

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียน
มัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32

วิทยานิพนธ์
ของ
โชคชัย หริกประโคน

เสนอต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ตุลาคม 2557

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

**ROLES OF THE EDUCATIONAL INSTITUTION ADMINISTRATORS IN
DEVELOPING LEARNING RESOURCES OF SECONDARY SCHOOLS
UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 32**

Chokchai Reekprakhon

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education Program in Educational Administration**

October 2014

Copyright Buriram Rajabhat University

ชื่อเรื่อง	บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32		
ผู้วิจัย	โชคชัย หริกประโคน		
ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	รองศาสตราจารย์มลิณี จุโฑปะมา	ที่ปรึกษาหลัก	
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิราณี จุโฑปะมา	ที่ปรึกษาร่วม	
ปริญญา	ครุศาสตรมหาบัณฑิต	สาขาวิชา	การบริหารการศึกษา
สถานศึกษา	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์	ปีที่พิมพ์	2557

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู รวม 461 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าอำนาจจำแนก ระหว่าง 1.796 - 7.482 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม 0.9673 สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน คือ t-test และ F-test

ผลการวิจัยพบว่า

1. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก
2. เปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู โดยจำแนกตามสถานภาพตำแหน่งและขนาด โรงเรียนไม่แตกต่างกัน
3. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้บริหารและครูในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ด้านการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาของแหล่งเรียนรู้ ที่มีจำนวนมากที่สุด คือ ควรมีการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการดำเนินงานการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับแหล่งเรียนรู้ ควรมีการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยใช้แหล่งเรียนรู้ ส่งเสริมให้นักเรียนเข้าใช้ โดยประชาสัมพันธ์ จัดนิทรรศการ จัดสัปดาห์แห่งการเรียนรู้ และด้านการประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้

ควรมีการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยใช้แหล่งเรียนรู้
ส่งเสริมให้นักเรียนเข้าใจ โดยประชาสัมพันธ์ จัดนิทรรศการ จัดสัปดาห์แห่งการเรียนรู้

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajabhat University

TITLE	Roles of the Educational Institution Administrators in Developing Learning Resources of Secondary Schools under the Secondary Educational Service Area Office 32		
AUTHOR	Chokchai Reekprakhon		
THESIS ADVISORS	Associate Professor Malinee Chutopama	Major Advisor	
	Assistant Professor Dr. Siranee Chutopama	Co-advisor	
DEGREE	Master of Education	MAJOR	Educational Administration
SCHOOL	Buriram Rajabhat University	YEAR	2014

ABSTRACT

The research aimed to study the roles of the educational institution administrators in developing learning resources of secondary schools under the Secondary Educational Service Area Office 32. The samples consisted of 461 educational institution administrators and teachers, obtained through multi-stage random sampling. The research instrument was a 5 - rating scale questionnaire with the discrimination power ranging from 1.796 to 7.482 and the reliability of 0.9673. The statistics employed were percentage, mean, and standard deviation. The hypotheses were tested by t-test and F-test. The results were as follows:

1. The roles of the educational institution administrators in developing learning resources under the Secondary Educational Service Area Office 32 according to the opinions of the educational institution administrators and teachers, both in overall and each aspect were at the high level.
2. The comparison of the roles of the educational institution administrators in developing learning resources of the secondary schools under the Secondary Educational Service Area Office 32 according to the opinions of the educational institution administrators and teachers, classified by positions and school sizes was not different.

3. The opinions and recommendations of the educational institution administrators and teachers in developing learning resources of the secondary schools under the Secondary Educational Service Area Office 32 were 1) on the aspect of the study of the baseline data of the state and problems of learning resources, the highest number of the recommendations stated that there should study the problems and needs of promotion of using the learning resources of the educational institutions, 2) on the aspect of organizing the learning in congruence with the learning resources, teachers should be supported to organize learning activities by using the learning resources, students should be promoted to use the learning resources by publicity, exhibitions, and learning week organization; and 3) on the aspect of the evaluation of using the learning resources, teachers should organize learning activities by using the learning resources, and encourage students to use the learning resources by publicity, exhibitions, and learning week organization.

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้โดยได้รับความกรุณาจากคณาจารย์และผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ให้คำปรึกษา แนะนำข้อคิดเห็นที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ รวมทั้งแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ประสิทธิ์ สุวรรณรัตน์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์มาลินี จุฑาปะมา ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริราณี จุฑาปะมา ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม และผู้ช่วยศาสตราจารย์ประคอง กาญจนการุณ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัยที่ได้อำนวยความสะดวกในการประสานงาน จัดทำวิทยานิพนธ์เป็นอย่างดี

ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่าน คือ นายจันทร์ เทียงภักดี ผู้อำนวยการโรงเรียนสองห้องพิทยาคม นายอภิชา เสาวรส รองผู้อำนวยการโรงเรียนเมืองตลุงพิทยาสรรพ์ และนายอนันตกรณ์ สอนศิลป์พงษ์ ศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบและแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ขอขอบพระคุณสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ที่ให้ความอนุเคราะห์แจ้งให้ผู้บริหารสถานศึกษา และครู ในสังกัดได้กรุณาตอบแบบสอบถามในการทดลองใช้เครื่องมือและตอบแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้ รวมทั้งขอขอบพระคุณผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่กรุณาตอบแบบสอบถาม

ประโยชน์และคุณค่าที่เกิดขึ้นจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณแต่บิดามารดา ผู้ให้กำเนิดชีวิต บุรพจารย์ คณาจารย์และครูทุกท่านที่ได้อบรมสั่งสอนให้มีสติปัญญา สามารถดำรงชีวิตในสังคมและทำคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติได้

โชคชัย หริกประ โคน

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
ประกาศคณาจารย์	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ณ
สารบัญภาพประกอบ	ญ

บทที่

1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย	4
สมมุติฐานของการวิจัย	4
ความสำคัญของการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
การบริหาร โรงเรียน	9
ความหมายของการบริหาร โรงเรียน	9
ทฤษฎีบทบาทการบริหาร	10
บทบาทและหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา	16
แหล่งเรียนรู้	21
ความหมายของแหล่งเรียนรู้	21
ประโยชน์ของการใช้แหล่งเรียนรู้	22

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ประเภทของแหล่งเรียนรู้	23
การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	28
แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและนอกโรงเรียน	33
บทบาทของผู้บริหารที่มีต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้	39
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	42
งานวิจัยในประเทศ	42
งานวิจัยต่างประเทศ	47
3 วิธีดำเนินการวิจัย	49
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	49
เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล	51
การเก็บรวบรวมข้อมูล	53
การวิเคราะห์ข้อมูล	53
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	54
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	58
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	58
การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	58
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	59
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	75
ความมุ่งหมายของการวิจัย	75
วิธีดำเนินการวิจัย	75
สรุปผลการวิจัย	77
อภิปรายผล	78
ข้อเสนอแนะ	81

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
บรรณานุกรม.....	83
ภาคผนวก.....	91
ภาคผนวก ก แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	92
ภาคผนวก ข คุณภาพแบบสอบถามเพื่อการวิจัย	100
ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์ เก็บรวบรวมข้อมูล	110
ประวัติย่อของผู้วิจัย	117

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
3.1 จำนวนประชากรผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำแนกตามสหวิทยาเขต	50
3.2 จำนวนกลุ่มตัวอย่างผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำแนกตามสหวิทยาเขต	51
4.1 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยแยกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา และครู โดยจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา	59
4.2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับบทบาท ของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 โดยรวม และรายด้าน	60
4.3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับบทบาท ของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 รายข้อ	61
4.4 การเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ใน 5 ด้าน จำแนกตามสถานภาพ ของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยรวมและรายด้าน	67
4.5 แสดงค่าความแปรปรวนบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู โดยจำแนกตามขนาดของ สถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน	68
4.6 เปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียน มัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ด้านการศึกษา ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้จำแนกตามขนาด โรงเรียน เป็นรายคู่	69
4.7 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับ การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 32 ด้านการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาของแหล่งเรียนรู้	70

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
4.8 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับ พัฒนาแหล่งเรียนรู้ของ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 32 ด้านการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับแหล่งเรียนรู้ 71	การ
4.9 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับ การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 32 ด้านการประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้	72
4.10 ค่าอำนาจจำแนกแบบสอบถาม	101
4.11 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม	104

สารบัญภาพประกอบ

ภาพประกอบ

หน้า

2.1	กระบวนการบริหารการศึกษาทฤษฎีวิเคราะห์ระบบ	12
-----	---	----

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajabhat University

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะทางด้านเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารต่างๆ เป็นผลทำให้ทุกประเทศทั่วโลกมุ่งพัฒนาบุคลากรของตนเองให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถทันต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกปัจจุบันสำหรับประเทศไทยมีการพัฒนาบุคคลในทุกด้าน รวมทั้งในด้านการศึกษามีการพัฒนาการศึกษาของชาติมาโดยตลอด กระทั่งมีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 เป็นกฎหมายแม่บททางการศึกษาที่กำหนดสาระของการปฏิรูปการเรียนรู้ของคนไทยทั้งหมด จัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยได้ระบุแนวทางการปฏิรูประบบการศึกษา การปฏิรูปการเรียนรู้และการปฏิรูปการเรียนการสอน การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้พัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลฝึกทักษะกระบวนการคิดการจัดการการเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้ทำได้ดีคิด เป็นทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรมค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้ประเภทต่างๆ ตลอดจนจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ที่มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดาผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพและรัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์กีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูล

และแหล่งเรียนรู้อื่นอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ เพื่อเปิดโอกาสให้ทุกคนได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้ตามที่ต้องการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2546 : 1)

แหล่งเรียนรู้มีส่วนสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอน โดยเป็นการช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างมีคุณค่า น่าสนใจ ชวนคิด ชวนติดตาม เข้าใจง่ายและรวดเร็วขึ้น รวมทั้งกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการแสวงหาความรู้ เกิดการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง ลึกซึ้งและต่อเนื่องตลอดเวลา (กระทรวงศึกษาธิการ. 2544 : 23) และการใช้แหล่งเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ทำให้ผู้เรียน เกิดการเรียนรู้ทั้งในด้านความรู้ ความเข้าใจ ด้านทักษะการทำงาน และด้านเจตคติที่ดี ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข (กฤษณา ศรีเกียรติ. 2545 : 43)

การพัฒนาแหล่งเรียนรู้มุ่งเน้นให้มีการเรียนรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติจริงในสภาพแวดล้อมจริง โดยมีฐานความเชื่อว่าจะทำให้ผู้เรียนมีความรู้และทัศนคติที่ดีต่อสภาพแวดล้อม รักถิ่นฐาน สามารถสืบทอดความรู้จากบรรพบุรุษ เป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่ก่อให้เกิดทักษะ และนำไปสู่การประกอบอาชีพได้ ซึ่งเป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นหลัก และนำวิชามาเป็นส่วนประกอบ สภาพแวดล้อมดังกล่าวจะช่วยกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ ๆ ของผู้เรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2546 : 1) และแหล่งเรียนรู้ยังเป็นอีกปัจจัยหนึ่งใน การจัดการเรียนการสอน เพราะแหล่งเรียนรู้จะเป็นสื่อในการกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจใคร่รู้และเกิดการเรียนรู้โดยผ่านกระบวนการหรือกิจกรรมในการจัดการเรียนการสอน โดยใช้แหล่งเรียนรู้ให้บังเกิดผล ต้องเกิดจากการสนับสนุนของผู้บริหารสถานศึกษา การดำเนินการของครู นักเรียน และความร่วมมือของทุกฝ่าย โดยโรงเรียนทุกแห่งทุกระดับซึ่งถือเป็นตัวแทนของรัฐในการจัดการศึกษา และดำเนินการตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ จำเป็นต้องมีการจัดแหล่งเรียนรู้สำหรับผู้เรียนให้เรียนได้เต็มศักยภาพและมีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงความสอดคล้องเหมาะสมกับท้องถิ่น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 1)

ผู้บริหารถือเป็นปัจจัยสำคัญที่จะสนับสนุนให้การจัดการเรียนรู้ประสบความสำเร็จ มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ โดยปฏิบัติงาน หรือทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อนำมาปรับปรุง หรือทำแหล่งเรียนรู้ เริ่มจากการศึกษาหาความรู้และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ เห็นความสำคัญและประโยชน์ของแหล่งเรียนรู้ รวมไปถึงการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้มีศักยภาพ แล้วทำการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของปัญหาแหล่งเรียนรู้ ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาในการใช้แหล่งเรียนรู้โดยการสำรวจ สังกัดสอบถามจากชุมชน แล้วร่วมกันวางแผนในการกำหนดเป้าหมายและทิศทาง ใช้แนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ โดยศึกษารูปแบบและเทคนิคในด้านต่าง ๆ โดยใช้เทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่อาศัยแหล่งเรียนรู้ เพื่อที่จะสร้างรูปแบบและวิธีการ

ใหม่ ๆ อย่างหลากหลายและเหมาะสมกับสถานศึกษา มีรูปแบบการประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ ได้อย่างชัดเจนเพื่อนำไปพัฒนา จากนั้นใช้แหล่งเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเนื้อหาในบทเรียนและ หลักสูตรท้องถิ่นอย่างหลากหลาย โดยทุกคนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม พร้อมทั้งพัฒนาและ ส่งเสริมสนับสนุนการใช้แหล่งเรียนรู้อย่างเต็มที่ และมีการสำรวจความพึงพอใจที่มีต่อการ ใช้แหล่ง เรียนรู้ กำกับติดตามอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง รวมถึงยังมีด้านการศึกษาความรู้เกี่ยวกับการพัฒนา แหล่งเรียนรู้ ด้านการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาของแหล่งเรียนรู้ ด้าน การศึกษารูปแบบในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ด้านการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับแหล่ง เรียนรู้ และด้านการประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ (กรมวิชาการ. 2545 ก : 59)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้ กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาไว้ในมาตรา 22 ว่า การจัดการเรียนการสอนต้องยึดหลักผู้เรียน ทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และให้ถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ มาตรา 25 รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยาน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การศึกษาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้อื่น อย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ ดังนั้นจากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยซึ่งตระหนักในความสำคัญ และความจำเป็นในการดำเนินงานพัฒนาแหล่งเรียนรู้ใน โรงเรียนมา โดยตลอด (กรมวิชาการ. 2545 ก : 59)

ในฐานะผู้วิจัยมีส่วนเกี่ยวข้องข้องในการจัดการเรียนการสอน โดยใช้แหล่งเรียนรู้ใน โรงเรียน ให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง จึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหาร สถานศึกษาที่มีต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌิมศึกษา เขต 32 ว่าปัจจุบันผู้บริหารสถานศึกษาและครูใน โรงเรียน ได้ดำเนินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ใน โรงเรียนสิ่งใดบ้าง มีการดำเนินการอย่างไร มีปัญหา ในการดำเนินการอย่างไร เพื่อจะได้นำผลการศึกษามาเป็นข้อมูล และแนวทางในการพัฒนาแหล่ง เรียนรู้ใน โรงเรียนสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาและครูใน โรงเรียน ตลอดจนบุคคล หรือหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ใน โรงเรียน ให้สามารถดำเนินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ใน โรงเรียน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 จำแนกตามสถานภาพตำแหน่งและขนาดของสถานศึกษา

สมมติฐานของการวิจัย

1. ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนแตกต่างกัน
2. ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดของสถานศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนแตกต่างกัน

ความสำคัญของการวิจัย

1. ได้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้
2. ทำให้ได้ข้อเสนอแนะ ใช้เป็นแนวทางให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้
3. นำข้อมูลไปใช้วางแผนปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทั้งในโรงเรียนและในชุมชน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตของเนื้อหา
การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ผู้ศึกษาได้ค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จึงได้กำหนดขอบเขตของเนื้อหาในการศึกษาดังนี้ (กรมวิชาการ. 2545 ก : 59)
 - 1.1 ด้านความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้
 - 1.2 ด้านข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาของแหล่งเรียนรู้

- 1.3 ด้านรูปแบบในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้
- 1.4 ด้านการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับแหล่งเรียนรู้
- 1.5 ด้านการประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - 2.1 ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา และครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 จำนวน 2,856 คน แยกเป็น
 - 2.1.1 ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 179 คน
 - 2.1.2 ครู จำนวน 2,677 คน
 - 2.2 กลุ่มตัวอย่าง ใช้การสุ่มจากประชากร โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางเครจซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ได้ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 123 คน และครู 338 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น จำนวน 461 คน แล้วทำการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi – stage Random Sampling)
3. ตัวแปร ตัวแปรที่ศึกษามีดังนี้
 - 3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่
 - 3.1.1 สถานภาพตำแหน่ง
 - 3.1.1.1 ผู้บริหารสถานศึกษา
 - 3.1.1.2 ครู
 - 3.1.2 ขนาดของสถานศึกษา แยกเป็น
 - 3.1.2.1 ขนาดเล็ก มีนักเรียนตั้งแต่ 1 - 499 คน
 - 3.1.2.2 ขนาดกลาง มีนักเรียนตั้งแต่ 500- 1,499 คน
 - 3.1.2.3 ขนาดใหญ่ มีนักเรียนตั้งแต่ 1,500 คนขึ้นไป
 - 3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. แหล่งเรียนรู้ หมายถึง แหล่งที่ให้ข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ สารความรู้ และ ประสบการณ์ที่สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียน ได้รู้ แสวงหาความรู้และเรียนรู้ด้วยตนเอง ตามอัธยาศัยอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้และสามารถจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อขยายประสบการณ์ของตน เชื่อมโยงสู่การใช้ในชีวิตประจำวัน นักเรียนอาจเรียนรู้ร่วมกับเพื่อนตามกระบวนการเรียนการสอนหรือเรียนรู้ด้วย

ตนเองจากแหล่งเรียนรู้ตามความสนใจทั้งแหล่งเรียนรู้ภายใน โรงเรียนและแหล่งเรียนรู้ภายนอก โรงเรียน

2. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ หมายถึง การบริหารและจัดการ การปฏิบัติงาน หรือกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อนำมาปรับปรุง หรือพัฒนาแหล่งเรียนรู้ โดยศึกษาตามแนวคิด 5 ด้าน คือ

2.1 ด้านความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ หมายถึง การศึกษาหาความรู้และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ เห็นความสำคัญและประโยชน์ของแหล่งเรียนรู้ รวมไปถึงการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้มีศักยภาพ

2.2 ด้านข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของแหล่งเรียนรู้ หมายถึง การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของปัญหาแหล่งเรียนรู้ ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาในการใช้แหล่งเรียนรู้ โดยการสำรวจ สังกศต สอบถามจากชุมชน แล้วร่วมกันวางแผนในการกำหนดเป้าหมายและทิศทาง

2.3 ด้านรูปแบบในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ หมายถึง การใช้แนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ โดยศึกษารูปแบบและเทคนิคในด้านต่าง ๆ โดยใช้เทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่อาศัยแหล่งเรียนรู้ เพื่อที่จะสร้างรูปแบบและวิธีการใหม่ ๆ อย่างหลากหลาย และเหมาะสมกับสถานศึกษา มีรูปแบบการประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ได้อย่างชัดเจนเพื่อนำไปพัฒนา

2.4 ด้านการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับแหล่งเรียนรู้ หมายถึง การจัดการเรียนการสอน โดยใช้แหล่งเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเนื้อหาในบทเรียนและหลักสูตรท้องถิ่นอย่างหลากหลาย ทุกคนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมพร้อมทั้งพัฒนาและส่งเสริมสนับสนุนการใช้แหล่งเรียนรู้อย่างเต็มที่

2.5 ด้านการประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ หมายถึง การประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ มีการสำรวจความพึงพอใจที่มีต่อการ ใช้แหล่งเรียนรู้ กำกับติดตามอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

3. สถานภาพตำแหน่ง หมายถึง สภาพการปฏิบัติงานในสถานศึกษา แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

3.1 ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้อำนวยการ โรงเรียน หรือ ผู้รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการ โรงเรียนและรองผู้อำนวยการ โรงเรียนใน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32

3.2 ครู หมายถึง ผู้ปฏิบัติการสอนใน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32

4. ขนาดของสถานศึกษา หมายถึง ขนาดของโรงเรียนตามการแบ่งของกระทรวงศึกษาธิการ โดยแบ่งขนาดของโรงเรียนเป็น 3 ขนาด ดังนี้

4.1 ขนาดเล็ก มีนักเรียนตั้งแต่ 1-499 คน

4.2 ขนาดกลาง มีนักเรียนตั้งแต่ 500-1,499 คน

4.3 ขนาดใหญ่ มีนักเรียนตั้งแต่ 1,500 คน ขึ้นไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajabhat University

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับดังนี้

1. การบริหาร โรงเรียน

1.1 ความหมายของการบริหาร โรงเรียน

1.2 ทฤษฎีบทบาทการบริหาร

1.3 บทบาทและหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา

2. แหล่งเรียนรู้

2.1 ความหมายของแหล่งเรียนรู้

2.2 ประโยชน์จากการใช้แหล่งเรียนรู้

2.3 ประเภทของแหล่งเรียนรู้

2.4 การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

2.5 แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและนอกโรงเรียน

3. บทบาทของผู้บริหารที่มีต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

3.1 ด้านการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

3.2 ด้านการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาของแหล่งเรียนรู้

3.3 ด้านการศึกษารูปแบบในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

3.4 ด้านการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับแหล่งเรียนรู้

3.5 ด้านการประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 งานวิจัยในประเทศ

4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

การบริหารโรงเรียน

ในการบริหารโรงเรียน นักวิชาการได้ให้ความหมาย ดังนี้

ความหมายของการบริหารโรงเรียน

คำศัพท์ที่ใช้ในความหมายของการบริหารมีอยู่สองคำคือ “การบริหาร” (Administration) และ “การจัดการ” (Management) การบริหาร มักจะใช้กับบริหารกิจการสาธารณะหรือการบริหารราชการ ส่วนคำว่า การจัดการ ใช้กับการบริหารธุรกิจเอกชน เราจึงเรียกผู้ที่ดำรงตำแหน่งระดับบริหารในหน่วยงานราชการว่า “ผู้บริหาร” ในขณะที่บริษัท ห้างร้าน ใช้เรียกตำแหน่งเป็น “ผู้จัดการ” เนื่องจากการศึกษาเป็นกิจการที่มุ่งประโยชน์สาธารณะ และจัดเป็นส่วนงานของทางราชการ จึงใช้เรียกชื่อผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวว่า “ผู้บริหารการศึกษา” หากปฏิบัติงานเป็นหัวหน้าในสถานศึกษา เรียกว่า “ผู้บริหารโรงเรียน”

ได้มีผู้ให้คำจำกัดความหมายของ “การบริหาร” ดังต่อไปนี้

ชาญชัย อาจินสมาจาร (2542 : 39) ได้ให้ความหมายการบริหารว่า การบริหาร หมายถึง ความพยายามที่จะสั่ง เนะ ผสมผสานความพยายามของมนุษย์ ซึ่งมีจุดรวมที่มุ่งสู่จุดหมายปลายทางหรือเป้าหมายบางอย่าง การบริหารเป็นกิจกรรมที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารในองค์การซึ่งมีหน้าที่สั่งการ ให้ความสะดวกในการทำงานของกลุ่มคนที่มีวัตถุประสงค์เดียวกัน

เขาวพา เดชะคุปต์ (2542 : 10) ได้ให้ความหมายการบริหารว่า การบริหาร หมายถึง ความพยายามที่จะใช้ทรัพยากรให้มีประโยชน์มากที่สุดและบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อพิจารณาในเชิงระบบแล้วจะเห็นว่า การบริหารเป็นเรื่องของขั้นตอนระหว่างทรัพยากร กระบวนการและผลผลิต สำหรับทรัพยากรนั้นอาจครอบคลุมไปถึง คน เงิน วัสดุ อุปกรณ์ การจัดการ ส่วนผลผลิตนั้นย่อมมุ่งตรงไปที่ประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ คุณภาพหรือผลกำไรทั้งนี้ผลผลิตจะเป็นไปได้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ยิ่งขึ้น อยู่กับกระบวนการหรือวิธีการที่จะนำมาใช้ในการบริหาร

วิจิตร ศรีสอาน (2542 : 120 - 121) ได้สรุปสาระสำคัญของการบริหารไว้ดังนี้

1. การบริหารเป็นกิจกรรมของกลุ่มบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป
2. ร่วมมือกันทำกิจกรรม
3. เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน
4. โดยการใช้กระบวนการ และทรัพยากรที่เหมาะสม

สมาน อัสวภูมิ (2545 : 52) กล่าวว่าไว้ว่า การบริหาร หมายถึง การจัดการของสถาบันต่าง ๆ ซึ่งออกแบบไว้เพื่ออำนวยความสะดวกให้เกิดการสอนและการเรียน ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการดำเนินการจัดการเรียนการสอน แต่มีใช้ดำเนินการเอง ดังนั้นบุคลากรทุกคนที่อยู่ในระบบของ

โรงเรียนต้องร่วมมือกันเพื่อการบรรลุจุดประสงค์ กิจกรรมการบริหารต่าง ๆ ต้องออกแบบให้เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนด้วย

สรุปได้ว่า การบริหาร หมายถึง การใช้ศาสตร์และศิลป์ของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมหรืองานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ร่วมกัน โดยอาศัยกระบวนการ และทรัพยากรทางการบริหารเป็นปัจจัยอย่างประหยัด และให้เกิดประโยชน์สูงสุด ผู้บริหารจะบริหารงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้นั้นต้องมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของทฤษฎี และหลักการบริหาร เพื่อจะได้นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับการทำงาน สถานการณ์และสิ่งแวดล้อม จึงพูดได้ว่าผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จ คือ ผู้ที่สามารถประยุกต์เอาศาสตร์ การบริหาร ไปใช้ได้อย่างมีศิลปะนั่นเอง

ทฤษฎีบทบาทการบริหาร

คำว่า “ทฤษฎี” เป็นคำที่รู้จักกันแพร่หลายในวงการนักวิชาการสาขาต่าง ๆ โดยผู้สนใจในทฤษฎีต่าง ๆ ได้นำทฤษฎีเข้าสู่ภาคปฏิบัติ โดยให้เหตุผลว่าทฤษฎีเปรียบได้กับดาวเหนือหรือเข็มทิศ ที่คอยบอกทิศทางให้กับชาวเรือ หรือชี้แนวทางที่ถูกต้องในการปฏิบัติงาน

ราชบัณฑิตยสถาน (2546 : 356) ได้ให้ความหมาย “ทฤษฎี” ว่า หมายถึง ความเห็น การเห็น การเห็นด้วยลักษณะที่คาดเดาตามหลักวิชาเพื่อเสริมเหตุผล และรากฐานให้แก่ปรากฏการณ์ หรือ ข้อมูลในภาคปฏิบัติ ซึ่งเกิดขึ้นอย่างมีระบบ นอกจากนี้นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายดังนี้

กู๊ด (Good, 1998 : 186 ; อ้างถึงใน อินทิตรา หิรัญสาข. 2546 : 25) ทฤษฎีคือ ข้อสมมติต่าง ๆ (Assumption) หรือข้อสรุปเป็นกฎเกณฑ์ (Generalization) ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากข้อสมมติทางปรัชญาและหลักการทางวิทยาศาสตร์ เพื่อใช้เป็นเสมือนพื้นฐานของการปฏิบัติ ข้อสมมติซึ่งมาจากการสำรวจทางวิทยาศาสตร์ การค้นพบต่าง ๆ จะได้รับการประเมินผล เพื่อให้มีความเที่ยงตรงตามหลักวิทยาศาสตร์และข้อสมมติทางปรัชญา อันถือได้ว่าเป็นสัญลักษณ์ของการสร้าง (Construction)

เนลเลอร์ (Kneller, 1989 : 54 ; อ้างถึงใน อินทิตรา หิรัญสาข. 2546 : 13) ให้ความหมายของทฤษฎีไว้ 2 ความหมาย คือ

1. ข้อสมมติฐานต่าง ๆ (Hypothesis) ซึ่งได้กลั่นกรองแล้วจากการสังเกตหรือทดลอง เช่นในเรื่องความโน้มถ่วงของโลก

2. ระบบของความคิดต่าง ๆ ที่นำมาปะติดปะต่อกัน (Coherent)

ฟีเกล (Feigl, 1979 : 243 ; อ้างถึงใน อินทิตรา หิรัญสาข. 2546 : 20) ทฤษฎีเป็นข้อสมมติต่าง ๆ ซึ่งมาจากกระบวนการทางตรรกวิทยา และคณิตศาสตร์ ทำให้เกิดกฎเกณฑ์ที่ได้มาจากการสังเกตและการทดลอง

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น ทฤษฎี จึงหมายถึง การกำหนดข้อสันนิษฐาน ซึ่งได้รับมาจากวิธีการทางตรรกวิทยา วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ทำให้เกิดกฎเกณฑ์ที่ได้มาจากการสังเกต ค้นคว้าและการทดลอง โดยใช้เหตุผลเป็นพื้นฐานเพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจในความเป็นจริง และนำผลที่เกิดขึ้นนั้นมาใช้เป็นหลักเกณฑ์

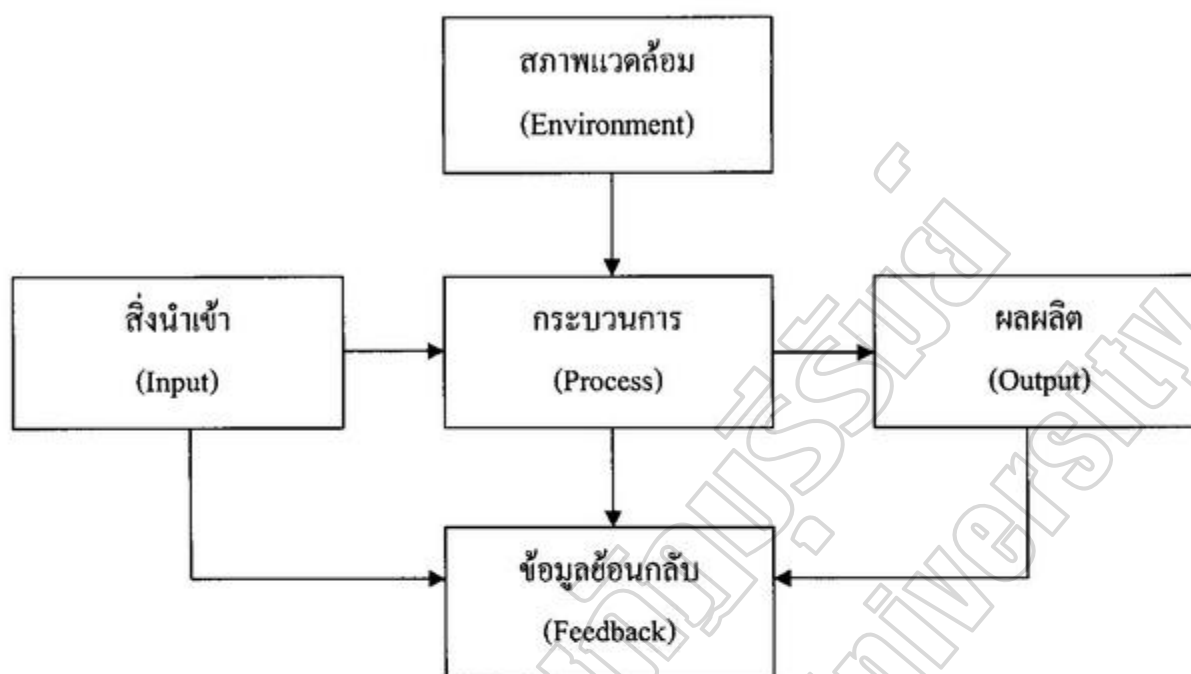
สำหรับทฤษฎีต่าง ๆ ที่เข้ามาสู่การบริหารนั้น ได้มีผู้คิดค้นมากมาย แต่พบว่า ยังไม่มีทฤษฎีใดที่สามารถช่วยอธิบายปรากฏการณ์ในการบริหารงานได้หมด อาจจำเป็นต้องใช้หลาย ๆ ทฤษฎีในการแก้ปัญหาหนึ่ง หรือทฤษฎีหนึ่งซึ่งมีหลักการดีและเป็นที่ยอมรับมาก อาจไม่สามารถแก้ปัญหาเล็กน้อย หรือปัญหาใหญ่ได้เลย ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับลักษณะของแต่ละปัญหา สภาพการณ์ของสังคม และกาลเวลาที่เกิดขึ้น อย่างไรก็ตามกูนต์ (Koontz, 1988 : 79 ; อ้างถึงใน อินทิรา หิรัญสาย, 2546 : 7) ได้กล่าวไว้ว่า ทฤษฎีหรือหลักในการบริหารงานนั้นจะดีหรือมีประสิทธิภาพหรือไม่นั้น ควรคำนึงถึงลักษณะของทฤษฎีในเรื่องต่อไป

1. การเพิ่มประสิทธิภาพของงาน
2. การช่วยวิเคราะห์งานเพื่อปรับปรุงพัฒนา
3. การช่วยงานด้านวิจัยขององค์การให้ก้าวหน้า
4. ตรงกับความต้องการของสังคม
5. ทันสมัยกับโลกที่กำลังพัฒนา

นอกจากนี้ทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษา ได้รับการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัยตั้งแต่สมัย โบราณ ยุควิทยาศาสตร์ ยุคนุษยสัมพันธ์ จนถึงยุคปัจจุบัน ซึ่งอาศัยทฤษฎีองค์การสมัยใหม่ ที่มีการปรับปรุงพัฒนาและสังเคราะห์แนวความคิดเกี่ยวกับการจัดการอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น แต่ถึงอย่างไรการบริหารงานสมัยใหม่นี้มุ่งเน้นทั้งคน งาน และผลผลิต จึงต้องมีการผสมผสานแนวคิดต่าง ๆ ทุกยุค ทุกสมัย เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ และสิ่งแวดล้อมที่เป็นจริงในปัจจุบัน ในที่นี้จะขอนำเสนอทฤษฎีทางการบริหารการศึกษาพื้นฐานที่ควรทราบ ดังต่อไปนี้

1. ทฤษฎีวิเคราะห์ระบบ (System Approach/General System Theory)

ทฤษฎีวิเคราะห์ระบบเป็นทฤษฎีที่มีคุณค่าในการตรวจสอบหาข้อบกพร่องของกระบวนการบริหารทั้งปวงรวมทั้งการบริหารการศึกษาด้วย โดยการวิเคราะห์สิ่งนำเข้า วิเคราะห์กระบวนการ และวิเคราะห์ผลผลิตว่าสิ่งที่ลงทุนไปคุ้มค่าหรือไม่ แล้วรวบรวมข้อมูลหาจุดบกพร่องแล้วปรับปรุงแก้ไขต่อไป (อุทัย เสนารักษ์, 2548 : 1) ดังภาพประกอบ 2.1

ภาพประกอบ 2.1 กระบวนการบริหารการศึกษาทฤษฎีวิเคราะห์ระบบ

2. ทฤษฎีระบบสังคม (Social System Theory)

ทฤษฎีนี้ เกทเซล และกูบา (Getzels & Guba, 1996 : 32 ; อ้างถึงใน อินทิรา หิรัญสาย. 2546 : 18) ได้สร้างขึ้นเพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมในองค์กรต่าง ๆ ที่จัดขึ้นเป็นระบบสังคม แบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านสถาบันมิติ (Nomothetic Dimension) และด้านบุคคลมิติ (Idiographic Dimension)

2.1 ด้านสถาบันมิติ ประกอบด้วย

2.1.1 สถาบัน (Institution) ได้แก่ หน่วยงานหรือองค์กร ซึ่งจะเป็น กรม กอง โรงเรียน โรงพยาบาล บริษัท ร้านค้า หรือ โรงงานต่าง ๆ ที่มีวัฒนธรรม (Culture) ของหน่วยงานหรือองค์กรนั้นครอบคลุมอยู่

2.1.2 บทบาทตามหน้าที่ (Role) สถาบันจะกำหนดบทบาท หน้าที่และตำแหน่งต่าง ๆ ให้บุคคลปฏิบัติ มีกฎและหลักการอย่างเป็นทางการและมีธรรมเนียม (Ethics) การปฏิบัติที่มีอิทธิพลต่อบทบาทอยู่

2.1.3 ความคาดหวังของสถาบันหรือบุคคลภายนอก (Expectations) เป็นความคาดหวัง ที่สถาบัน หรือบุคคลภายนอกคาดว่าสถาบันจะทำงานให้บรรลุเป้าหมาย เช่น โรงเรียนมีความคาดหวังที่จะต้องผลิตนักเรียนที่ดีมีคุณภาพ ความคาดหวังมีค่านิยม (Values) ของสังคมครอบคลุมอยู่

2.2 ด้านบุคคลมิติ ประกอบด้วย

2.2.1 บุคลากรแต่ละคน (Individual) ซึ่งปฏิบัติงานอยู่ในสถาบันนั้น ๆ เป็นบุคคลในระดับต่าง ๆ เช่น ในโรงเรียนมีผู้บริหารโรงเรียน ครู อาจารย์ คนงาน ภารโรง มีวัฒนธรรมย่อยที่ครอบคลุมต่างไปจากวัฒนธรรมโดยส่วนรวม

2.2.2 บุคลิกภาพ (Personality) หมายถึง ความรู้ ความถนัด ความสามารถ เจตคติ อารมณ์ และแนวคิด ซึ่งบุคคลที่เข้ามาทำงานในสถาบันนั้นจะมีความแตกต่างปะปนกันอยู่และมีธรรมเนียมของแต่ละบุคคลเป็นอิทธิพลครอบงำอยู่

2.2.3 ความต้องการส่วนตัว (Need - dispositions) บุคคลที่มาทำงานสถาบันมีความต้องการที่แตกต่างกันไป บางคนทำงานเพราะต้องการเงินเลี้ยงชีพ บางคนทำงานเพราะความรัก บางคนต้องการเกียรติยศชื่อเสียง ความก้าวหน้า บางคนต้องการการยอมรับ บางคนต้องการความมั่นคง ปลอดภัย เป็นต้น นอกจากนั้นยังมีค่านิยมของตนเองครอบคลุมอยู่

อาจกล่าวได้ว่า ในด้านสถาบันมีค่านิยมจะยึดถือเรื่องสถาบันซึ่งมีบทบาทต่าง ๆ เป็นสำคัญ บทบาทที่สถาบันได้คิดหรือกำหนดไว้จะต้องชี้แจงให้บุคลากรในสถาบันได้ทราบอย่างเด่นชัด เพื่อจะได้กำหนดการคาดหวังที่สถาบันได้กำหนดไว้ในบทบาทของตนออกมา ตรงกับความต้องการของผลผลิตของสถาบันนั้น ส่วนในด้านบุคลามิติ ประกอบด้วย ตัวบุคคลที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถาบันนั้น ซึ่งบุคคลที่ปฏิบัติงานอยู่ก็มีบุคลิกภาพที่เป็นตัวเองที่ไม่เหมือนกัน ในแต่ละคนต่างก็มีความต้องการในตำแหน่งหน้าที่การงานที่แตกต่างกันออกไปทั้งสองมิตินี้ระบบสังคมเป็นสิ่งที่มิใช่อิทธิพลต่อการบริหารงานเป็นอันมาก ถ้าหากว่าทุกสิ่งทุกอย่างราบรื่นดีการบริหารงานนั้นสามารถที่จะสังเกตพฤติกรรมได้ (Social Behavior or Observed Behavior)

3. ทฤษฎีจูงใจในการปฏิบัติงานของมาสโลว์

มาสโลว์ (Maslow, 1997 : 8 ; อ้างถึงใน อินทิรา หิรัญสาย, 2546 : 10) เป็นบุคคลแรกที่ได้ตั้งทฤษฎีทั่วไปเกี่ยวกับการจูงใจ (Maslow's General Theory of Human and Motivation) ไว้ และได้ตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ไว้ 3 ประการ ดังนี้

3.1 มนุษย์มีความต้องการ ความต้องการมีอยู่เสมอและไม่มีสิ้นสุด แต่สิ่งที่มนุษย์ต้องการนั้นขึ้นอยู่กับว่าเขามีสิ่งนั้นอยู่แล้วหรือยัง ขณะที่ความต้องการใดได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการอย่างอื่นจะเข้ามาแทนที่ กระบวนการนี้ไม่มีที่สิ้นสุด และจะเริ่มต้นตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย

3.2 ความต้องการที่ได้รับการตอบสนองแล้ว จะไม่เป็นสิ่งจูงใจของพฤติกรรมอีกต่อไป ความต้องการที่ไม่ได้รับการตอบสนองเท่านั้น ที่เป็นสิ่งจูงใจของพฤติกรรม

3.3 ความต้องการของมนุษย์ มีเป็นลำดับขั้นตามลำดับความสำคัญ กล่าวคือ เมื่อความต้องการในระดับต่ำ ได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการระดับสูงก็จะเรียกร้องให้มีการตอบสนองทันที โดยแบ่งลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ไว้ดังนี้ (Maslow's Need - Hierachy)

3.3.1 ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological Needs)

3.3.2 ความต้องการความปลอดภัย (Safety or Security Needs)

3.3.3 ความต้องการด้านสังคม-ความรักความพอใจ (Belonging and Love Needs)

3.3.4 ความต้องการสมหวังของชีวิต (Self Actualixation Needs)

3.3.5 ความต้องการชื่อเสียง - ยกย่อง (Self - esteem Needs)

4. ทฤษฎีการจูงใจ – สุขอนามัยของเฮอริชเบอร์ก (Herzberg's Motivation

Hygiene Theory) เฮอริชเบอร์ก (Herzberg. 1995 : 247 ; อ้างถึงใน อินทิรา หิรัญสาข. 2546 : 5)

ทฤษฎีนี้ได้ตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับองค์ประกอบที่จะสนับสนุนความพอใจในการทำงาน (Job Satisfaction) และองค์ประกอบที่สนับสนุนความไม่พอใจในการทำงาน (Job Dissatisfaction) ดังนี้

ตัวกระตุ้น (Motivator) คือ องค์ประกอบที่ทำให้เกิดความพอใจ

4.1 งานที่ปฏิบัติ

4.2 ความรู้สึกเกี่ยวกับความสำเร็จของงาน

4.3 ความรับผิดชอบ

4.4 โอกาสก้าวหน้าในหน้าที่การงาน

ปัจจัยสุขอนามัย (Hygiene) หรือองค์ประกอบที่สนับสนุนความไม่พอใจในการทำงาน

ได้แก่ 4.5 แบบการบังคับบัญชา

4.6 ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

4.7 เงินเดือนค่าตอบแทน

4.8 นโยบายของการบริหาร

5. ทฤษฎี X และ ทฤษฎี Y

แม็กเกรเกอร์ (McGregor. 1990 : 135 ; อ้างถึงใน อินทิรา หิรัญสาข. 2546 : 22)

ได้เสนอทฤษฎีนี้ใน ค.ศ. 1957 โดยเสนอสมมติฐานในทฤษฎี X ดังนี้

5.1 ธรรมชาติของมนุษย์โดยทั่วไปไม่ชอบทำงาน พยายามเลี่ยงงาน หลบหลีก รับผิดชอบ เมื่อมีโอกาส

5.2 มนุษย์มีนิสัยเกียจคร้าน จึงต้องใช้วิธีการข่มขู่ ควบคุม สั่งการ หรือบังคับให้ทำงาน ตามจุดประสงค์ขององค์การให้สำเร็จ

5.3 โดยทั่วไปนิสัชนุษย์ชอบทำงานตามคำสั่ง ต้องการที่จะหลีกเลี่ยง ความรับผิดชอบ แต่ต้องการความมั่นคง อบอุ่นและปลอดภัยมากกว่าสิ่งอื่น

ทฤษฎี Y มีสมมติฐาน ดังนี้

5.4 การที่ร่างกายและจิตใจได้พยายามทำงานนั้น เป็นการตอบสนองของความพอใจ อย่างหนึ่งเช่นเดียวกับการเล่นและพักผ่อน

5.5 มนุษย์ชอบนำตนเอง ควบคุมตนเอง เพื่อดำเนินงานที่ตนรับผิดชอบ ให้บรรลุ จุดประสงค์อยู่แล้ว ดังนั้นการบังคับควบคุม ช่มชู่ ลงโทษ จึงไม่ใช่วิธีการเพียงอย่างเดียว ที่จะทำให้ มนุษย์ดำเนินงานจนบรรลุจุดประสงค์ขององค์การ

5.6 มนุษย์ผูกพันตนเองกับงานองค์การก็เพื่อหวังรางวัลหรือสิ่งตอบแทน เมื่อองค์การ ประสบความสำเร็จ

5.7 เมื่อสถานการณ์เหมาะสม มนุษย์โดยทั่วไปจะเกิดการเรียนรู้ ทั้งด้านการยอมรับ ความรับผิดชอบ และแสวงหาความรับผิดชอบ ควบคู่กันไปด้วย

5.8 มนุษย์ทั้งหลายย่อมมีคุณสมบัติที่กระจายอยู่ทั่วไปทุกคน เช่น มีมโนภาพ มีความฉลาดเฉลียวและว่องไว มีความสามารถในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ขององค์การ

5.9 สถานการณ์ของการดำรงชีวิตในระบบอุตสาหกรรมยุคใหม่ มนุษย์ยังไม่มีโอกาส ใช้สติปัญญาได้เต็มที่

ซิกูลา (Sikula. 1994 : 199 ; อ้างถึงใน อินทิรา หิรัญสาย. 2546 : 23) เปรียบเทียบทฤษฎี X และ Y ไว้ดังนี้

ทฤษฎี X

1. มนุษย์มักเกียจคร้าน
2. มนุษย์ชอบหลีกเลี่ยงงาน
3. มนุษย์ชอบทำงานตามคำสั่งและ ต้องการให้มีผู้ควบคุม
4. มนุษย์ต้องใช้วินัยของหมู่คณะ บังคับ
5. มนุษย์มักหลีกเลี่ยงไม่ยอม รับผิดชอบ
6. มนุษย์ไม่เฉลียวฉลาดขาดความ รับผิดชอบ

ทฤษฎี Y

1. มนุษย์จะขยันขันแข็ง
2. มนุษย์ทำงานเหมือนกับการเล่น การพักผ่อน ตามธรรมชาติ
3. มนุษย์รู้จักกระตุ้นตนเองให้อยากทำงาน
4. มนุษย์มีวินัยในตนเอง
5. มนุษย์มักแสวงหาความรับผิดชอบ
6. มนุษย์มีสมรรถภาพในการทำงานและมี ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

จากข้อความที่กล่าวมา ทำให้ทราบว่านักวิชาการสาขาต่าง ๆ พยายามนำทฤษฎีข้อซ้ามาใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานเพื่อให้ระบบงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย หรือเพื่อแก้ปัญหาหรือสนองตอบตามความต้องการของมนุษย์ ถึงแม้จะใช้ทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่ง หรือใช้ทฤษฎีมากกว่าหนึ่งทฤษฎีประกอบกัน จึงควรศึกษาแนวคิดของแต่ละทฤษฎี ซึ่งทฤษฎีเหล่านี้ล้วนได้รับการพัฒนาเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง

บทบาทและหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา

พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน (2546 : 602) ได้ให้ความหมายของคำว่า “บทบาท” ไว้ว่า บทบาทหมายถึง การทำตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ และมีนักการศึกษาและนักสังคมศึกษาได้ให้นิยามเกี่ยวกับบทบาทไว้หลายทัศนะ ดังนี้

สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2543 : 167) กล่าวถึงบทบาทว่า หมายถึง การแสดงพฤติกรรมของบุคคลที่ดำรงตำแหน่ง ความมีสิทธิหน้าที่ของตำแหน่ง การแสดงบทบาทตามตำแหน่งที่บุคคลครองอยู่นั้นถือว่าเป็นบทบาทจริง (Actual Role) ซึ่งยึดถือตามนิสัยสิทธิและหน้าที่ของตำแหน่งย่อมมีส่วนเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับบุคคลในสังคม บุคคลที่เกี่ยวข้องย่อมมีความมุ่งหวังหรือมีความหวังในบทบาทที่ผู้ดำรงตำแหน่งจะแสดง

สุชา จันท์ธรม (2544 : 28) ได้ให้ความหมายของบทบาทไว้ว่า บทบาทเป็นสิ่งที่บุคคลในสถานภาพต่าง ๆ พึงกระทำ นั่นคือเมื่อสังคมกำหนดสิทธิและหน้าที่ให้สภาพใด อย่างไรแล้ว บุคคลในสถานภาพนั้น ๆ จะต้องประพฤติหรือปฏิบัติหน้าที่ตามที่กำหนดไว้

เปลี่ยน พากเพียร (2545 : 14) กล่าวถึงบทบาทว่า “บทบาทของบุคคลที่แสดงออกมานั้นเป็นการจำแนกชนิดของบุคคลในสังคมย่อมขึ้นอยู่กับสถานภาพที่ครองอยู่ คุณสมบัติส่วนตัวของบุคคล บทบาทของบุคคลจึงแตกต่างกันไปตามลักษณะอุปนิสัย ความคิด ความรู้ ความสามารถ มวลเหตุจูงใจ ความพอใจ รวมทั้งสถานภาพทางกายและจิตของบุคคลที่ดำเนินบทบาทนั้น”

เปลื้อง ณ นคร (2544 : 257) กล่าวถึงความหมายของบทบาทไว้ว่า “บทบาท หมายถึง การแสดงท่าทางตามบทบาทที่ได้มีส่วนกระทำกิจการอย่างใดอย่างหนึ่ง”

กรีน (Green, 1997 : 45) ได้ให้ความหมายของบทบาทไว้ว่า “บทบาท คือ คุณลักษณะที่ถูกคาดคะเนจะต้องอยู่ในตำแหน่งนั้น ๆ กล่าวคือ บทบาทเป็นสิ่งที่กลุ่มคาดหวังว่าบุคคลจะต้องกระทำเมื่อดำรงตำแหน่งนั้น ๆ”

เลวินสัน (Levinson, 1971 : 45) ได้สรุปความหมายของบทบาทไว้ 3 ประการ คือ

1. บทบาท หมายถึง ปทัสถาน ความคาดหวัง ข้อห้าม ความรับผิดชอบซึ่งผูกพันอยู่กับตำแหน่งทางสังคมที่กำหนดให้ บทบาทตามความหมายนี้ คำนี้ถึงบุคคลน้อยที่สุด แต่มุ่งไปที่การบ่งชี้หน้าที่อันควรกระทำ

2. บทบาท หมายถึง ความคิดเห็นของผู้ดำรงตำแหน่งเองที่จะคิดและทำเมื่อดำรงตำแหน่งนั้น ๆ

3. บทบาท หมายถึง การกระทำของบุคคลแต่ละคนที่จะกระทำโดยให้สัมพันธ์กับโครงสร้างของสังคม หรือจะกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ แนวทางอันบุคคลพึงกระทำเมื่อตนดำรงตำแหน่งนั้น ๆ นั้นเอง

โดยสรุปแล้วบทบาท หมายถึง การทำตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ตามตำแหน่งหน้าที่เป็นแบบแผนของพฤติกรรมหรือการกระทำต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับอำนาจหน้าที่และสิทธิซึ่งผูกพันอยู่กับสถานภาพหรือฐานะตำแหน่งในสังคม โดยที่สังคมจะกำหนดหรือคาดหวังบทบาทของบุคคลในแต่ละสถานภาพหรือฐานะตำแหน่งไว้ เพื่อให้ผู้ที่อยู่ในสถานภาพหรือตำแหน่งนั้น ๆ ยึดถือเป็นแนวทางการปฏิบัติ

สถานศึกษาเป็นองค์กรที่ให้การศึกษแก่เด็กและเยาวชนเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพ สถานศึกษาจำเป็นต้องแสดงความเป็นผู้นำในบทบาทต่าง ๆ ซึ่งเป็นความสามารถในการบริหารสถานศึกษา ได้สรุปไว้ดังนี้ (เสริมศักดิ์ วิชาสาครณ์, 2539 : 31 - 33)

1. บทบาทผู้นำกำหนดทิศทางปฏิบัติการปฏิบัติงาน ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการชี้แจงทำความเข้าใจเขียนวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน ต้องมีความรู้และทักษะในระบบการจัดสรรงบประมาณแบบโครงการ และบริหาร โดยวัตถุประสงค์และผลงาน

2. บทบาทเป็นผู้กระตุ้นความเป็นผู้นำ ผู้บริหารจะต้องมีความสามารถสูงในการจูงใจกระตุ้นและมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคนในองค์กร มีทักษะกระบวนการกลุ่ม

3. บทบาทเป็นนักวางแผน จะต้องมีความสามารถในการคาดคะเนในอนาคตเตรียมบุคคลให้พร้อมในการรับมือสิ่งใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นจะต้องมีความรู้ความเข้าใจการวางแผน

4. บทบาทเป็นผู้ตัดสินใจ บทบาทนี้ต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทฤษฎีต่าง ๆ ของการตัดสินใจและมีความสามารถในการตัดสินใจ

5. บทบาทเป็นผู้จัดการ ผู้บริหารจำเป็นต้องออกแบบขยายงานและกำหนดโครงสร้างขององค์กรขึ้นใหม่ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องเข้าใจพลวัตขององค์กรและพฤติกรรมขององค์กรด้วย

6. บทบาทเป็นผู้เปลี่ยนแปลง ผู้นำจะต้องนำการเปลี่ยนแปลงมาสู่สถาบันเพื่อเพิ่มพูนคุณภาพของสถาบันรู้ว่าจะเปลี่ยนแปลงอะไร เปลี่ยนแปลงอย่างไร และควรเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์ใด

7. บทบาทผู้ประสานงาน ผู้บริหารจะต้องมีความรู้ความเข้าใจรูปแบบการปฏิสัมพันธ์กับมนุษย์ เข้าใจเครือข่ายของการสื่อสาร รู้จักวิธีนิเทศงานที่พึงปรารถนาเข้าใจระบบรายงานที่ดี จึงสามารถผสมผสานกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

8. บทบาทเป็นผู้สื่อสาร ผู้บริหารจะต้องมีความสามารถในการสื่อสาร ทั้งด้วยคำพูดและการเขียน รู้จักสื่อสารและควรมีความสามารถในการประชาสัมพันธ์

9. บทบาทผู้แก้ไขความขัดแย้ง เนื่องจากความขัดแย้งเป็นสิ่งที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ผู้บริหารจะต้องเข้าใจสาเหตุของการขัดแย้ง จะต้องมีความสามารถในการไตร่ตรอง ไกล่เกลี่ย จัดการความขัดแย้งและแก้ปัญหาความขัดแย้ง

10. บทบาทผู้แก้ปัญหา เนื่องจากปัญหาทั้งหลายไม่จำเป็นต้องลงเอยด้วยความขัดแย้ง ปัญหาจึงมีมากกว่าความขัดแย้ง ผู้นำจะต้องมีความสามารถในการวินิจฉัยปัญหา และแก้ปัญหาได้

11. บทบาทเป็นผู้จัดระบบ ผู้บริหารจะต้องมีความสามารถในการวิเคราะห์ระบบและขบวนการที่เกี่ยวข้อง จะต้องเข้าใจการนำทฤษฎีทางการบริหารไปใช้ประโยชน์

12. บทบาทเป็นผู้บริหารการเรียนการสอน ผู้บริหารจะต้องเข้าใจระบบการเรียนรู้ การเจริญพัฒนาของมนุษย์ เข้าใจทฤษฎีการสร้างและพัฒนาหลักสูตร มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีทางการศึกษา

13. บทบาทเป็นผู้บริหารบุคคล ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการเทคนิคการเป็นผู้นำ การเจรจาต่อรอง การประเมินผลงานและการปฏิบัติงานของบุคคล

14. บทบาทเป็นผู้บริหารทรัพยากร ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการบริหารเงินและงบประมาณ สามารถบริหารวัสดุ คุรุภัณฑ์การก่อสร้าง การบำรุงรักษา ตลอดจนการสนับสนุนจากภายนอก

15. บทบาทเป็นผู้ประเมิน ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการประเมินความต้องการ การประเมินระบบ วิธีการทางสถิติ และกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

16. บทบาทเป็นนักประชาสัมพันธ์ จะต้องมียุทธศาสตร์ในการสื่อความหมาย รู้จักสร้าง ภาพพจน์ที่ดี รู้จักพลวัตของกลุ่ม รู้จักและเข้าใจการเผยแพร่ข่าวสารด้วยสื่อและวิธีการต่าง ๆ

17. บทบาทเป็นประธานในพิธีการ เป็นบทบาทที่จำเป็นยิ่งอย่างหนึ่งของผู้บริหารซึ่งจำเป็น จะต้องใช้ความสามารถในบทบาทต่าง ๆ

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญต่อการบริหารสถานศึกษา เนื่องจากบทบาท ของผู้บริหารสถานศึกษาจะส่งผลโดยตรงต่องานของสถานศึกษา ความสำเร็จหรือความล้มเหลว ของการจัดการศึกษาจึงขึ้นอยู่กับ การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาเป็น สำคัญ

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545 ข : 5) กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา โดยสรุปไว้ว่าผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษารวมทั้งเป็น ผู้สนับสนุนทุก ๆ ด้านเพื่อให้การจัดการศึกษาบรรลุจุดประสงค์ที่วางไว้ ซึ่งผู้บริหารจำเป็นต้องมี

บทบาทสำคัญได้แก่ การจัดให้มีการร่วมกันกำหนดนโยบาย การส่งเสริมสนับสนุนให้ข้อเสนอแนะแก่บุคลากรภายในสถานศึกษา การส่งเสริมสนับสนุนให้มีการพัฒนาและใช้สื่อต่าง ๆ การส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาห้องสมุดของสถานศึกษาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา การนิเทศติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร พร้อมทั้งชี้แนะช่วยแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงานของบุคลากรในสถานศึกษา

ชูศักดิ์ วิชญ์ แสนปัญญา (2546 : 45) กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมห้องสมุดโรงเรียน พอสรุปได้ว่าผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลสำคัญที่จะช่วยผลักดันให้งานห้องสมุดก้าวหน้าไปได้ด้วยดี จึงควรมีบทบาทดังนี้

1. ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการจัดห้องสมุด โรงเรียนและมุมหนังสือ
2. เน้นความสำคัญของห้องสมุด โรงเรียนเป็นเสมือนหัวใจของงานวิชาการ การปฏิรูปการเรียนรู้

3. จัดบุคลากรเข้าทำงานอย่างเหมาะสม
4. ให้การสนับสนุนทางการเงิน
5. สนับสนุนในเรื่องการจัดหาสถานที่ วัสดุครุภัณฑ์และอื่น ๆ ตามสภาพของห้องสมุด
6. สนับสนุนการจัดบริการและกิจกรรมห้องสมุด
7. เป็นที่ปรึกษาแก่คณะทำงานห้องสมุด
8. นิเทศและติดตามผลการปฏิบัติงานห้องสมุดเป็นระยะ

สถาบันพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา (2548 : 50 - 51) ได้กำหนดรายละเอียดมาตรฐานตำแหน่งและวิทยฐานะข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาดังนี้

หน้าที่และความรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษา

ปฏิบัติหน้าที่ผู้อำนวยการสถานศึกษา บังคับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา บริหารกิจการของสถานศึกษา การวางแผนการปฏิบัติงาน การควบคุมกำกับ ดูแล เกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล การบริหารทั่วไป งานอื่นที่เกี่ยวข้องและที่ได้รับมอบหมาย

ลักษณะงานที่ปฏิบัติของผู้บริหารสถานศึกษา

1. บังคับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา มีอำนาจหน้าที่บริหารกิจการของสถานศึกษาให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ นโยบายและวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา

2. วางแผนพัฒนาการศึกษา ประเมิน และจัดทำรายงานเกี่ยวกับกิจการของสถานศึกษา

3. จัดทำและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การจัดกระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา การนิเทศ และการวัดผลประเมินผล
 4. ส่งเสริมและจัดการศึกษาให้กับผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมายทั้งในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย
 5. จัดทำระบบประกันคุณภาพการศึกษา
 6. บริหารงบประมาณ การเงิน และทรัพย์สิน
 7. วางแผนการบริหารงานบุคคล การสรรหา การบรรจุ แต่งตั้ง การเสริมสร้าง ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน วินัย การรักษาวินัย การดำเนินการทางวินัย การออกจากราชการ การอุทธรณ์และร้องทุกข์
 8. จัดทำมาตรฐานและภาระงานของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาใน สถานศึกษา ประเมินผลการปฏิบัติงานตามมาตรฐานของข้าราชการและบุคลากรทางการศึกษา
 9. ส่งเสริมข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
 10. ประสานความร่วมมือกับชุมชนและท้องถิ่น ในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และให้บริการด้านวิชาการแก่ชุมชน
 11. จัดระบบควบคุมภายในสถานศึกษา
 12. จัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 13. เป็นผู้แทนของสถานศึกษาในกิจการทั่วไป รวมทั้งการจัดทำนิติกรรมสัญญาใน ราชการของสถานศึกษา ตามวงเงินงบประมาณที่สถานศึกษาได้รับ ตามที่ได้รับมอบอำนาจ
 14. ปฏิบัติงานอื่นที่เกี่ยวข้องและที่ได้รับมอบหมาย
- นอกจากผู้บริหาร โรงเรียนจะต้องปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่แล้ว สิ่งที่สำคัญที่ผู้บริหาร โรงเรียนยุคปฏิรูปจะต้องมีก็คือ คุณสมบัติของผู้บริหารการศึกษามืออาชีพ
- ธีระ รุญเจริญ (2543 : 17) ได้เสนอนักบริหารการศึกษามืออาชีพที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ ในการบริหารและจัดการศึกษาตามแนวทางที่กำหนดไว้ใน พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ลักษณะดังกล่าวประกอบด้วย
1. ลักษณะพื้นฐานธรรมชาติเดิมเป็นทุน
 2. การศึกษา
 3. บุคลิกภาพ
 4. คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ
 5. ความสามารถ/ทักษะ

กล่าวโดยสรุปว่าผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาเริ่มตั้งแต่กำหนดเป้าหมายในการพัฒนางานของโรงเรียนให้มีความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูส่งเสริมและสร้างขวัญกำลังใจให้ครูมีกำลังใจในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ภายในโรงเรียนให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ จัดหาสื่ออุปกรณ์อำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอนและประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียน

แหล่งเรียนรู้

แหล่งเรียนรู้เป็นสิ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพราะเป็นลักษณะของการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนฝึกทักษะกระบวนการคิดการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้ทำได้ ทำเป็น เป็นปัจจัยสำคัญของการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่จะทำให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง เป็นคนดีและมีความสุขกับการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจึงต้องมีวิสัยทัศน์และเป้าหมายในการจัดแหล่งเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542 : 14)

ความหมายของแหล่งเรียนรู้

ความก้าวหน้าทางวิชาการเป็นไปอย่างกว้างขวางและรวดเร็วกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนจึงจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงโดยการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต สอดคล้องกับความสนใจและความแตกต่างระหว่างบุคคลและส่งเสริมให้มีแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบส่งเสริมให้นักเรียนใช้แหล่งการเรียนรู้ให้คุ้มค่าและมีโอกาสใช้แหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียนและในท้องถิ่นให้มากที่สุดโดยมีผู้ให้ความหมายของแหล่งเรียนรู้ไว้ดังนี้

กรมสามัญศึกษา (2542 : 9) ให้ความหมายของแหล่งเรียนรู้ไว้ว่าแหล่งเรียนรู้หมายถึงถิ่นที่อยู่ บริเวณบ่อเกิดแห่งที่หรือศูนย์รวมความรู้ที่ให้เข้าศึกษาหาความรู้ความเข้าใจและความชำนาญ

เนาวรัตน์ ลิขิตวัฒนเศรษฐ (2544 : 28) กล่าวถึงความหมายของแหล่งเรียนรู้ไว้ว่า “แหล่งเรียนรู้คือถิ่นที่อยู่บริเวณบ่อเกิดแห่งที่หรือศูนย์รวมความรู้ที่ให้เข้าไปศึกษาหาความรู้ความเข้าใจและความชำนาญ”

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545 ข : 43) ได้นิยามความหมายของแหล่งเรียนรู้ หมายถึง แหล่งข้อมูลข่าวสารสารสนเทศและประสบการณ์ที่สนับสนุนให้ผู้เรียน ใฝ่เรียน ใฝ่รู้ แสวงหาความรู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัยอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

สุคาพร โรจนบุศ (2545 : 5) ได้ให้ความหมายของแหล่งเรียนรู้ไว้ว่า คือ สื่อ สถานที่ต่าง ๆ ทั้งในโรงเรียนและภายนอกโรงเรียนที่เด็กสามารถหาความรู้ได้

ผ่องศรี ชัยศรีนุวัฒน์ (2545 : 2) กล่าวว่า แหล่งเรียนรู้คือ สถานที่ต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวผู้เรียน ทั้งใกล้ตัวและไกลตัว ซึ่งผู้เรียนและผู้สอนสามารถใช้ประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้า เพื่อเรียนรู้ด้วยตนเอง

ดวงใจ วัฒนมะโน (2545 : 1) ให้ความหมายของแหล่งเรียนรู้ คือ แหล่งประสบการณ์ที่นักเรียนได้เรียนรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อม และสามารถเชื่อมโยงความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

จากแนวความคิดและความหมายเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ดังกล่าว สรุปได้ว่าแหล่งเรียนรู้หมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวเราทั้งสิ่งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต ได้แก่ บุคคล สถานที่ต่าง ๆ แหล่งวิทยาการธรรมชาติ สภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศต่าง ๆ ที่เสริมสร้างเป็นศูนย์รวมความรู้ให้ผู้เรียนเข้าไปศึกษาหาความรู้ ความเข้าใจและความชำนาญ เกิดกระบวนการเรียนรู้และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยประสบการณ์ตรง เพื่อให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

ประโยชน์ของการใช้แหล่งเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งการเรียนรู้ นักเรียนจะได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ได้ฝึกปฏิบัติหาความรู้และสรุปความรู้ได้ด้วยตนเองจนเป็นผู้ที่คิดเป็นและเกิดการใฝ่รู้ใฝ่เรียนอย่างต่อเนื่องเป็นการเรียนรู้ที่มีความสุขเพราะได้มีโอกาสเรียนรู้โดยการได้สัมผัสกับธรรมชาติสังคมชุมชนและภูมิปัญญาเป็นการสร้างประสบการณ์ตรงต่อการดำรงชีวิต ได้เรียนรู้ ได้ค้นพบความรู้ที่นอกเหนือจากหนังสือเรียนและครูก็ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ไปกับนักเรียนด้วยเป็นบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 1)

อรทัย มูลคำ และสุวิทย์ มูลคำ (2544 : 171-172) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการใช้แหล่งเรียนรู้สรุปได้ดังนี้

1. เด็กได้เรียนรู้จากของจริง ได้เรียนรู้โดยใช้ประสาทสัมผัสครบถ้วน ทั้งจากการมองเห็น การได้ชิม การได้ดมกลิ่น การได้ยินเสียง การได้จับต้องที่เป็นรูปธรรมในสถานการณ์จริง
2. เด็กได้ออกไปศึกษาค้นหาคำตอบที่ต้องการด้วยตนเองหรือเด็กได้มีโอกาสซักถามสิ่งที่อัศจรรย์ใจใคร่รู้ว่าผลงานของเขาถูกต้องหรือไม่เพียงใด จากผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านจริงๆ เช่น ผู้เรียนสร้างสถานีวิทยุท้องถิ่นจากจินตนาการ เมื่อไปเยี่ยมชมสถานีวิทยุในท้องถิ่นจริงๆ การบันทึกเทปหรือการออกรายการสดจริงๆ คำถามมากมายที่อยากรู้จะได้รับคำตอบทันที
3. เป็นการเรียนรู้ที่มีความสุขจริงๆ ทั้งผู้เรียนและผู้สอนหรือตามหลักการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ เรียกกันว่าการเรียนอย่างมีความสุข (happy learning) เพราะไม่ซ้ำซากจำเจเหมือนอยู่ในห้องสี่เหลี่ยม มีกิจกรรมที่ต้องทำร่วมกันทั้งครูและนักเรียนทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

4. เป็นการจัดการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมคือ ผู้บริหาร ผู้เรียน ผู้สอน ชุมชนเริ่มต้นวางแผนการทำงานร่วมกันตั้งแต่ต้น การแสวงหาและคัดสรรแหล่งเรียนรู้ การบูรณาการการเรียนการสอนในแต่ละวิชาจนถึงการประเมินผล

5. บุคลากรในชุมชนในท้องถิ่นในสถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างแท้จริง การที่ทุกคนมีส่วนร่วมส่วนเกี่ยวข้องทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ โรงเรียนก็จะกลายเป็นโรงเรียนของชุมชนอย่างแท้จริง

6. เกิดนวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนรูปแบบใหม่โดยใช้สื่อธรรมชาติ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ทำให้ได้ทั้งความรู้ประสบการณ์ความสนุกสนานมีชีวิตชีวาทั้งผู้เรียนและผู้สอน

ประเภทของแหล่งเรียนรู้

แหล่งเรียนรู้อาจเป็นได้ทั้งสิ่งที่เป็นธรรมชาติหรือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเป็นได้ทั้งบุคคลสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต (เนาวรัตน์ ถิศจิตวัฒนเสรษฐ. 2544 : 28) มีบุคคลหลายท่านจำแนกประเภทของแหล่งเรียนรู้ไว้ดังนี้

กรมสามัญศึกษา (2542 : 92) จำแนกแหล่งความรู้ออกเป็น 4 ประเภทดังนี้

1. แหล่งความรู้ที่เป็นธรรมชาติ อาทิ แสงแดด อากาศ ดิน น้ำ เป็นต้น
2. แหล่งความรู้ที่เป็นบุคคล ได้แก่ บุคคลที่มีความรู้ความสามารถ
3. แหล่งความรู้ทางด้านเทคโนโลยี ได้แก่ แหล่งความรู้ที่เกิดจากความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์ การคิดสิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ เช่น เครื่องยนต์ เป็นต้น
4. แหล่งความรู้ที่เป็นสถานบัน ได้แก่ สถาบันต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้สร้างขึ้นเช่น โรงเรียนวัด โบสถ์ เป็นต้น

อรทัย มูลคำ และสุวิทย์ มูลคำ (2544 : 160) จำแนกแหล่งเรียนรู้ตามคุณลักษณะทั้งภายในและภายนอกออกเป็น 2 ประเภท กล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

1. แหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคลากร ประกอบด้วยบุคลากรทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ซึ่งมีความเชี่ยวชาญหลากหลายสาขาวิชาชีพ บางท่านเป็นปราชญ์ชาวบ้าน รู้ถึงหลักการเหตุผลของวัฒนธรรมประเพณีที่สืบทอดกันมาในท้องถิ่น บางท่านเป็นอดีตข้าราชการที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้าน บางท่านเป็นผู้เฒ่าทางศาสนาในท้องถิ่น แต่ก็น่าสนใจไปกว่านั้นที่เรามองข้ามไป คือบุคลากรในสถานศึกษานั้นเองที่มีทั้งความชำนาญ ความรู้หรืออาชีพเสริมรายได้ ที่ทำอยู่เป็นประจำไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครู ตลอดจนนักเรียนรุ่นพี่หรือนักเรียนชั้นที่โตกว่าหรือแม้กระทั่งนักเรียนโรงเรียนมัธยมใกล้ ๆ กัน บุคลากรดังกล่าวมีอยู่ทุกหนทุกแห่งที่ทางสถานศึกษาจะเชื่อเชิญท่านเหล่านั้นมาถ่ายทอดให้ถูกหลานรับรู้ได้อย่างไร จะนำนักเรียนกลุ่มที่สนใจไปพบหรือจะเชื่อเชิญ

ท่านเหล่านั้นมาเป็นวิทยากรก็อาจกระทำได้ตามความสะดวกของทั้งสองฝ่ายเช่นผู้บริหารสถานศึกษาเป็นวิทยากรเกี่ยวกับการวางแผนอัตรากำลังคนในบริษัท การออกหนังสือเชิญผู้ใหญ่ครูสอนวิชางานประดิษฐ์ชั้นอื่นเป็นวิทยากรเกี่ยวกับการประดิษฐ์ของชำร่วย การประดิษฐ์กระทงใบตองแม่ค้าขายของในโรงเรียนเป็นวิทยากรเกี่ยวกับการเผาข้าวหลาม การทำน้ำพริกตาแดง เด็กนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นวิทยากรเกี่ยวกับการทำการ์ดเชิญ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์นักเรียนของโรงเรียนเป็นวิทยากรเกี่ยวกับการสร้างบ้านจำลอง การก่อไฟโดยวิธีธรรมชาติ การเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นเมือง ครูที่เคยไปศึกษาคูงานต่างประเทศเป็นวิทยากรเกี่ยวกับวิธีการเตรียมตัวเดินทางไปต่างประเทศ การคมนาคมและวัฒนธรรมในต่างประเทศ สภาพภูมิอากาศ และพืชพันธุ์ในต่างประเทศ ประธานองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นเป็นวิทยากรเกี่ยวกับวิธีการเลือกตั้ง คณะกรรมการหมู่บ้าน การกำจัดขยะ โดยใช้บูยอินทรีย์ คุณยายมีอาชีพทอผ้าฝ้ายในหมู่บ้านเป็นวิทยากรเกี่ยวกับกรรมวิธีในการทอผ้าพื้นเมือง การมัดย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติ เจ้าของโรงสีขนาดกลางเป็นวิทยากรเกี่ยวกับการรับซื้อข้าวเปลือก การสีข้าว การบรรจุ การส่งขายการใช้พลังงานไฟฟ้า น้ำประปา วิธีการจัดการของเสีย เช่น ฝู่นละออง เจ้าหน้าที่สาธารณสุขเป็นวิทยากรเกี่ยวกับวิธีการตรวจรักษาพยาบาลคนไข้ โรคที่พบมากจากจำนวนผู้ป่วยภายในหมู่บ้าน สาเหตุและการป้องกันโรคติดต่อ สมภารเจ้าอาวาสเป็นวิทยากรเกี่ยวกับประเพณีทอดผ้าป่ากับการทอดกฐิน ประเพณีชุมชนหรือท้องถิ่นที่พวกเขาอาศัยอยู่ แม่ค้าขนมในตลาดสดเป็นวิทยากรเกี่ยวกับวิธีการทำขนมใส่ไส้ ขนมตะโก้และข้าวต้มมัด วิธีการใช้สีจากธรรมชาติในการทำขนมพื้นบ้าน

2. แหล่งเรียนรู้ที่เป็นสถานที่ แหล่งเรียนรู้ที่เป็นสถานที่มีความหมายรวมถึงตัวอาคารสถานที่ ตำราหนังสือเอกสาร คลอจดจนโสตทัศนอุปกรณ์ วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ในสถานที่นั้นด้วย แหล่งเรียนรู้ดังกล่าวมีอยู่ทั้งในและนอกสถานศึกษา เป็น ได้ทั้งสถานที่สำหรับการค้นคว้าหาเอกสารอ่านเพิ่มเติม สถานประกอบการอาชีพที่ดำเนินกิจการต่าง ๆ ในแต่ละงานอาชีพของท้องถิ่น สถานที่ที่เป็นแหล่งเสื่อมโทรมซึ่งเป็นเหตุแห่งมลภาวะต่าง ๆ ก่อผลกระทบต่อสุขภาพพลานามัยของบุคคลในชุมชน เช่น บึงน้ำเน่าเสีย ที่ทิ้งขยะประจำหมู่บ้าน ชุมชนแออัด แหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติควรอนุรักษ์ไว้ในท้องถิ่น

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2545 ค : 144) กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้ ผู้เรียนสามารถศึกษาหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ประเภทต่าง ๆ สรุปได้ดังนี้

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้มีประสบการณ์ประสบความสำเร็จในงานอาชีพที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่น

2. แหล่งวิทยากร ได้แก่ สถาบันองค์กร หน่วยงานห้องสมุดซึ่งให้บริการความรู้ในเรื่องต่าง ๆ

3. สถานประกอบการ ซึ่งให้บริการความรู้ฝึกอบรมเกี่ยวกับงานและวิชาชีพต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่น

4. ทรัพยากรธรรมชาติแวดล้อม เช่น อุทยานแห่งชาติ สวนสัตว์ พิพิธภัณฑ์

5. สื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เช่น แผ่นพับ วารสาร หนังสืออ้างอิง หนังสือพิมพ์

6. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น อินเทอร์เน็ต ซีดีรอม วีดิทัศน์ คอมพิวเตอร์ช่วยสอน

การจัดประเภทของแหล่งเรียนรู้ จัดได้หลายแบบตามความสอดคล้องกับโรงเรียนแต่ละแห่ง เพื่อเอื้อประโยชน์ต่อการใช้ ในที่นี้นำเสนอการจัดประเภทของแหล่งเรียนรู้ 2 แบบ แบบที่ 1 จัดตามลักษณะของแหล่งเรียนรู้

1. แหล่งเรียนรู้ตามธรรมชาติ เป็นแหล่งเรียนรู้ที่นักเรียนจะศึกษาหาความรู้ได้จากสิ่งที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติ เช่น แม่น้ำ ภูเขา ป่าไม้ ลำธาร กรวด หิน ดิน ทราย ฯลฯ

2. แหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างขึ้น เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อสืบทอดศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนเทคโนโลยีและสิ่งอำนวยความสะดวกของมนุษย์ เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ พิพิธภัณฑ์ ห้องสมุดประชาชน สถาบันการศึกษา สวนสาธารณะ ตลาด บ้านเรือน ที่อยู่อาศัย สถานประกอบการ ฯลฯ

3. บุคคล เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ถ่ายทอดความรู้ ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งด้านการประกอบอาชีพและการสืบสานวัฒนธรรม ตลอดจนนักคิด นักประดิษฐ์และผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ด้านต่าง ๆ

แบบที่ 2 จัดตามแหล่งที่ตั้งของแหล่งเรียนรู้

1. แหล่งเรียนรู้เดิมจะมีแหล่งเรียนรู้ที่เป็นหลัก คือ ครู อาจารย์ ห้องเรียน ห้องสมุด ต่อมามีการพัฒนาเป็นห้องปฏิบัติการต่าง ๆ เช่น ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ ห้องปฏิบัติการทางภาษา ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ห้องโสตทัศนศึกษา ห้องจริยธรรม ห้องศิลปะ ฯลฯ ตลอดจนการใช้อาคารสถานที่บริเวณและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน เช่น ห้องอาหาร สนาม ห้องน้ำ สวนดอกไม้ สวนสมุนไพร แหล่งน้ำในโรงเรียน

2. แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ครอบคลุมทั้งด้านสถานที่และบุคคล ซึ่งอาจจะอยู่ในชุมชนใกล้เคียงโรงเรียนและชุมชนที่โรงเรียนพานักเรียน ไปศึกษาหาความรู้ เช่น แม่น้ำ ภูเขา ชายทะเล วัด ตลาด ห้องสมุดประชาชน สถานีตำรวจ สถานีอนามัย สวนสาธารณะ สวนสัตว์ ทุ่งนา สวนผัก สวนผลไม้ แหล่งทอผ้า ร้านอาหาร คนตรีพื้นบ้าน การละเล่นพื้นเมือง เทคโนโลยีพื้นบ้าน เทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน แหล่งข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ฯลฯ ทรัพยากรและความรู้ในท้องถิ่น หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ภายในท้องถิ่น นอกโรงเรียนที่มีคุณค่า สามารถนำมาใช้ ประโยชน์ให้เกิดการเรียนรู้ของนักเรียน ได้ ซึ่งรวม ไปถึงสิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติทั้งสิ่งที่มีชีวิตและ ไม่มีชีวิต บุคคลที่มีความรู้ด้าน

ต่าง ๆ กิจกรรมทั้งหลายในท้องถิ่นที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน นักวิชาการ ได้แบ่งประเภทของทรัพยากรและแหล่งความรู้ในท้องถิ่นไว้แตกต่างกัน สามารถนำมาสรุปรวมได้เป็น 4 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง สภาพธรรมชาติในท้องถิ่นที่สามารถนำมาใช้ให้ความรู้แก่นักเรียนได้ เช่น สภาพทางภูมิศาสตร์ ได้แก่ สัตว์ ภูเขา พืช แหล่งน้ำ ป่าไม้ ฯลฯ ลักษณะของหินดินแร่ ฯลฯ ที่มีค่าของมนุษย์ในท้องถิ่น รวมทั้งสภาพภูมิอากาศ ภูมิประเทศ มลภาวะและนิเวศวิทยา ฯลฯ เป็นต้น

2. ทรัพยากรบุคคล หรือ ทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง บุคคลภายนอกที่มีความรู้ความสามารถพิเศษด้านต่าง ๆ ที่สามารถช่วยส่งเสริมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของท้องถิ่น เป็นผู้รู้ผู้ชำนาญในสาขาชีพเฉพาะอย่าง เช่น ช่างแกะสลัก ช่างเครื่องยนต์ ช่างปั้น ช่างทอผ้า หรือมีความชำนาญในทางด้านศิลปะ วัฒนธรรม ศาสนาหรือวิทยาการต่าง ๆ เหล่านี้อาจเป็นข้าราชการ นักธุรกิจ ชาวบ้าน พระสงฆ์หรือแม่แต่ผู้ปกครองของนักเรียนที่มีถิ่นฐานบ้านเรือนและประกอบอาชีพในท้องถิ่น หรืออาจจะเป็นบุคคลนอกชุมชนที่มาเยี่ยมหรือเป็นแขกของชุมชนเป็นครั้งคราว ซึ่งโรงเรียนอาจพิจารณาเชิญบุคคลเหล่านั้นมาเป็นวิทยากรให้ความรู้เฉพาะเรื่องแก่นักเรียนตาม โอกาสอันควรได้

3. ทรัพยากรทางสังคม หมายถึง 1) สภาพความเป็นอยู่ การดำเนินชีวิตในชุมชน การประกอบอาชีพต่าง ๆ ของคนในชุมชน 2) สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการดำเนินชีวิต เช่น ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น วัด โบสถ์ สุเหร่า สถานที่ราชการ เป็นต้น

4. ทรัพยากรทางวัฒนธรรม หมายถึง สิ่งที่เกี่ยวข้องกับขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และกิจกรรมต่าง ๆ ของท้องถิ่น เช่น การทำขวัญนาค งานบวช งานแต่งงาน งานบุญบั้งไฟ งานบุญเดือนสิบ งานบุญประเพณีสงกรานต์ เป็นต้น

วัชร วรรณสิงห์ (2544 : 141 - 143) กล่าวว่า การเลือกใช้แหล่งทรัพยากรและแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นต้องทำให้เหมาะสมและสอดคล้องกับเนื้อหาและลักษณะของแหล่งทรัพยากร ทำได้โดย

1. ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง อาจนำเอาทรัพยากรธรรมชาติบางอย่าง เช่น แร่ธาตุ หิน ดิน พืชพันธุ์ต่าง ๆ มาเป็นวัสดุประกอบการเรียนการสอน หรือพานักเรียนไปศึกษาสภาพธรรมชาติ เช่น ลักษณะและสภาพแวดล้อมป่าชายเลน การศึกษาของชีวิตสัตว์ในสภาพแวดล้อมต่าง ๆ การเกี่ยวพันและเกื้อกูลกันของธรรมชาติ ฯลฯ เป็นต้น

2. ทรัพยากรบุคคล อาจเชิญผู้มีความรู้ความชำนาญเฉพาะเรื่องมาบรรยายหรืออบรมให้ความรู้แก่ครูและนักเรียน หรืออาจขอให้ผู้เชี่ยวชาญให้คำปรึกษาในเรื่องต่าง ๆ ของโรงเรียน การขอยืมเอกสารวิชาการที่ผู้เชี่ยวชาญได้จัดทำมาใช้ประโยชน์ในโรงเรียน เป็นต้น

3. ทรัพยากรทางสังคม โรงเรียนอาจพานักเรียนไปเยี่ยมชมหรือศึกษาดูงานในสถานที่ต่าง ๆ ส่งนักเรียนไปฝึกงานหรือทดลองปฏิบัติงาน ให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมที่สถาบันทางสังคมจัดขึ้น นำข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่หรือสภาพของสังคมมาจัดนิทรรศการหรือนำมาใช้สอน ใช้เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าและการขیمเอกสารต่าง ๆ

4. ทรัพยากรทางวัฒนธรรม โรงเรียนอาจให้นักเรียนไปศึกษา สังเกต หรือเข้าร่วมในกิจกรรมทางด้านขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม เพื่อให้นักเรียนได้สัมผัสอย่างใกล้ชิดกับสภาพความเป็นจริงจะช่วยให้นักเรียนได้เข้าใจในรายละเอียดและขั้นตอนของกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านั้น ซึ่งจะทำให้นักเรียนเกิดความซาบซึ้ง เกิดความรักหวงแหนในศิลปวัฒนธรรมของชุมชนตนเอง

กิจกรรมการใช้แหล่งทรัพยากร

กิจกรรมที่โรงเรียนออกไปสู่ท้องถิ่น อาจดำเนินการ ดังนี้

1. ให้นักเรียนไปศึกษาประวัติและผลงานของผู้มีความรู้ความชำนาญในท้องถิ่น
2. การพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ หรือเข้าค่ายพักแรม
3. ให้นักเรียนไปฝึกงานตามหน่วยงานหรือสถานประกอบการต่าง ๆ ไม่ว่าจะ เป็นของรัฐ

หรือเอกชน

4. จัดให้ครูหรือนักเรียนออกไปเยี่ยมชมชุมชนหรือศึกษาชุมชน

5. ขยายการศึกษาออกไปสู่ท้องถิ่น เช่น จัดห้องสมุดเคลื่อนที่สู่บ้าน หรือจัด โครงการอบรมหรือให้ความรู้บางเรื่องแก่บุคคลในชุมชน

6. นำโรงเรียนหรือนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมของท้องถิ่น จราจรนักเรียน หรือการรณรงค์ในเรื่องต่าง ๆ ฯลฯ

7. นำโรงเรียนหรือนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมชุมชน เช่น ให่วงดนตรีของโรงเรียนร่วมแสดงในงานหรือกิจกรรมของท้องถิ่น จราจรนักเรียน หรือการรณรงค์ในเรื่องต่าง ๆ

กิจกรรมที่นำท้องถิ่นเข้ามาสู่โรงเรียน อาจดำเนินการ ดังนี้

1. เชิญวิทยากรในท้องถิ่นมาบรรยายหรือสาธิตเนื้อหาบางเรื่องให้แก่ครูและนักเรียน
2. นำเอกสารหรือสิ่งพิมพ์จากภายนอกมาให้บุคลากรในโรงเรียนได้ศึกษาค้นคว้าหา

ความรู้

3. จัดหาวัสดุอุปกรณ์ ไม่ว่าจะ เป็นทรัพยากรธรรมชาติ หรือทรัพยากรทางวัฒนธรรมมาใช้ในห้องเรียน หรือนำกิจกรรมหรือนิทรรศการ เช่น การจัดนิทรรศการอาหารประจำท้องถิ่น การแสดงกิจกรรมและอาชีพของท้องถิ่น ฯลฯ

4. ให้ชุมชนใช้สถานที่ของโรงเรียนในโอกาสพิเศษต่าง ๆ

5. โรงเรียนและชุมชนคัดเลือกบุคคลดีเด่นหรือร่วมทำกิจกรรมอื่น
 6. จัดโครงการบริการชุมชน
 7. จัดงานหรือกิจกรรมใน โรงเรียนและเชิญชุมชนเข้าร่วม
 8. เชิญชุมชนหรือผู้ปกครองร่วมเป็นกรรมการ โรงเรียน
- แนวทางการเลือกใช้แหล่งทรัพยากร**

1. ศึกษาทรัพยากรและแหล่งความรู้ในท้องถิ่นว่า มีสิ่งใดบ้างและมีสิ่งใดบ้างที่สามารถนำมาใช้ในเนื้อหาสาระที่จะสอนได้
2. วางแผนว่า จะใช้แหล่งทรัพยากรอะไรในเนื้อหาสาระใด โดยวิธีการใดและเพื่อประโยชน์อะไร
3. ติดต่อประสานงาน
4. ใช้ประเมินผลการใช้ทรัพยากรนั้น
5. รวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับทรัพยากรและแหล่งเรียนรู้นั้นให้ทันสมัย เพื่อนำมาใช้หรือปรับปรุงในการนำมาใช้ในครั้งต่อ ๆ ไป

การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 : 11) กล่าวว่า แหล่งเรียนรู้ปรากฏใน พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 4 มาตรา 25 ได้ระบุไว้ว่า “รัฐต้องส่งเสริม การดำเนินงาน การจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์กีฬาและ นันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งเรียนรู้อื่นอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ ดังนั้นทุกโรงเรียนมี หน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมายดังกล่าวจำเป็นต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักและใช้ประโยชน์จากแหล่ง เรียนรู้ต่าง ๆ และดำเนินการเพื่อให้เกิดแหล่งเรียนรู้ขึ้นใน โรงเรียน

แนวคิดการใช้แหล่งเรียนรู้เป็นการใช้แหล่งภูมิปัญญาและทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน เช่น วัด ภูเขา สวนสัตว์ อุทยาน พิพิธภัณฑ์ หอสมุด แหล่งน้ำ โบราณสถาน เป็นต้น เป็นแหล่ง เรียนรู้ที่จะทำให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ได้โดยตรงด้วยตนเองอย่างถูกต้อง และเรียนรู้ได้ตลอดเวลา ผู้เรียน จะได้ศึกษาสภาพที่แท้จริงของสิ่งต่าง ๆ ที่ชุมชน อาทิ พืชพันธุ์ไม้ พืชสมุนไพร ลักษณะของดิน หินแร่ ทั้งแหล่งเรียนรู้ที่สร้างขึ้นโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตาม สามารถใช้แหล่งเรียนรู้นี้มาหล่อ หลอมในชุมชนท้องถิ่น ให้มีความรู้ความเข้าใจถึงสิ่งต่าง ๆ ในชุมชน เป็นการสร้างเจตคติ ค่านิยม ความภาคภูมิใจ และอุดมการณ์ให้เกิดขึ้นกับคนในชุมชน

แนวคิดการใช้โรงเรียนเป็นแหล่งการจัดการเรียนรู้ เป็นการให้โรงเรียนทำสาระการเรียนรู้ ซึ่งชุมชนเป็นผู้ถ่ายทอดให้นักเรียนได้เรียนรู้และเข้าใจชุมชน จัดทำได้โดยการจัดการบริหาร โรงเรียน

ทั้งเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน จัดบทเรียน หลักสูตรสถานศึกษา กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ การเข้าไปมีส่วนร่วมการพัฒนาชุมชน โรงเรียนมีหน้าที่จะต้องสร้างพลเมืองใหม่ให้มีคุณสมบัติตามที่สังคมต้องการ โดยถ่ายทอดคุณค่า ความรู้ที่มีอยู่ของชุมชน สร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ผักผ่อน ทักยะ เตรียมตัวผู้เรียนเพื่ออนาคต นอกจากนั้นยังเป็นผู้ดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ในชุมชน โรงเรียนจึงเป็นผู้ดำเนินการถ่ายทอดบริบทของชุมชนและรักษาชุมชน

การใช้โรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้ทำได้โดยให้โรงเรียนเป็นสิ่งจำลองสภาพปัญหาในชุมชน สภาพของชุมชนในแง่ของความคิดความงาม นำสิ่งที่มีคุณค่าเข้ามาไว้ในโรงเรียน สามารถจัดให้เกิดการเรียนรู้ในโรงเรียนได้ การกระทำในลักษณะเช่นนี้เป็นการบริการจัดการทั้งโรงเรียนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ชักนำให้ครูและผู้ปกครองเข้ามาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในโรงเรียน วิธีการนี้จึงเป็นการจัดทำในลักษณะกระทำทั้งโรงเรียน มีการจัดเนื้อหาสาระในบทเรียน จัดทำหลักสูตร สถานศึกษา สร้างกิจกรรมเสริม และมีความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

แนวคิดการจัดเวทีการเรียนรู้

แนวคิดการจัดเวทีการเรียนรู้ เป็นการจัดการเรียนรู้โดยองค์การชุมชนที่รวมตัวกันเพื่อศึกษาปัญหาใดปัญหาหนึ่ง พร้อมทั้งแสวงหาวิธีการแก้ไข จัดเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดที่จะสร้างความรู้ความเข้าใจให้สมาชิกในชุมชนอย่างทั่วถึง

ชุมชนประกอบด้วย คนที่มีธรรมชาติหลากหลาย มีบทบาทที่สัมพันธ์กัน มีการเรียนรู้ร่วมกัน วิธีการจัดเวทีการเรียนรู้เป็นวิธีการประสานงาน ประสานความคิด ซึ่งทำได้โดยการนำปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนและเป็นที่สนใจร่วมกันของคนในชุมชน ศึกษาวิเคราะห์ร่วมกันให้เห็นถึงสภาพปัญหา วิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา จากนั้นหาวิธีแก้ไขปัญหา แล้วร่วมกันแก้ไขปัญหา เช่น การแก้ไขปัญหายาเสพติดที่เกิดขึ้นกับเยาวชนในชุมชน การแก้ไขปัญหานี้ คนในชุมชนต้องเรียนรู้สภาพปัญหา คือ สภาพความรุนแรงของยาเสพติดที่เกิดขึ้น โดยประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและช่วยกันหาแนวทางแก้ไข โดยร่วมกันตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ไขปัญหา จากนั้นดำเนินการแก้ไขปัญหามาตามแนวทางที่ตัดสินใจร่วมกัน ดังนั้น การจัดเวทีการเรียนรู้จึงเป็นการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชน ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมกันดำเนินการและร่วมกันรับผล

การจัดกระบวนการเรียนรู้ต้องให้สอดคล้องกับ โลกยุค โลกาภิวัตน์อันเป็นยุคที่วิทยาการ เจริญรู้ความรู้อันรวดเร็วและสรรพวิทยาการเดินทางไปถึงที่ต่าง ๆ ด้วยความรวดเร็ว ข้อมูลและสาระความรู้ต่าง ๆ เกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ผู้เรียนทุกวัยจึงต้องมีโอกาสเรียนรู้จากแหล่งความรู้ที่มีอยู่รอบตัวทั้งจากครูคน ครูเครื่องและครูธรรมชาติสิ่งแวดล้อม (คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้. 2544 : 21) การจัดตั้งแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีชีวิตชีวา มีความสุขส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย เชื่อมโยงกับประสบการณ์ การเรียนกับชีวิตจริงจะส่งผลให้การ

จัดการเรียนการสอนของครูมีประสิทธิภาพได้ (วัฒนาพร กระจับทุกข์. 2541 : 60-61) แหล่งเรียนรู้มีอยู่มากมายทั้งใกล้ตัวและไกลตัวเพียงแต่ว่าจะมีวิธีการอย่างไรที่จะนำมาใช้ได้ตรงตามความต้องการของนักเรียนทุกคน

กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2542 : 7) กล่าวถึงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อการเรียนการสอนสรุปได้ดังนี้

1. มุ่งส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้โดยเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางและให้นักเรียนรู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ
2. ส่งเสริมให้โรงเรียนดำเนินการจัดแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ที่สมบูรณ์มีคุณภาพและเป็นโรงเรียนแห่งการเรียนรู้อย่างแท้จริง
3. รมรงค์ให้โรงเรียนพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้นักเรียนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้และมีนิสัยรักการเรียนรู้ตลอดชีวิต
4. ดำเนินการให้โรงเรียนจัดกระบวนการเรียนรู้หลายชนิดไว้ในแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนอย่างครบครัน ให้สนองความต้องการของนักเรียน หลักสูตร ชุมชนและสังคม
5. ดำเนินการนิเทศติดตามและประเมินผลการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนทุกปีเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5 (2544 : 9-10) ได้กล่าวถึงการนำแหล่งเรียนรู้ไปใช้ในการเรียนการสอน สรุปได้ว่าการเรียนรู้ในยุคใหม่ไม่ได้ผูกขาดอยู่ในห้องเรียนหรือในโรงเรียนเท่านั้น ผู้เรียนสามารถที่จะเรียนรู้ได้ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่รอบ ๆ ตัวโรงเรียนจึงต้องจัดแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนให้เพียงพอและมีประสิทธิภาพได้แก่

1. แหล่งเรียนรู้ในอาคาร การเรียนการสอนในโรงเรียน นักเรียนจะใช้เวลากว่าร้อยละ 90 อยู่ในอาคารเรียน โรงเรียนควรจัดแหล่งเรียนรู้ในห้องเรียนหรือในอาคารเรียนให้มากโดยใช้สื่อและเทคโนโลยีวิธีการ กิจกรรมการศึกษา ทดลอง มีมุมค้นคว้า ป้ายความรู้ห้องสมุด ฝ่ายงาน จัดเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สมบูรณ์ได้
2. แหล่งเรียนรู้นอกอาคาร โดยเฉพาะภายในบริเวณโรงเรียน จะมีแหล่งเรียนรู้มากมายเช่น สวนสมุนไพร สวนวิทยาศาสตร์ ต้นไม้ และอื่น ๆ อีกมากมายล้วนเป็นแหล่งเรียนรู้ทั้งสิ้น

กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2542 : 18) ได้กล่าวถึงการใชแหล่งการเรียนรู้เพื่อการเรียนการสอนว่าเพื่อการเรียนการสอน ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ครูผู้สอนควรร่วมมือกับผู้เกี่ยวข้องหรือผู้รับผิดชอบแหล่งเรียนรู้ในการวางแผน การดำเนินการร่วมกันให้มีการใช้แหล่งการเรียนรู้เพื่อการเรียนการสอน โดยมีแนวทางการใช้แหล่งการเรียนรู้คือ

1. ศึกษาหลักสูตร
2. กำหนดกิจกรรมการสอนให้ผู้เรียนใช้แหล่งเรียนรู้
3. กำหนดทรัพยากรสารสนเทศประกอบการเรียนการสอน เช่น รายชื่อหนังสือ

สื่อการสอน

4. จัดหาและเตรียมสื่อสารสนเทศแหล่งเรียนรู้
5. แนะนำการใช้แหล่งเรียนรู้และอำนวยความสะดวก
6. สรุปและประเมินผลการใช้แหล่งการเรียนรู้

อรทัย มูลคำ และสุวิทย์ มูลคำ (2544 : 165-167) กล่าวถึงขั้นตอนการใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นสรุปได้ดังนี้

1. อธิบายวัตถุประสงค์เป้าหมายให้เพื่อนครูทุกคนทราบ

2. ผู้บริหาร ครู นักเรียนแต่ละชั้น คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานร่วมกันสืบค้นรายชื่อและที่อยู่ของบุคลากรทั้งในสถานศึกษาในท้องถิ่น ในชุมชนซึ่งมีทั้งผู้ปกครองนักเรียน ผู้นำทางศาสนา พ่อแม่แม่ค้า ข้าราชการ เจ้าของกิจการร้านค้า เจ้าของโรงงานอุตสาหกรรม ข้าราชการเกษียณอายุ พ่อค้า แม่ค้า เกษตรกร ฯลฯ ที่มีความรู้ความสามารถความชำนาญในด้านต่าง ๆ และมีความเหมาะสมที่จะเป็นผู้ถ่ายทอดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียนในสาขาวิชาชีฟต่าง ๆ หรือในด้านศิลปวัฒนธรรม ซึ่งเรามักคุ้นชินกับคำเรียกที่ว่า “ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น” “ปราชญ์ชาวบ้าน” “วิทยากรท้องถิ่น”

3. ผู้บริหาร ครู นักเรียนแต่ละชั้นและกรรมการสถานศึกษาร่วมกันสืบค้นสถานที่ที่สามารถจัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ได้ ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เช่น พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น วัด โรงพยาบาล สถานีอนามัย สถานีตำรวจ สวนสัตว์ น้ำตก ชายฝั่งทะเล ป่าไม้ ป่าช้าเก่า นาข้าว สวนยางพารา ตลาดสด ฯลฯ ถ้าเป็นภายนอกสถานศึกษาให้อยู่ในรัศมีที่ครูสามารถพานักเรียนออกไปเรียนรู้ได้สะดวกและปลอดภัยในการเดินทาง เช่น ทางเท้า ทางรถจักรยาน ทางรถยนต์

4. ผู้บริหาร ผู้แทนครูสายชั้น ผู้แทนนักเรียนสายชั้น ผู้แทนกรรมการสถานศึกษาช่วยกันคัดเลือกและบันทึกรายการต่าง ๆ ที่เป็นข้อมูลเบื้องต้นทั้งแหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคลและสถานที่ที่เหมาะสมที่สุด

5. ครูและนักเรียนที่มีที่พักอาศัยอยู่ในรัศมีใกล้แหล่งเรียนรู้ที่คัดเลือกไว้ออกไปสำรวจและบันทึกข้อมูลต่าง ๆ ที่จำเป็น ซึ่งควรร่วมกันจัดทำเป็นแบบฟอร์มไว้ก่อน เพื่อสะดวกในการกรอกข้อมูล เช่น การพบปะพูดคุยสอบถามความคิดเห็นและความสะดวกในการที่จะเชิญไปเป็นวิทยากรหรือความต้องการให้นักเรียนมาเรียนรู้ในสถานประกอบการหรือบ้านพักรายละเอียดต่าง ๆ ของแหล่งเรียนรู้เหล่านั้นถ้าเป็นบุคลากรให้บันทึกประวัติ ประสบการณ์ ความถนัดความชำนาญและ

อื่นๆตามที่สนใจแต่ถ้าเป็นแหล่งเรียนรู้ควรวันทักทั้งผู้ที่จะเป็นวิทยากรลักษณะสถานประกอบการ กระบวนการทำงาน ระยะทางเส้นทาง การเดินทางลักษณะภูมิประเทศสภาพแวดล้อมโดยรวม ข้อควรระมัดระวัง

6. ในกรณีที่มียกสื่อถ่ายภาพ ครอบถ่ายภาพบุคคลากรและแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อเก็บไว้ในแฟ้มข้อมูลของโรงเรียน เพื่อนำมาจัดแสดงนิทรรศการแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาหรือเพื่อการประชาสัมพันธ์ในวันที่เชิญบุคลากรผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ทรงภูมิปัญญาค้างกล่าวมาเป็นวิทยากร

7. ร่วมกันจัดทำแผนที่ตั้งขนาดใหญ่แสดงแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ทั้งในสถานศึกษาและในรัศมีของสถานศึกษาโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ เช่น เส้นทางการเดินทาง ระยะทาง ลักษณะเด่นของแหล่งเรียนรู้แต่ละแห่งสัญลักษณ์แสดงลักษณะภูมิประเทศ เช่น เนินเขาสูง ความลาดชัน หนองน้ำ ป่าโปร่ง ถนนใหญ่ ทางรถไฟ ฯลฯ

8. ร่วมกันจัดทำทำเนียบบุคลากร/วิทยากรท้องถิ่น/ครูภูมิปัญญา/ปราชญ์ชาวบ้าน โดยระบุความถนัด รวมทั้ง งานอาชีพ โดยภาพรวมไว้ ถ้ามีภาพถ่ายให้ติดไว้เพื่อความสะดวกในการสืบค้นข้อมูล ซึ่งอาจจำแนกหมวดหมู่ตามลักษณะกลุ่มงานอาชีพก็ได้และทำหนังสือเชิญเป็นวิทยากรภายนอกประจำสถานศึกษาในหัวข้อเรื่องต่าง ๆ ซึ่งการกำหนดวันเวลาสถานที่ให้ทำหนังสือเชิญอีกครั้งเป็นคราว ๆ ไป

9. ร่วมกันจัดทำทะเบียนสถานที่แหล่งเรียนรู้ โดยมีภาพถ่ายหรือภาพวาดประกอบ คำอธิบายเส้นทางเดินทาง ระยะทาง สภาพแวดล้อมโดยรอบ เช่น สภาพภูมิประเทศ สภาพต้นไม้ แหล่งน้ำ แหล่งทิ้งขยะ ตำรา ข้อควรระวัง เช่น ทาก ยุง แมลง สัตว์มีพิษอื่นที่อาจพบ

10. กรณีที่แหล่งเรียนรู้เป็นลักษณะกระบวนการทำงานหรือเป็นขั้นการผลิต เช่น โรงสีข้าว โรงน้ำแข็ง โรงทอผ้า บ่อเลี้ยงกุ้ง ฯลฯ ขั้นตอนใด ที่ต้องการให้ผู้เรียนศึกษาเป็นพิเศษ ครูอาจร่วมกันจัดทำแผนภูมิวงจรต่าง ๆ เพิ่มเติม

11. เลือกแหล่งเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับเนื้อหาและกิจกรรมในหลักสูตรแล้วบันทึกแหล่งเรียนรู้ลงในสื่อของแผนการสอนแต่ละชั้น

12. จัดทำแบบประเมินผลและทุกฝ่ายร่วมกันประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ประเภทต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

13. ใช้แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ตามวันเวลาที่กำหนดในแผนการสอนและบันทึกผลการประเมินทุกครั้ง

14. นำผลการประเมินในแต่ละภาคเรียนหรือปีการศึกษา มาพิจารณาเพื่อพัฒนาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น

เนาวรัตน์ ถิฉิฉฉฉฉฉฉฉ (2544 : 29-30) กล่าวถึงการนำแหล่งเรียนรู้ไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สรุปได้ว่าในการนำแหล่งเรียนรู้ไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูผู้สอนจะต้องเตรียมกิจกรรมการเรียนการสอนที่ใช้แหล่งเรียนรู้ร่วมกับนักเรียนจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศในแหล่งเรียนรู้ที่จูงใจและเสริมแรงให้เกิดการเรียนรู้ เอาใจใส่ผู้เรียนเป็นรายบุคคลและแสดงความเมตตากับนักเรียนอย่างทั่วถึง จัดกิจกรรมและสถานการณ์ในแหล่งเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้คิดและแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ ส่งเสริมให้ผู้เรียนใฝ่หาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ ใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและเชื่อมโยงกับประสบการณ์ในชีวิตจริงฝึกให้ผู้เรียนประเมินเพื่อพัฒนาและปรับปรุงตนเองด้านการเรียนรู้ จากแหล่งเรียนรู้และจัดโอกาสให้นักเรียนนำเสนอผลงานที่เป็นผลจากการสร้างความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้

กระทรวงศึกษาธิการ (2545 : 36) กล่าวถึงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนสรุปได้ดังนี้

1. สำรวจแหล่งการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งในสถานศึกษาชุมชนท้องถิ่น

2. จัดทำเอกสารเผยแพร่แหล่งการเรียนรู้แก่ครู

3. จัดตั้งและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้รวมทั้งพัฒนาให้เกิดองค์ความรู้

4. ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูใช้แหล่งการเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียนในการจัด

กระบวนการเรียนรู้

กล่าวโดยสรุปว่าการเรียนรู้ในยุคใหม่ไม่ได้ผูกขาดอยู่ในห้องเรียนเท่านั้น ผู้เรียนสามารถที่จะเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง จากแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่รอบ ๆ ตัว โรงเรียนจึงต้องจัดแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนให้เพียงพอและมีประสิทธิภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอนควรร่วมมือกับผู้เกี่ยวข้องหรือผู้รับผิดชอบแหล่งเรียนรู้ในการวางแผนดำเนินการร่วมกัน ให้มีการใช้แหล่งการเรียนรู้เพื่อการเรียนการสอน ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้โดยเน้นให้นักเรียนรู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ พัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้นักเรียนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้และมีนิสัยรักการเรียนรู้ตลอดชีวิต

แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและนอกโรงเรียน

แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนมีจำนวนมากที่ควรให้ความสำคัญ เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนให้มากที่สุด ซึ่งแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนที่ควรจัดให้มีและใช้ในการเรียนรู้มีดังนี้

1. ห้องสมุด

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545 ข : 2545) ได้กล่าวถึงความสำคัญของห้องสมุด พอสรุปได้ดังนี้ ห้องสมุดโรงเรียนควรเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้โดยเป็นที่รวมของทรัพยากรสารสนเทศทั้งที่เป็นสิ่งพิมพ์และสิ่งไม่ตีพิมพ์หรือวัสดุสื่อ โสตทัศน์และในสังคมอิเล็กทรอนิกส์ โรงเรียนควรพิจารณาดำเนินการพัฒนาห้องสมุดให้มีบทบาทเหมาะสมกับสภาพของสังคมไทยปัจจุบัน ซึ่งในประเทศไทยสิ่งพิมพ์ยังคงเป็นสิ่งหลักของห้องสมุด แต่ในขณะเดียวกันควรจัดหาสื่อประเภทไม่ตีพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์และนำเทคโนโลยีต่าง ๆ มาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการ

ห้องสมุดเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญและสนองต่อการปฏิรูปการศึกษา เพราะห้องสมุดโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนและเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาที่มีการจัดประสบการณ์ทั้งหมดให้แก่เด็กตามการปฏิรูปการเรียนรู้ มุ่งให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ด้วยการค้นคว้าแสวงหาความรู้เพื่อนำไปสู่การคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง (ชูศักดิ์วิชัย แสนปัญญา, 2546 : 42) นอกจากนี้ ชูศักดิ์วิชัย แสนปัญญา (2546 : 44-45) ยังได้กล่าวถึงสิ่งจำเป็นในการดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียนไว้ พอสรุปได้ว่า โรงเรียนควรมีห้องสมุดที่เป็นอาคารเอกเทศเป็นห้อง เป็นมุมอย่างใดอย่างหนึ่ง วัสดุครุภัณฑ์ที่สำคัญในห้องสมุดควรมีหนังสือทั่วไป หนังสือภาพการ์ตูน หนังสืออ้างอิง เช่น พจนานุกรม สารานุกรม วารสารสำหรับเด็กบุคลากรของห้องสมุดควรมีความรู้ทางบรรณารักษศาสตร์ รักการทำงานห้องสมุดกิจกรรมที่ห้องสมุดควรจัด ได้แก่ เล่านิทาน เล่าเกร็ดความรู้ ละคร เกมทายปัญหา แนะนำหนังสืองานบริการ เช่น เปิดบริการให้ยืมแก่นักเรียน เอื้อเฟื้อแก่บุคคลในชุมชน งานประชาสัมพันธ์ห้องสมุดทั้งในและนอกโรงเรียน ดังนั้นห้องสมุดโรงเรียนจึงมิใช่แต่เพียงเป็นสถานที่จัดเก็บหนังสือโดยเฉพาะหนังสือแบบเรียนหรือเพียงแต่จัดห้องสมุดให้สวยไว้เพื่อดูสวยงามเป็นสิ่งประดับอย่างหนึ่งของโรงเรียนเท่านั้น แต่ห้องสมุดจะต้องเป็นแหล่งที่จะให้ประสบการณ์การเรียนรู้ต่าง ๆ มีทรัพยากรครุภัณฑ์และกิจกรรมเพื่อกระตุ้นการใช้ มีสภาพแวดล้อมในการเชิญชวนนักเรียนเข้ามาใช้ โดยเฉพาะกิจกรรมห้องสมุดและการบริการอันเป็นหัวใจของงานห้องสมุด

2. ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์

ประโยชน์ของคอมพิวเตอร์มีอยู่ 2 ประการ คือ ใช้กับงานบริหารการศึกษาในการเก็บและการจัดการข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาเพื่อใช้ในการวางแผนและจัดการศึกษาทุกระดับให้ดีขึ้นและใช้กับการเรียนการสอน จากรูปแบบการใช้ซอต์แวร์และกระดานดำเป็นการใช้เทคโนโลยีด้านสื่อประสม ใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน การสอนให้นักเรียนรู้จักใช้คอมพิวเตอร์จริง ๆ นั้น ไม่ยากเพราะนักเรียนทั้งหลายล้วนสนใจอยากสัมผัสและใช้คอมพิวเตอร์ทั้งสิ้น ดังนั้นครูต้องจัดเอกสารคู่มือ

ประกอบการใช้คอมพิวเตอร์ในชั้นเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2541
ข : 12-14)

3. สวนพฤกษศาสตร์

สวนพฤกษศาสตร์เป็นสวนที่สามารถใช้เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้หลายวิชา ซึ่งมีผู้กล่าวถึงสวนพฤกษศาสตร์ไว้ดังนี้

พงสตันต์ คินาน (2544 : 52-54) ได้อธิบายไว้กล่าวโดยสรุปได้ว่าพรรณไม้ต่าง ๆ ในบริเวณโรงเรียนที่สามารถใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ในการเรียนการสอน โดยเฉพาะไม้ประจำถิ่นที่นักเรียนพบเห็นทุกวันแต่ไม่รู้จัก เรียกชื่อไม่ถูก นักเรียนจึงมีสภาพเหมือนใกล้เกลือกินด่าง ฉะนั้นจึงน่าจะดำเนินการให้ภายในบริเวณโรงเรียนกลายสภาพเป็นสวนพฤกษศาสตร์เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้การเรียนการสอนวิทยาศาสตร์และวิชาอื่น ๆ โดยมีขั้นตอนการปรับสภาพโรงเรียนให้เป็นสวนพฤกษศาสตร์ดังนี้ขั้นที่ 1 สำรวจรวบรวมข้อมูลพรรณไม้ต่าง ๆ ที่มีภายในบริเวณโรงเรียน จัดทำบัญชีรายชื่อพรรณไม้ต่าง ๆ ทั้งชื่อที่เรียกในท้องถิ่น ชื่อสามัญ ชื่อทางพฤกษศาสตร์เมื่อตรวจสอบข้อมูลจนถูกต้องแล้วก็เขียนป้ายติดไว้ที่ต้นไม้ต้นนั้นขั้นที่ 2 พิจารณาว่าพรรณไม้ในท้องถิ่นบางชนิดนักเรียนน่าจะได้เรียนรู้แต่ภายในบริเวณโรงเรียน ไม่มีในท้องถิ่นนั้นก็นำพันธุ์ไม้นั้นมาปลูกไว้ขั้นที่ 3 จัดทำป้ายสวนพฤกษศาสตร์ไว้ให้ชัดเจนเมื่อปฏิบัติครบตามขั้นตอนดังกล่าวแล้วภายในโรงเรียนก็จะกลายเป็นสวนพฤกษศาสตร์ขนาดเล็กที่ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ได้ในทุกวิชา

4. สวนสมุนไพร

สวนสมุนไพรมีรูปแบบไม่ต่างจากการจัดสวนทั่วไปนักเพียงแต่ว่าต้นไม้ที่ปลูกและตกแต่งในสวนจะเป็นพืชสมุนไพรชนิดต่างๆ โดยมีจุดประสงค์เพื่อเชิญชวนให้ผู้ที่สนใจเข้าไปศึกษาหาความรู้ว่าพืชสมุนไพรจะมีอะไรบ้างมีรูปร่างลักษณะและคุณสมบัติอย่างไร ฉะนั้นการจัดวางและปลูกต้นไม้ควรมีความชัดเจนสามารถเดินเข้าชมอย่างใกล้ชิด (สมเดช สีแสง. 2543 : 972)

โจน น้อยแสง (2545 : 48) กล่าวถึงสวนสมุนไพรศูนย์การเรียนรู้แบบครบวงจรไว้สรุปได้ดังนี้ สมุนไพรเป็นพืชที่มีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยมาช้านาน ฉะนั้นคนที่รู้จักชื่อและประโยชน์ของพืชสมุนไพรส่วนใหญ่จะเป็นหมอพื้นบ้านเท่านั้น การจัดสวนสมุนไพรเป็นการรวบรวมพืชสมุนไพรมาปลูกไว้เป็นสวน ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการที่จะศึกษาพืชสมุนไพร พืชสมุนไพรที่มีลักษณะที่แตกต่างกันออกไป ได้แก่ ไม้ยืนต้น เช่น มะตูม จี่เหล็ก สกุหลาบพุ่ม เช่น ชุมเห็ดเทศ ทองพันชั่ง ไม้ล้มลุก เช่น ฟ้ายางลายโจร จิง โพล ไม้เลื้อยหรือไม้เถา เช่น คำลิ้ง เถาเอ็นอ่อน ประโยชน์ของสวนสมุนไพร ได้แก่ เป็นแหล่งศึกษาพืชสมุนไพรเป็นแหล่งวัตถุดิบ เป็นแหล่งกระจายพันธุ์พืชสมุนไพร เป็นแหล่งรวบรวมและอนุรักษ์พันธุ์พืชสมุนไพรท้องถิ่น ในการจัดทำสวนสมุนไพรมีขั้นตอนดังนี้ 1) การเตรียมการ เป็นการสำรวจสถานที่ปลูก

สำรวจสวนไพเราะหาความรู้เทคนิคในการปลูก วางแผนออกแบบสวนสวนไพเราะ 2) การดำเนินการจัดสวนสวนไพเราะ เป็นการปรับพื้นที่เตรียมแปลง เตรียมพืชสวนไพเราะ 3) การดูแลรักษาสวนสวนไพเราะ ต้องดูแลอย่างเหมาะสมจึงจะทำให้พืชเจริญงอกงามดี ผลิดสารที่มีสรรพคุณในการรักษาที่มีปริมาณสูงขึ้น 4) การขยายพันธุ์พืชสวนไพเราะ เป็นการอนุรักษ์พันธุ์พืชสวนไพเราะไม่ให้สูญพันธุ์ และ 5) การประเมินผลควรสรุปผลงานอย่างต่อเนื่อง

5. สนามกีฬา

สนามกีฬาเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาร่างกาย และบุคลิกภาพของผู้เรียน โดยมีผู้กล่าวถึงสนามกีฬาไว้ดังนี้

ระวีวรรณ ชินะตระกูล (2540 : 105) ได้กล่าวถึงสนามกีฬาว่าสนามควรอยู่ด้านหน้าของโรงเรียน ดูแลรักษาให้เรียบร้อยและปลอดภัยอยู่เสมอคือจะต้องเป็นพื้นที่เรียบปราศจากก้อนอิฐ ก้อนหินหรือตอไม้ มีการระบายน้ำดี ไม่เป็นฝุ่นในฤดูแล้งหรือเป็นโคลนในฤดูฝน ริมขอบสนามควรปลูกต้นไม้ใหญ่ใบหนาและมีกิ่งก้านสาขามากพอที่จะเอาไว้กันแดดได้ มีม้านั่งและถังขยะเป็นระยะด้านที่ติดกับถนนควรทำรั้วกันหรือปลูกไม้พุ่มเป็นเขตระหว่างสนามกับถนน

ประเสริฐ เชมภูพันธ์ (2542 : 118) กล่าวถึงสนามกีฬาในโรงเรียนไว้ว่า “โรงเรียนมีสนามกีฬาและอาคารพลศึกษาตามความจำเป็นและเหมาะสมสามารถสอนและฝึกกีฬาตามหลักสูตรมีมาตรฐานและใช้ได้ทุกฤดูกาลตลอดจนสามารถให้บริการแก่ชุมชนได้”

6. เรือนเพาะชำ

กวีศรี วานิชกุล (2543 : 2) ได้ให้ความหมายของสถานเพาะชำไว้สรุปได้ดังนี้ สถานเพาะชำหมายถึงสถานที่ที่มีการเพาะขยายและชำต้นไม้ต่าง ๆ ก่อนที่จะนำไปปลูกในแปลงปลูกหรือสถานที่ปลูกถาวรต่อไป

7. ห้องปฏิบัติการทางภาษา

ห้องปฏิบัติการทางภาษา (Sound Laboratory) หมายถึงห้องสำหรับจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีการนำเสนอด้วยภาพและเสียงในระบบสื่อผสมหรือเป็นแหล่งความรู้ที่ให้บริการได้ทั้งภาพและเสียงด้วยระบบสื่อประสม สามารถให้บริการเป็นรายบุคคลหรือเป็นรายกลุ่ม (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2541 ข : 158) ซึ่งห้องปฏิบัติการทางภาษาเป็นห้องที่สามารถใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ทุกกลุ่มประสบการณ์ เนื่องจากเป็นห้องที่มีสื่อประสมหลายชนิด ได้แก่ เครื่องบันทึกเทป เครื่องเล่น วีดิทัศน์ เครื่องคอมพิวเตอร์และสื่อต่าง ๆ สามารถเชื่อมต่อกับอุปกรณ์รับสัญญาณดาวเทียมเครือข่ายสากล เพื่อใช้กับการเรียนการสอนได้นอกจากนี้สามารถใช้เป็นห้องประชุมอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในห้องปฏิบัติการทาง

ภาษาได้(สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2540 ข : 10-11)

8. ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์

ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์เป็นส่วนหนึ่งของปัจจัยในองค์ประกอบของระบบการปฏิรูปการศึกษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนการสอนจากระบบการศึกษาที่ครูเป็นศูนย์กลางเป็นเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นการเตรียมนักเรียนให้มีความสามารถในการเรียนรู้ตลอดเวลา คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น มีทักษะในการปฏิบัติงานไปสู่ความสำเร็จซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541 : 185-188) กล่าวถึงแนวการเรียนวิทยาศาสตร์ที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางพอสรุปได้ว่า

1) ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันคิดและศึกษาค้นคว้าความรู้จากแหล่งอื่นๆ มาประกอบในการเรียนกับเพื่อนในกลุ่มครูเป็นผู้เสริมช่วยชี้แนะและให้คำแนะนำนักเรียนในแต่ละกลุ่มเพื่อให้เป็นไปตามหลักสูตร โดยยึดการเรียนแบบร่วมมือร่วมใจ

2) ในการให้นักเรียนทำปฏิบัติการ ให้นักเรียนทราบปัญหาที่ศึกษาจะทำให้การเรียนของนักเรียนมีความหมายมากขึ้น เริ่มจากการกำหนดวิธีการทดลองออกแบบการทดลองโดยนักเรียนช่วยกันคิดและครูชี้แนะเท่านั้น ครูจะทราบผลนักเรียนจากการเขียนรายงาน

3) การทำแบบฝึกหัดเป็นไปในแนวทางการฝึกการแก้ปัญหา

4) ครูต้องพร้อมต่อการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์

นอกจากนี้สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ (2540 ก : 15) ได้กล่าวถึงการใช้ประโยชน์ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ไว้ดังนี้

1) ใช้สอนวิทยาศาสตร์เพื่อฝึกให้นักเรียนใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง

2) ใช้เป็นห้องแสดงผลงานวิทยาศาสตร์และวิชาอื่นๆ

3) ใช้เป็นห้องจัดนิทรรศการผลงานนักเรียนวิทยาศาสตร์และวิชาอื่น

4) ใช้เป็นห้องศึกษาค้นคว้านอกเวลา

5) ใช้เป็นห้องศึกษาค้นคว้าความรู้ใหม่ ๆ ทางวิทยาศาสตร์

กล่าวโดยสรุปว่าแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนคือแหล่งเรียนรู้ที่อยู่ในบริเวณโรงเรียนที่ควรจัดให้มีและใช้ในการเรียนรู้ได้แก่ห้องสมุดห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ สวนพฤกษศาสตร์สวนสมุนไพร สนามกีฬาเรือนเพาะชำห้องปฏิบัติการทางภาษาห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ เป็นต้น

แหล่งเรียนรู้นอกโรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีอย่างไม่จำกัด เพราะทุกสิ่งทุกอย่างที่มีอยู่ในชุมชน เป็นสิ่งที่มีคุณค่า สามารถศึกษา เรียนรู้ นำมาใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอนได้ ดังที่มีผู้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545 ง : 151) ได้จัดประเภทแหล่งเรียนรู้ไว้ 3 ประเภท ได้แก่

1. แหล่งเรียนรู้ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เป็นประสบการณ์ที่ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้จากสภาพจริง อาทิ อุทยานแห่งชาติ สวนพฤกษชาติ ภูเขา ทะเล แม่น้ำ ลำคลอง ประเพณีทางธรรมชาติ

2. แหล่งเรียนรู้ที่จัดหรือสร้างขึ้น ซึ่งมีทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา เพื่อใช้เป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ได้สะดวกและรวดเร็ว

2.1 แหล่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา ได้แก่ ห้องเรียน ห้องสมุด ห้องศูนย์วิชาการ ห้องปฏิบัติการต่าง ๆ สวนวิทยาศาสตร์ สวนวรรณคดี สวนสมุนไพร สวนสุขภาพ สนามกีฬา

2.2 แหล่งการเรียนรู้นอกสถานศึกษา ได้แก่ ศาสนสถาน พิพิธภัณฑ์ สถาบันค้นคว้าวิจัย สถานประกอบการ แหล่งบริการ สวนสาธารณะ สวนสัตว์ ห้องสมุดประชาชน เรือ ห้องสมุด รถห้องสมุดเคลื่อนที่ ศูนย์กีฬา ศูนย์การค้า เครือข่ายอินเทอร์เน็ต

3. แหล่งเรียนรู้ที่เป็นทรัพยากรบุคคล ได้แก่ ครู ผู้ปกครอง บุคคลที่มีความรู้ความสามารถ และเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ เช่น บุคคลที่เป็นภูมิปัญญาทางพิธีกรรมต่าง ๆ ฯลฯ ศิลปินแห่งชาติ บุคคลตัวอย่างทางการเมือง การปกครองและสังคม

แหล่งเรียนรู้หรือแหล่งความรู้หรือแหล่งความรู้ในชุมชนหรือแหล่งวิทยาการในชุมชน ต่างก็มีความมุ่งหมายเหมือนกัน เพียงแต่ใช้ชื่อเรียกต่าง ๆ กัน ซึ่งหมายถึงสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต ได้แก่ บุคคล สถานที่ สถาบันต่าง ๆ สิ่งของ ธรรมชาติแวดล้อม สภาพสังคมเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม และเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ผู้เรียนเข้าไปปฏิสัมพันธ์ และเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง โดยประสบการณ์ตรง และได้ความรู้ใหม่ ๆ ที่มีคุณค่า สามารถนำไปใช้ประโยชน์ ในชีวิตประจำวันได้ (สำลี เก่งทอง 2544 : 18)

ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ และคารณี คำวังนัง (2545 : 19) ได้แบ่งแหล่งเรียนรู้เป็น 2 ประเภท คือ แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น ตัวอย่างแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน ได้แก่ ห้องสมุด ห้องสมุดหมวดวิชา ห้องสมุดเคลื่อนที่ มุมหนังสือในห้องเรียน ห้องพิพิธภัณฑ์ ห้องมัลติมีเดีย ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องอินเทอร์เน็ต ศูนย์วิชาการ ศูนย์วิทยบริการ ศูนย์โสตทัศนศึกษา ศูนย์สื่อการเรียนการสอน ศูนย์พัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน สวนพฤกษศาสตร์ สวนวรรณคดี สวนสมุนไพร สวนสุขภาพ สวนหนังสือ สวนธรรม ฯลฯ ส่วนแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น

ห้องสมุดประชาชน สวนพฤกษศาสตร์ พิพิธภัณฑ์ พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์ ศูนย์กีฬา ศูนย์ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัด ครอบครั้ว ชุมชน สถานประกอบการ องค์กรภาครัฐและเอกชน ฯลฯ

สรุปได้ว่า แหล่งเรียนรู้ นอกโรงเรียน คือทุกสิ่งทุกอย่างที่มีอยู่ตามธรรมชาติ สิ่งที่ถูกจัดสร้างขึ้น รวมทั้งบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในต่างต่าง ๆ ล้วนเป็นแหล่งเรียนรู้ทั้งสิ้น

บทบาทของผู้บริหารที่มีต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

บทบาทของผู้บริหารและครูมีความสำคัญต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ใน โรงเรียนอันมีผลต่อการพัฒนาองค์ความรู้ของนักเรียนเป็นอย่างยิ่ง จึงขอนำเสนอแนวทางการคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารและครูที่มีต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 5 ด้าน ดังนี้ (กรมวิชาการ, 2545 ก : 68 - 70)

1. ด้านการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

- 1.1 มีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้
- 1.2 ส่งเสริมการนำแหล่งเรียนรู้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน
- 1.3 เห็นความสำคัญและประโยชน์ของแหล่งเรียนรู้
- 1.4 ศึกษาหาความรู้และพัฒนาแหล่งเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ
- 1.5 มีการจัดห้องสมุด โรงเรียนที่เอื้อต่อการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียน
- 1.6 มีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้
- 1.7 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้
- 1.8 ร่วมกันบุคลากรใน โรงเรียนศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้
- 1.9 ให้ความสนใจในการศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้
- 1.10 ศึกษาหาความรู้ที่จะมาพัฒนาแหล่งเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ

2. ด้านการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันปัญหาของแหล่งเรียนรู้

- 2.1 ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้
- 2.2 แสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียน
- 2.3 ขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้
- 2.4 ร่วมวางแผนในการกำหนดเป้าหมายและทิศทางในการศึกษาข้อมูลที่จำเป็นของแหล่งเรียนรู้
- 2.5 ให้ความร่วมมือกับผู้ปกครองและสถานศึกษาอื่น ในการจัดตั้งพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่ใช้ร่วมกัน
- 2.6 มีการแสวงหาแหล่งเรียนรู้จากที่อื่น

2.7 สถานศึกษาและผู้ปกครองเห็นความสำคัญของแหล่งเรียนรู้

2.8 ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาในการใช้แหล่งเรียนรู้

2.9 มีการศึกษาสำรวจข้อมูลของแหล่งเรียนรู้

2.10 ร่วมกันพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียน

3. ด้านการศึกษารูปแบบในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

3.1 มีส่วนร่วมในการวางแผนเพื่อขอความร่วมมือจากชุมชน

3.2 ส่งเสริมให้บุคลากรมีความรู้และทักษะในการผลิตสื่อและนวัตกรรม

3.3 สถานศึกษามีรูปแบบในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่ชัดเจน

3.4 สถานศึกษาประเมินความพึงพอใจในการใช้แหล่งเรียนรู้ของนักเรียน

3.5 ศึกษารูปแบบและเทคนิคในด้านต่าง ๆ โดยใช้เทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ให้

เหมาะสมกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

3.6 สร้างรูปแบบและวิธีการใหม่ ๆ ให้เหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนการสอน

3.7 ใช้สื่อจากแหล่งต่าง ๆ ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

3.8 มีรูปแบบในการพัฒนาอย่างหลากหลาย

3.9 ความเข้าใจและทักษะในด้านการพัฒนา

3.10 มีความรู้ความเข้าใจในการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้

4. ด้านการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับแหล่งเรียนรู้

4.1 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างหลากหลาย

4.2 หลักสูตรท้องถิ่นมีความสอดคล้องกับแหล่งเรียนรู้

4.3 บุคลากรทุกคนในโรงเรียนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียน

การสอน

4.4 จัดทำแผนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับแหล่งเรียนรู้

4.5 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ

4.6 ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมให้เด็กได้เรียนรู้อย่างมีความสุข

4.7 พัฒนาสื่อการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง

4.8 ส่งเสริมและสนับสนุนการใช้แหล่งเรียนรู้ให้เอื้อประโยชน์ต่อการค้นคว้า

4.9 ส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนออกไปศึกษาและค้นคว้าหาความรู้ทั้งในและ

นอกสถานศึกษา

4.10 จัดทำเอกสารประกอบการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องและเหมาะสม

5. ด้านการประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้

5.1 การติดตามประเมินผลการทดลองใช้แหล่งเรียนรู้

5.2 ใช้แบบทดสอบตรงตามกิจกรรมการเรียนการสอน

5.3 สำรวจความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

5.4 มีความรู้และทักษะในการวัดผลประเมินผลตามสภาพจริง

5.5 การประเมินผลการเรียนการสอน โดยเน้นสภาพจริง

5.6 กำกับติดตามการประเมินผลอย่างเป็นระเบียบและต่อเนื่อง

5.7 ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการประมวลผลการใช้แหล่งเรียนรู้

5.8 ได้แต่งตั้งคณะกรรมการติดตามประเมินผลเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทั้งใน

และนอกสถานศึกษา

5.9 มีผลงานของนักเรียนจากการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการใช้แหล่งเรียนรู้ได้พัฒนาอย่าง

ต่อเนื่อง

5.10 ออกแบบการทดสอบเกี่ยวกับการประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้

นอกจากนี้บทบาทหน้าที่ที่สำคัญของผู้บริหาร โรงเรียนที่มีต่อการพัฒนาและจัดแหล่งเรียนรู้ได้แก่ (หน่วยศึกษานิเทศก์. 2544 : 17)

1. มีภาวะความเป็นผู้นำที่จะมุ่งมั่นสร้างและพัฒนาการจัดแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา

2. มีการกำหนดทิศทางและนโยบายด้านการจัดแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาที่ชัดเจน

3. มีการกำหนดขั้นตอนการทำงานและจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานให้ทันสมัยอยู่เสมอ

4. สร้างความร่วมมือกับองค์กรและประสานงานกับทุกส่วน ทุกฝ่ายเพื่อสร้าง

ความเข้มแข็งในองค์กร

5. มีการพัฒนาบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการทำงาน

6. พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถในการจัดแหล่งเรียนรู้

7. ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดแหล่งเรียนรู้และประเมินผลตามสภาพจริง

8. สนับสนุนให้มีการพัฒนาสื่อการเรียนรู้และการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดแหล่ง

เรียนรู้

9. สนับสนุนการแนะแนวและการทำวิจัยในชั้นเรียนเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้

10. พัฒนาโรงเรียนให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

11. ส่งเสริมผู้ปกครอง ชุมชนมีบทบาทและร่วมมือในการจัดแหล่งเรียนรู้

12. มีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ได้รับข่าวสาร

ความเคลื่อนไหวทางด้านการจัดแหล่งเรียนรู้ของ โรงเรียนตลอดเวลา

13. ระดมสรรพกำลังจากชุมชนเพื่อศึกษาพัฒนาการจัดการศึกษาและแหล่งเรียนรู้
บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารที่มีต่อการพัฒนาและจัดแหล่งเรียนรู้ คือ การบริหารและจัดการ
การปฏิบัติงาน หรือกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อนำมาปรับปรุง หรือทำแหล่งเรียนรู้ โดยถือเป็นปัจจัยสำคัญ
ที่จะสนับสนุนให้การจัดการเรียนรู้ประสบความสำเร็จมีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการพัฒนา
แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน ผู้วิจัยนำเสนอในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกรอบแนวคิดในการวิจัยโดยภาพรวม
ดังนี้

งานวิจัยในประเทศ

ประอรศิริ ชวีวัฒน์ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาบทบาทของผู้บริหาร โรงเรียนในการ
ส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาไทยใน โรงเรียนมัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของผู้บริหาร
โรงเรียนในการส่งเสริมการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย ด้านการสนับสนุนการเรียนการสอน
ภาษาไทย ผู้บริหาร โรงเรียนส่วนใหญ่ได้ปฏิบัติมากจนถึงมากที่สุด ยกเว้นในเรื่องการจัดตั้งกองทุน
เพื่อพัฒนาครูผู้สอนซึ่งมีการปฏิบัติน้อยที่สุด ด้านการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพของครูผู้สอนวิชา
ภาษาไทย ผู้บริหาร โรงเรียนส่วนใหญ่ได้ปฏิบัติในระดับปานกลางจนถึงมากที่สุด ด้านการยกย่อง
เชิดชูครูและนักเรียนที่มีความสามารถด้านภาษาไทย ผู้บริหารส่วนใหญ่ได้ปฏิบัติในระดับมาก
จนถึงมากที่สุด

วิทยา บุญศรีนุ้ย (2545 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องความคิดเห็นต่อการจัดสภาพแวดล้อม
เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ใน โรงเรียนและชุมชนของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา
อำเภอชัยบุรี จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัยพบว่าความคิดเห็นของครูประถมศึกษาต่อการจัด
สภาพแวดล้อม เพื่อเป็นแหล่งการเรียนรู้ใน โรงเรียนและชุมชนอยู่ในระดับมาก จำนวน 4 รายการ
คือจัดให้มีสวนสมุนไพรขึ้นใน โรงเรียน จัดให้มีสวนพฤกษศาสตร์ในบริเวณ โรงเรียน จัดให้มีการ
อนุรักษ์ป่า พานักเรียน ไปทัศนศึกษาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นจากพิพิธภัณฑ์สถาน เห็นด้วยในระดับ
มากถึงมากที่สุดจำนวน 2 รายการคือ 1) สวนสาธารณะ 2) สวนป่าชุมชน แต่ละรายการจัดให้มี
รายการต่าง ๆ เพื่อให้เด็กมีโอกาใช้เวลาหลังเลิกเรียน เล่นดนตรี การละเล่นอื่น ๆ เพื่อการพักผ่อน
หย่อนใจ จัดให้มีการฟื้นฟูและการส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และการรักษาความสมดุล
เพื่อความยั่งยืนของสภาพแวดล้อมธรรมชาติ และเห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุดจำนวน 5 รายการ
คือ 1) ห้องสมุด 2) ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์และห้องปฏิบัติการทางภาษา 3) ห้องปฏิบัติการ
วิทยาศาสตร์ 4) สนามกีฬา และ 5) แปลงเกษตรเรือนเพาะชำและโรงเรือน

แว่นใจ บุญอาษา (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาบทบาทของผู้บริหารและครูที่มีต่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาบทบาทผู้บริหารและครูที่มีต่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับน้อยทุกด้าน

บุญธรรม ปานเพชร (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่า การเรียนรู้ในชุมชน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง และโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สามารถ รอดสำราญ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดเพชรบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนของโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร โรงเรียน 24 คน ผู้ช่วยผู้บริหาร โรงเรียนฝ่ายวิชาการ 24 คน หัวหน้าหมวด 192 คนรวมทั้งสิ้น 240 คนเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือค่าร้อยละค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนมีการใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการสอนทั้ง 8 กลุ่ม โดยนำกลุ่มแหล่งเรียนรู้ที่เป็นสื่อสารสนเทศมาใช้เป็นอันดับสูงสุด รองลงมาทุกกลุ่มอยู่ในระดับปานกลาง คือแหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล ศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี แนวความคิดหลักปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน แหล่งเรียนรู้ที่เป็นวิทยาการการประกอบอาชีพ ท้องถิ่นภูมิปัญญาเกี่ยวกับคตินิยมเชื่อความคิดความเชื่อและแหล่งเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติตามลำดับ สำหรับปัญหาการใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนทุกด้านอยู่ในระดับปานกลางที่เป็นปัญหาอันดับสูงสุดคือปัญหาด้านงบประมาณ รองลงมาคือปัญหาด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านการจัดการและด้านบุคลากรตามลำดับ

เกียรติวิโรจน์ ชื่นเรณู (2547 : บทคัดย่อ) วิจัยเรื่องการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อการพัฒนาการเรียนการสอนสาระงานอาชีพและเทคโนโลยีตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาสุราษฎร์ธานีเขต 3 ผลการวิจัยพบว่าระดับการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนสาระงานอาชีพและเทคโนโลยี ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาสุราษฎร์ธานีเขต 3 มีการใช้อยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 4 ประเภท คือสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ในโรงเรียน สื่ออื่น ๆ ในโรงเรียน สื่อทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ ในชุมชนและท้องถิ่นและสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ในชุมชนและท้องถิ่น มีการใช้ในระดับน้อย จำนวน 4 ประเภท คือสื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ ในโรงเรียน สื่อบุคคลในโรงเรียน สื่อสถานที่ต่าง ๆ

ในชุมชนและท้องถิ่นและสื่อเทคโนโลยีในชุมชนและท้องถิ่น และปัญหาการใช้แหล่งเรียนรู้มีระดับปานกลางทั้ง 8 ประเภท คือ สื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ในโรงเรียน สื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ ในโรงเรียน สื่ออื่น ๆ ในโรงเรียน สื่อบุคคลในชุมชนและท้องถิ่น สื่อสถานที่ต่าง ๆ ในชุมชนและท้องถิ่น สื่อทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ ในชุมชนและท้องถิ่น สื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ในชุมชนและท้องถิ่น และสื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ ในชุมชนและท้องถิ่น

โยธิน กล้ามราน (2547 : บทคัดย่อ) ศึกษาการพัฒนางานวิชาการด้านการจัดแหล่งเรียนรู้ โรงเรียนกุศโลบายวิทย์ผดุง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 1 ผลปรากฏว่าการอบรมปฏิบัติการเรื่องการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้ มีการเตรียมการอบรมที่ดี วิทยากรมีความรู้ด้านการดำเนินงานห้องสมุดเป็นอย่างดี โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

วรพูน จรัสชวณะเพท (2547 : บทคัดย่อ) ศึกษาการดำเนินงานเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียนบ้านวังมน อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียนบ้านวังมน อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ ผลปรากฏว่า สภาพปัจจุบันปัญหาด้านแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนบ้านวังมน ยังไม่มีการส่งเสริมพัฒนาแหล่งเรียนรู้อย่างจริงจัง ครูยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ มีการใช้แหล่งเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนค่อนข้างน้อย

วุฒิไกร เลื่อนแป้น (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการส่งเสริมการจัดแหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารสถานศึกษามีการปฏิบัติงานการส่งเสริมการจัดแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษาในระดับมาก 2 ด้าน คือ ห้องสมุดและสนามกีฬา มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง 5 ด้าน คือ ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ แปลงเกษตร เรือนเพาะชำ โรงเรือนสวนพฤกษศาสตร์และสวนสมุนไพร ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาตามขนาดของโรงเรียน พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กมีบทบาทส่งเสริมการจัดแหล่งเรียนรู้ส่วนใหญ่อยู่ในระดับกลาง ยกเว้น 2 ด้านที่อยู่ในระดับมาก คือ สนามกีฬาและห้องสมุด ส่วนผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดใหญ่มีบทบาทส่งเสริมการจัดแหล่งเรียนรู้ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ยกเว้น 2 ด้านที่อยู่ในระดับปานกลาง คือสวนพฤกษศาสตร์และสวนสมุนไพร

ลำราญ พลยะเรศ (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา โรงเรียนบ้านโป่งประชาพัฒนา อำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา โรงเรียนบ้านโป่งประชาพัฒนา อำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า สภาพการดำเนินงานเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา โรงเรียนโป่งประชาพัฒนา อำเภอเมยวดี

จังหวัดร้อยเอ็ด ก่อนพัฒนาแหล่งเรียนรู้ มีไม่เพียงพอ ผลการดำเนินเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา โรงเรียนบ้านโป่งประชาพัฒนา อำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด ส่งผลให้กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้ามีความรู้ความเข้าใจ สามารถดำเนินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

นริศร์ จับจิตต์ (2545 : 71-74) ได้ทำการวิจัยการศึกษาการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่าในภาพรวม โรงเรียนแต่ละขนาดมีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนในด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่สะอาด เป็นระเบียบปลอดภัยอยู่ในระดับมาก การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนในด้านการจัดระบบป้องกันในสถานศึกษาปลอดภัย สิ่งเสพติด อาชญากรรมและอบายมุขอยู่ในระดับมาก การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนในด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้อยู่ในระดับมากและการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนในด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก

สมาธิ พิณจิกิจ (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคในการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า การใช้แหล่งเรียนรู้โดยรวมและรายด้านมีการใช้ในระดับปานกลาง และเมื่อเปรียบเทียบตามขนาดโรงเรียน โดยรวมมีปัญหาอยู่ในระดับกลางทุกขนาด เมื่อพิจารณาถึงความแตกต่าง โดยรวมมีปัญหาอุปสรรคในการใช้ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อนัญชัย จ่านงนรินทร์รักษ์ (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนชัยภูมิภักดีชุมพล อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ โดยมีความมุ่งหมายเพื่อดำเนินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนชัยภูมิภักดีชุมพล ผลปรากฏว่าแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนชัยภูมิภักดีชุมพล อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ มีหลากหลายเพิ่มมากขึ้นและสามารถนำมาใช้ในการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

จเร จันทรวิฒนเดชากุล (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า โดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนความคิดเห็นของผู้บริหารและครูที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียน พบว่า โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยผู้บริหารมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าครูอาจารย์ และความคิดเห็นของผู้บริหาร จำแนกตามขนาดของโรงเรียนพบว่า โดยรวมไม่แตกต่างกัน

สิริยุพา ศกุนตะเสถียร (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการบริหารการใช้แหล่งเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า การบริหารการใช้แหล่งเรียนรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับ

ปานกลางแต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการวางแผนอยู่ในระดับมาก ผู้บริหารและหัวหน้าหมวดวิชา มีความเห็นเกี่ยวกับการบริหารการใช้แหล่งเรียนรู้ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อำพร จันทร์ดา (2549 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการจัดแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่าสภาพการจัดแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 2 ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทั้ง 4 ขั้นตอน มีสภาพการปฏิบัติในระดับปานกลางทุกด้าน เช่นกันและเมื่อเปรียบเทียบตามสถานภาพ และขนาดของโรงเรียนพบว่าสภาพการจัดแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 2 โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

กฤษณะ คำสุวรรณ (2550 : บทคัดย่อ) ซึ่งได้ทำการวิจัยเรื่องบทบาทของผู้บริหารในการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โรงเรียนบูรณะศึกษาเขตทุ่งครุกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า 1. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาและหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามความคิดเห็นของครูผู้สอนทั้งโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง 2. ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาและหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนพบว่าครูที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็น ไม่แตกต่างกัน 3. ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาและหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนพบว่าครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกันมีความคิดเห็น ไม่แตกต่างกัน 4. ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาและหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนพบว่าครูที่ทำการสอนในระดับช่วงชั้นที่ต่างกันมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุริยา มนตรีภักดิ์ (2550 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาบุคลากรตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของข้อบังคับคุรุสภา 2548 ในสถานศึกษาเขตอำเภอเขาย้อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่าภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก การเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาบุคลากร ตามความคิดเห็นของครูผู้ปฏิบัติการสอน โดยจำแนกตามตำแหน่ง วิทยฐานะ วุฒิการศึกษาและประสบการณ์พบว่าไม่แตกต่างกัน การเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาบุคลากร ตามความคิดเห็นของครูผู้ปฏิบัติการสอน โดยจำแนกตามขนาดของสถานศึกษาพบว่าแตกต่างกัน

วราพร มุ่งรักษาธรรม (2552 : 78) ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารจัดการสื่อและแหล่งเรียนรู้ระดับปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่มีการ

บริหารจัดการสื่อและแหล่งเรียนรู้ด้านการจัดหน่วยงานแตกต่างจากโรงเรียนขนาดเล็กอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยโรงเรียนขนาดใหญ่มีการบริหารจัดการด้านการจัดหน่วยงานมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก

งานวิจัยต่างประเทศ

เบคเซอรา (Becerra. 1974 : 6887 - A) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทและความเข้าใจระหว่างผู้บริหารกับตัวแทนของชุมชนต่อการวินิจฉัยปัญหาของโรงเรียน โดยได้เลือกปัญหาของโรงเรียนที่ต้องตัดสินใจร่วมกันของผู้บริหาร และตัวแทนของชุมชน ผลการวิจัยพบว่า ทั้งสองฝ่ายพยายามที่จะทำความเข้าใจปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ และนโยบายที่ได้ตกลงไว้ นอกจากนี้ยังพบอีกว่า 1) บริหารสนใจและเข้าใจความแตกต่างของชุมชน และพร้อมที่จะเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนได้ทุกโอกาส 2) ทศนคติในทางที่ไม่พึงประสงค์ของแต่ละฝ่ายจะมีอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานร่วมกัน 3) การให้ประชาชนหรือชุมชนที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจของโรงเรียนจะต้องจัดเตรียมข้อมูลให้เขาได้ศึกษาล่วงหน้า และ 4) ผู้บริหารจะต้องยอมรับในเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและไม่ควรคาดหวังผล

ดีซอเทล (Desautel. 1978 : 42 - 44) ได้ศึกษาการรับรู้ด้านการบริหารโรงเรียนในรัฐตาโกเหนือ สหรัฐอเมริกาพบว่า ผู้บริหารมีความคิดเห็นว่าคุณใช้เวลาส่วนใหญ่ในการเรียนการสอนและยังมีความเห็นว่าคุณจะปฏิบัติหน้าที่นี้ให้มากกว่าที่ปฏิบัติอยู่เพราะถือว่าเป็นบทบาทที่มีความสำคัญที่สุดของผู้บริหาร โรงเรียน

เอลกินส์ (Elkins. 1993 : 74 ; อ้างถึงใน อำนวยพร ทรัพย์คง. 2542 : 43) ได้วิจัยเรื่อง บทบาทของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาในด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นประชาชนและครูโรงเรียนประถมศึกษาในเขตตะวันตกตอนกลางของสหรัฐอเมริกา ได้สรุปผลการวิจัย 1) ครูและประชาชนต้องการให้ครูใหญ่ทำงานร่วมกับชุมชน เพื่อช่วยแก้ปัญหาสุขภาพอนามัย ปัญหาวัยรุ่น และสร้างเสริม โปรแกรมนันทนาการของชุมชน 2) ครูและประชาชนต้องการให้ครูใหญ่มีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น และการปกครองของชุมชน 3) ครูและประชาชนต้องการให้ครูใหญ่จัดประชุมร่วมกันระหว่างครูและผู้ปกครองเพื่อผลในการศึกษาของผู้เรียน 4) ครูและประชาชนต้องการให้ครูใหญ่ มีที่อยู่อาศัยในบริเวณ โรงเรียนที่เขาปฏิบัติงานอยู่

อินโดริเยนโต (Indriyanto. 1993 : 3418-A) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาอิทธิพลของแหล่งเรียนรู้ในบ้านกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษาในประเทศอินโดนีเซีย ผลการวิจัยพบว่า ในระหว่างตัวแปรบ้านและแหล่งเรียนรู้ในชุมชนมีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน เพราะผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการเรียน

การสอน ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์สูงขึ้น เมื่อเทียบกับแหล่งชุมชนใดก็ตามที่ได้รับความร่วมมือจากทางบ้านและชุมชนน้อย ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก็มีแนวโน้มต่ำลง

ลูบตัน (Lupton. 1996 : 63) ได้วิจัยเรื่องการใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศกับการเรียนรู้อตามหลักสูตรประถมศึกษาโดยเน้นบทบาทของครูบรรณารักษ์ในการให้บริการแหล่งเรียนรู้โดยเก็บข้อมูลจากครูบรรณารักษ์ในโรงเรียนประถมศึกษาจำนวน 167 คนจากโรงเรียนประถมศึกษาจำนวน 25 โรงเรียนผลการวิจัยพบว่าเทคโนโลยีและสารสนเทศได้ทำให้ครูบรรณารักษ์มีบทบาทเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมากในเรื่องเกี่ยวกับการกระจายของผู้ใช้การเข้าถึงเทคโนโลยีและสารสนเทศตำแหน่งหน้าที่ของครูบรรณารักษ์และวิธีการที่ครูบรรณารักษ์ช่วยเหลือในด้านการเรียนการสอนในห้องเรียน

มัลลิน (Mullins. 1999 : 2431-A) ได้ทำการศึกษาผลกระทบที่มีต่อครูและนักเรียนจากการไปศึกษานอกสถานที่โดยใช้พิพิธภัณฑ์ทางธรรมชาติ ผลการศึกษาพบว่า การไปศึกษานอกสถานที่ทำให้ครูและนักเรียนมีชีวิตใหม่และเกิดแรงจูงใจ สำหรับอุปสรรคของการจัดการศึกษานอกสถานที่คือ ครูผู้สอนจะปิดกั้นตนเอง เพราะกลัวการพานักเรียนไปนอกสถานที่และเขาเชื่อว่างานวิจัยเป็นแบบอย่างของการจัดการศึกษานอกสถานที่โดยใช้พิพิธภัณฑ์ทางธรรมชาติต่อไป

ไนแลนด์ (Nieland. 1999 : 47) ได้ศึกษาการพัฒนาพื้นที่ที่รกร้างเป็นศูนย์การเรียนรู้กลางแจ้งเป็นการศึกษากระบวนการซึ่งนำมาใช้ในการพัฒนาพื้นที่รกร้าง จำนวน 22 ไร่ เพื่อพัฒนาเป็นศูนย์การเรียนรู้ เพื่อให้ครู ผู้เรียน สมาคม ผู้มีส่วนได้เสีย ตลอดจนนักท่องเที่ยว สามารถเข้ามาศึกษาได้ ผลการศึกษาพบว่า หลังการพัฒนาแล้วพื้นที่ดังกล่าว จะกลายเป็นศูนย์การเรียนรู้กลางแจ้ง ซึ่งประกอบด้วย พื้นที่ป่าแห่งชาติ ทุ่งหญ้าแพรรี ปรับปรุงสระน้ำ 2 สระ ทุ่งหญ้าเมืองฝน และอ่าวเล็กๆ เป็นต้น นอกจากนี้ยังสร้างสวนวิทยาศาสตร์ขึ้นในบริเวณพื้นที่ของโรงเรียน สวนแรกเป็นพันธุ์ไม้ยืนต้น 54 ชนิด สวนที่ 2 ปลูกไม้ประดับและหญ้า 98 ชนิด สวนที่ 3 ประกอบด้วยพืชสมุนไพร ได้แก่ ดอกไม้ป่าเขตทุ่งหญ้าแพรรี หญ้าแพรรี พันธุ์ไม้ที่สามารถดึงดูดผีเสื้อ และนกฮัมมิง

(Hummingbird) และสวนพื้นที่ที่เป็นเขตพืชพันธุ์อันตรายที่มีในรัฐมินนิโซตา (Minnesota)

กล่าวโดยสรุป บทบาทของผู้บริหารที่มีต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ขึ้นอยู่กับบริหารจัดการของแต่ละโรงเรียน ซึ่งมีแนวนโยบาย หรือวิสัยทัศน์ที่แตกต่างกันออกไป รวมไปถึงการวางแผนและดำเนินการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งเรียนรู้ เช่นความร่วมมือของบุคลากรในโรงเรียน หรือชุมชน ส่วนงบประมาณในการสนับสนุนในการจัดหาสื่อ จัดหาแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมและหลากหลายให้กับผู้เรียนนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่จะอำนวยความสะดวกเป็นกรณีพิเศษ บางโรงเรียนมีการจัดกิจกรรม หรือโครงการต่าง ๆ หาทุนหรืองบประมาณนำมาจัดแหล่งเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้สัมผัสจากประสบการณ์จริง ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้นไป ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักของการจัดการเรียนการสอนอย่างแท้จริง

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ มัธยมศึกษา เขต 32 ซึ่งมีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาและครู ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 จำนวน 2,856 คน แยกเป็น

- 1.1 ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 179 คน
- 1.2 ครู จำนวน 2,677คน

ตาราง 3.1 จำนวนประชากรผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำแนกตามสาขาวิชาเขต

สาขาวิชาเขต	จำนวนประชากร/ขนาดโรงเรียน								รวมทั้งหมด
	เล็ก		กลาง		ใหญ่		รวม		
	ผู้บริหารสถานศึกษา	ครู	ผู้บริหารสถานศึกษา	ครู	ผู้บริหารสถานศึกษา	ครู	ผู้บริหารสถานศึกษา	ครู	
เมืองบุรีรัมย์	7	66	11	123	13	321	31	510	541
นางรอง	4	56	12	136	5	122	21	314	335
ประโคนชัย	-	-	8	100	14	281	22	381	403
พุทไธสง	3	36	12	161	5	142	20	339	359
ลำปลายมาศ	5	59	2	24	10	158	17	241	258
สตึก	7	58	10	128	5	97	22	283	305
ละหานทราย	7	67	4	43	5	88	16	198	214
กระสัง	4	54	6	63	4	90	14	207	221
หนองกี่-หนองหงส์	5	47	6	66	5	91	16	204	220
รวม	42	443	71	844	66	1,390	179	2,677	2,856

2. กลุ่มตัวอย่าง ใช้การสุ่มจากประชากร โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตาราง เครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ได้ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 123 คน และครู จำนวน 338 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น จำนวน 461 คน แล้วทำการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi – Stage Random Sampling) มีรายละเอียดและขั้นตอนในการสุ่มดังนี้

2.1 แบ่งประชากร โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ออกเป็นกลุ่มย่อย กระจายไปตามสาขาวิชาเขต จำนวน 9 สาขาวิชาเขต ซึ่งเป็นกลุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster)

2.2 แบ่งประชากรผู้ตอบแบบสอบถามออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู ซึ่งเป็นกลุ่มย่อยแบบแบ่งชั้นภูมิ (Strata)

2.3 แบ่งประชากรผู้บริหารสถานศึกษาและครูออกเป็น 3 กลุ่มตามขนาดของสถานศึกษา ซึ่งเป็นกลุ่มย่อยแบบชั้นภูมิ

2.4 กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่างผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 123 คน และครูจำนวน 338 คน

2.5 ทำการสุ่มทั้ง 2 กลุ่มให้กระจายไปตามสาขาเขตและขนาดของสถานศึกษาตาม สัดส่วน ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับฉลาก รายละเอียดของ กลุ่มตัวอย่างแสดงในตาราง 3.2

ตาราง 3.2 จำนวนกลุ่มตัวอย่างผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำแนกตามสาขาเขต

สาขาเขต	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง/ขนาดโรงเรียน								รวมทั้งหมด
	เล็ก		กลาง		ใหญ่		รวม		
	ผู้บริหาร สถานศึกษา	ครู	ผู้บริหาร สถานศึกษา	ครู	ผู้บริหาร สถานศึกษา	ครู	ผู้บริหาร สถานศึกษา	ครู	
เมืองบุรีรัมย์	5	8	9	16	10	41	24	66	90
นางรอง	2	7	10	17	3	15	15	39	54
ประโคนชัย	-	-	6	13	10	36	16	48	64
พุทไธสง	1	5	10	20	3	18	14	42	56
ลำปลายมาศ	3	8	1	3	7	20	11	29	40
สตึก	5	7	7	16	3	12	15	34	49
ละหานทราย	5	9	2	5	3	11	10	24	34
กระสัง	2	7	4	8	2	11	8	27	35
หนองกี่-หนองหงส์	3	6	4	8	3	12	10	26	36
รวม	26	57	53	105	44	176	123	338	461

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ลักษณะของเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเอกสารและงานศึกษาที่เกี่ยวข้องแล้วทำการสร้างเครื่องมือ ที่เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาแหล่ง เรียนรู้ เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูใน โรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32 มี 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับรายละเอียดผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ สถานภาพ ตำแหน่ง และขนาดของสถานศึกษา ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check-List)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยกำหนดค่าตำแหน่งของช่วงน้ำหนักแบ่งเป็น 5 ระดับ ซึ่งมีความหมาย ดังนี้ คือ มากที่สุดมากปานกลางน้อยและน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นแบบคำถามปลายเปิด (Open Form) เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากที่ได้กล่าวมาแล้ว เกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

2. ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือใช้การรวบรวมข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้ดำเนินการดังนี้

2.1 ศึกษาเอกสาร บทความและรายงานการวิจัย เป็นการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับความหมายของผู้บริหาร ทฤษฎีและบทบาทของผู้บริหารและครู ตลอดจนการนำแหล่งเรียนรู้ให้มีศักยภาพมากขึ้น

2.2 นำข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้ามาสร้างแบบสอบถาม

2.3 นำแบบสอบถามไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม และพิจารณาให้ข้อเสนอแนะแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

2.4 นำเสนอร่างแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้ได้คำถามที่ครอบคลุม ตรงสภาพและปัญหาเป็นการหาความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์ (Face Validity) ของแบบสอบถาม ผู้เชี่ยวชาญที่ทำการตรวจสอบ ได้แก่

2.4.1 นายจันทร์ เทียงภักดี ค.ม. (การบริหารการศึกษา) ผู้อำนวยการ โรงเรียนสองห้องพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา

2.4.2 นายอภิชา เสาวรส ศษ.ม. (การวัดผลและประเมินผลการศึกษา) รองผู้อำนวยการ โรงเรียนเมืองตลุงพิทยาสรรพ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ผู้เชี่ยวชาญด้านสถิติและการวิจัย

2.4.3 นายอนันตกรณ์ สอนศิลป์ ค.ม. (บริหารการศึกษา) ศึกษาพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานูรรัมย์ เขต 2 ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา

2.5 นำแบบสอบถามที่ได้จากการตรวจสอบ แก้ไข จากผู้เชี่ยวชาญ เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาอีกครั้ง มาปรับปรุงแก้ไขให้มีความสมบูรณ์

2.6 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน โดยหาอำนาจจำแนกรายชื่อ

2.7 หาอำนาจจำแนก โดยวิเคราะห์แบบสอบถามเป็นรายข้อ หากค่าคะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนแต่ละข้อ ทั้งกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ ทดสอบความแตกต่างโดยใช้ สถิติ t-test ที่ระดับนัยสำคัญ .05 ผลปรากฏว่าผ่านเกณฑ์ข้อโดยมีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 1.796 - 7.482

2.8 นำแบบสอบถามที่ผ่านการหาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อไปหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) ผลปรากฏว่ามีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.9673

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ส่งถึงผู้อำนวยการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 แจ้งผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปยังสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 เพื่อแจกจ่ายไปยังสถานศึกษาตามเป้าหมายและกำหนดวันรับแบบสอบถามคืน โดยส่งแบบสอบถามคืนที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
4. แบบสอบถามจำนวน 461 ฉบับ เก็บรวบรวมได้จำนวน 461 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามแต่ละฉบับ
2. กรอกรหัสแบบสอบถาม
3. กำหนดตัวเลขแทนค่าข้อมูลในแบบสอบถามแต่ละข้อ แล้วบันทึกข้อมูล
4. ประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการดังนี้

1. การศึกษาสภาพของกลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์ด้วยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage) เสนอข้อมูลเป็นตารางประกอบความเรียง

2. การศึกษาบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู วิเคราะห์ด้วยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เสนอข้อมูลเป็นตารางประกอบความเรียง

3. การเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู วิเคราะห์ด้วยค่า Independent Sample t-test กำหนดค่าสถิติที่ระดับนัยสำคัญที่ .05

4. การเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One - way ANOVA) เมื่อพบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยในแต่ละด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ ตามวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffe') กำหนดค่าสถิติที่ระดับนัยสำคัญที่ .05

5. ข้อเสนอแนะที่เป็นคำถามปลายเปิด ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยจัดคำตอบเข้าประเด็นเดียวกันแล้วแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ เสนอข้อมูลเป็นตารางประกอบคำอธิบาย

6. เกณฑ์ในการแปลความหมายข้อมูล การแปลความหมายค่าเฉลี่ย (Mean) ได้กำหนดขอบเขตของค่าเฉลี่ย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545 : 163)

4.51-5.00	หมายถึงมีการปฏิบัติมากที่สุด
3.51-4.50	หมายถึง มีการปฏิบัติมาก
2.51-3.50	หมายถึง มีการปฏิบัติปานกลาง
1.51-2.50	หมายถึง มีการปฏิบัติน้อย
1.00-1.50	หมายถึง มีการปฏิบัติน้อยที่สุด

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1.1 การหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีการหาอัตราส่วนวิกฤต t ตามวิธีการของ t-test โดยใช้สูตร ดังนี้ (ประสิทธิ์ สุวรรณรักษ์, 2542 : 322)

$$t = \frac{\bar{X}_H - \bar{X}_L}{\sqrt{\frac{S_H^2 + S_L^2}{n}}}$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณา t – distribution
	\bar{X}_H	แทน	ค่าเฉลี่ยของกลุ่มได้คะแนนสูง
	\bar{X}_L	แทน	ค่าเฉลี่ยของกลุ่มได้คะแนนต่ำ
	S_H^2	แทน	ความแปรปรวนของกลุ่มได้คะแนนสูง
	S_L^2	แทน	ความแปรปรวนของกลุ่มได้คะแนนต่ำ
	n	แทน	จำนวนคนในกลุ่มสูงหรือกลุ่มต่ำที่นำมาวิเคราะห์

1.2 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) ใช้สูตร (ประสิทธิ์ สุวรรณรักษ์. 2542 : 261)

$$\alpha = \frac{K}{K-1} \left\{ 1 - \frac{\sum S_i^2}{S_r^2} \right\}$$

เมื่อ	α	แทน	ความเชื่อมั่น
	K	แทน	จำนวนข้อ
	S_i^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ
	S_r^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนรวม

2. สถิติพื้นฐาน

2.1 ค่าร้อยละ (Percentage) โดยใช้สูตร ดังนี้

$$P = \frac{f}{N} \times 100$$

เมื่อ	P	แทน	ค่าร้อยละ
	f	แทน	ความถี่ที่ต้องการแปลงให้เป็นร้อยละ
	N	แทน	จำนวนความถี่ทั้งหมด

2.2 ค่าเฉลี่ย (Mean) ของคะแนนใช้สูตร

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ	\bar{X}	แทน	คะแนนเฉลี่ย
	$\sum X$	แทน	ผลรวมทั้งหมดของคะแนน
	N	แทน	จำนวนคน

2.3 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

$$\text{S.D.} = \sqrt{\frac{N \sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ	S.D.	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	$\sum X$	แทน	ผลรวมทั้งหมดของคะแนนในแต่ละคน
	$\sum X^2$	แทน	ผลรวมทั้งหมดของคะแนนในแต่ละคนยกกำลังสอง
	N	แทน	จำนวนคนทั้งหมด

3. สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน

3.1 การทดสอบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิสระต่อกัน (Independent Samples)

ในการเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู วิเคราะห์ด้วยค่า Independent Samples t-test โดยใช้สูตร ดังนี้ (ประสิทธิ์ สุวรรณรักษ์. 2542 : 321)

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{\sigma_1^2}{N_1} + \frac{\sigma_2^2}{N_2}}}$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณา t - distribution
	\bar{X}_1	แทน	ค่าเฉลี่ยของกลุ่มที่ 1
	\bar{X}_2	แทน	ค่าเฉลี่ยของกลุ่มที่ 2
	σ_1^2	แทน	ความแปรปรวนของกลุ่มที่ 1
	σ_2^2	แทน	ความแปรปรวนของกลุ่มที่ 2
	N_1	แทน	จำนวนประชากรกลุ่มที่ 1
	N_2	แทน	จำนวนประชากรกลุ่มที่ 2

3.2 การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One - way ANOVA) ในการเปรียบเทียบ
 บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร
 สถานศึกษาและครู จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยทดสอบค่า (F-Test) ใช้สูตร ดังนี้
 (ประสิทธิ์ สุวรรณรักษ์. 2542 : 328)

$$F = \frac{MS_b}{MS_w}$$

เมื่อ F แทน ค่าการแจกแจงของ F
 MS_b แทน ความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม
 MS_w แทน ความแปรปรวนภายในกลุ่ม

เมื่อพบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยในแต่ละด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
 แล้วจะใช้การเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ ตามวิธีของเชฟเฟ้ (Scheffe') ใช้สูตร
 (ผ่องศรี วาณิชย์ศุภวงศ์. 2546 : 179) ดังนี้

$$CV_d = \sqrt{(K-1)(F^*)(MS_{within})\left(\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2}\right)}$$

เมื่อ K แทน จำนวนกลุ่มในกลุ่มตัวอย่าง
 F^* แทน ค่า F ที่เปิดจากตาราง (Critical Value)
 MS_{within} แทน ค่า Mean Square Group ที่คำนวณไว้แล้วใน
 การวิเคราะห์ความแปรปรวน
 n_1, n_2 แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละกลุ่ม

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาทบทวนของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ใน 5 ด้าน คือ 1. ด้านการศึกษาความรู้ เกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 2. ด้านการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาของ แหล่งเรียนรู้ 3. ด้านการศึกษารูปแบบในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 4. ด้านการจัดการเรียนการสอนให้ สอดคล้องกับแหล่งเรียนรู้ และ 5. ด้านการประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้

สัญลักษณ์ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงขอกำหนดสัญลักษณ์ดังนี้

\bar{x}	แทน	ค่าเฉลี่ย (Mean)
S.D.	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
n	แทน	จำนวนตัวอย่าง
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาการแจกแจงแบบ t
F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาการแจกแจงแบบ F
Df	แทน	ค่าระดับชั้นของความเป็นอิสระ (Degree of Freedom)
SS	แทน	ค่าผลรวมกำลังสองของคะแนน (Sum of Squares)
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยกำลังสองของคะแนน (Mean Squares)
**	แทน	ค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 การศึกษาทบทวนของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ตามความคิดเห็น ของผู้บริหารสถานศึกษาและครู

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำแนกตามสถานภาพตำแหน่งและขนาดของสถานศึกษา

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตาราง 4.1 จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยแยกเป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครู โดยจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา

ลักษณะตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
1. สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม		
1.1 ผู้บริหารสถานศึกษา	123	26.68
1.2 ครู	338	73.32
รวม	461	100.00
2. ขนาดของสถานศึกษาที่ปฏิบัติงาน		
2.1 ขนาดเล็ก	104	22.56
2.2 ขนาดกลาง	167	36.23
2.3 ขนาดใหญ่	190	41.21
รวม	461	100.00

จากตาราง 4.1 พบว่า สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นครู 338 คน คิดเป็นร้อยละ 73.32 และผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 26.68 เมื่อจำแนกตามขนาดของสถานศึกษาที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขนาดใหญ่ จำนวน 190 คน คิดเป็นร้อยละ 41.21 รองลงมา โรงเรียนขนาดกลางจำนวน 167 คน คิดเป็นร้อยละ 36.23 และขนาดเล็ก จำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 22.56

ตอนที่ 2 ศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32

ตาราง 4.2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู
เกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 โดยรวมและรายด้าน

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	อันดับที่
1. ด้านการศึกษาความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาแหล่ง เรียนรู้	3.82	0.88	มาก	1
2. ด้านการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพ ปัจจุบัน ปัญหาของแหล่งเรียนรู้	3.72	0.87	มาก	5
3. ด้านการศึกษารูปแบบในการพัฒนาแหล่ง เรียนรู้	3.73	0.87	มาก	4
4. ด้านการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับ แหล่งเรียนรู้	3.75	0.85	มาก	3
5. ด้านการประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้	3.77	0.89	มาก	2
รวมเฉลี่ย	3.76	0.87	มาก	

จากตาราง 4.2 พบว่า ผู้บริหารและครู มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหาร
สถานศึกษาในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32
โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.76$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมาก
ทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการศึกษาความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้
($\bar{X} = 3.82$) รองลงมาด้านการประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.77$) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด
คือ ด้านการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันปัญหาของแหล่งเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.72$)

ตาราง 4.3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 เป็นรายชื่อ

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	อันดับที่
ด้านการศึกษาความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้	3.82	0.88	มาก	(1)
1. ศึกษาการพัฒนาแหล่งเรียนรู้จากหลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตร	3.79	0.83	มาก	6
2. ศึกษาการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตาม Web Site ต่างๆ	3.79	0.89	มาก	6
3. ศึกษาคูงานแหล่งเรียนรู้จาก โรงเรียนต่างๆ	3.83	0.85	มาก	3
4. ประชุมร่วมกับบุคลากรในเรื่องแหล่งเรียนรู้	3.76	0.86	มาก	9
5. ศึกษาคูงานแหล่งเรียนรู้ต่างๆ	3.72	0.84	มาก	10
6. สนับสนุนให้บุคลากรในโรงเรียนเข้าร่วมประชุมสัมมนา เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้จากภายนอก	3.90	0.89	มาก	2
7. จัดประชุมสัมมนาภายในโรงเรียน เพื่อให้ระดมความคิด เกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้	3.83	0.93	มาก	3
8. มีการศึกษาค้นคว้าหาแหล่งเรียนรู้ใหม่ๆ	3.95	0.96	มาก	1
9. มีการนำเสนอแหล่งเรียนรู้ในการประชุมครูอย่างสม่ำเสมอ	3.81	0.87	มาก	5
10. มีการรวบรวมความรู้ ข้อมูล เอกสาร เกี่ยวข้องกับแหล่งเรียนรู้ไว้อย่างเป็นระบบ	3.78	0.87	มาก	8

ตาราง 4.3 (ต่อ)

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	อันดับที่
ด้านการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับ สภาพปัจจุบัน ปัญหาของแหล่งเรียนรู้	3.72	0.87	มาก	(5)
11. สำรวจแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน	3.82	0.87	มาก	2
12. สำรวจแหล่งเรียนรู้ภายนอกโรงเรียน	3.60	0.83	มาก	9
13. สำรวจแหล่งเรียนรู้จากชุมชน และภูมิ ปัญญาท้องถิ่น	3.62	0.90	มาก	8
14. สำรวจปัญหาแหล่งเรียนรู้ภายใน	3.84	0.86	มาก	1
15. สำรวจปัญหาแหล่งเรียนรู้ภายนอก	3.71	0.87	มาก	7
16. สำรวจปัญหาแหล่งเรียนรู้จากชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.73	0.87	มาก	5
17. เก็บรวบรวมและทำรายการแหล่งเรียนรู้ ในโรงเรียนและนอกโรงเรียน	3.59	0.84	มาก	10
18. จัดลำดับความสำคัญของปัญหาแหล่ง เรียนรู้	3.73	0.88	มาก	5
19. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาแหล่งเรียนรู้	3.74	0.87	มาก	4
20. ประสานร่วมมือกับชุมชนเพื่อรวบรวม ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาของ แหล่งเรียนรู้	3.82	0.87	มาก	2
ด้านการศึกษารูปแบบในการพัฒนา แหล่งเรียนรู้	3.73	0.87	มาก	(4)
21. มีส่วนร่วมในการวางแผนเพื่อขอความ ร่วมมือจากชุมชน	3.66	0.85	มาก	9
22. มีโครงการในการจัดรูปแบบแหล่ง เรียนรู้	3.75	0.86	มาก	5
23. ประชุมครูเพื่อร่วมกันกำหนดแนวทาง ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้	3.61	0.84	มาก	10

ตาราง 4.3 (ต่อ)

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	อันดับที่
24. สถานศึกษามีรูปแบบในการพัฒนา แหล่งเรียนรู้อย่างชัดเจน	3.72	0.87	มาก	6
25. มีคณะกรรมการรับผิดชอบการพัฒนา แหล่งเรียนรู้	3.80	0.91	มาก	2
26. ให้ความสำคัญในการจัดห้องสมุดใน โรงเรียน	3.80	0.88	มาก	2
27. จัดให้มีห้องคอมพิวเตอร์เพื่อเป็นแหล่ง ค้นคว้าของนักเรียนอย่างพอเพียง	3.70	0.88	มาก	7
28. มีระบบในการปฏิบัติในการใช้แหล่ง เรียนรู้นอกโรงเรียน	3.81	0.88	มาก	1
29. ส่งเสริมให้ครูมีความรู้และทักษะในการ ผลิตสื่อและนวัตกรรม	3.67	0.84	มาก	8
30. ขอความร่วมมือให้บุคลากรในชุมชน เป็นวิทยากร ให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่ง เรียนรู้ในชุมชน	3.79	0.89	มาก	4
ด้านการจัดการเรียนการสอนให้ สอดคล้องกับแหล่งเรียนรู้	3.75	0.85	มาก	(3)
31. แหล่งเรียนรู้สอดคล้องกับหลักสูตร สถานศึกษา	3.84	0.88	มาก	3
32. มีนโยบายจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยการใช้แหล่งเรียนรู้อย่าง หลากหลาย	3.76	0.86	มาก	5
33. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ สอดคล้องกับแหล่งเรียนรู้	3.71	0.84	มาก	6

ตาราง 4.3 (ต่อ)

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	อันดับที่
34. ส่งเสริมและสนับสนุนการใช้แหล่ง เรียนรู้ให้เอื้อประโยชน์ต่อการจัดการ เรียนการสอนของครู	3.85	0.86	มาก	2
35. ส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียน ออกไปศึกษาค้นคว้า หาความรู้ทั้ง ภายในและภายนอกโรงเรียน	3.86	0.89	มาก	1
36. ให้ครูจัดทำแผนการเรียนให้สอดคล้อง กับแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอก โรงเรียน	3.68	0.82	มาก	9
37. ให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	3.78	0.84	มาก	4
38. มีการนิเทศการใช้แหล่งเรียนรู้ในการ เรียนการสอน	3.71	0.87	มาก	6
39. ให้ครูพัฒนาสื่อและอุปกรณ์การเรียน การสอนอย่างต่อเนื่อง	3.69	0.85	มาก	8
40. ให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันใน การใช้สื่อในการเรียนการสอน	3.57	0.83	มาก	10
ด้านการประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้	3.77	0.89	มาก	(2)
41. การติดตามประเมินผลการใช้แหล่ง เรียนรู้	3.75	0.88	มาก	5
42. สสำรวจความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อ การใช้แหล่งเรียนรู้	3.82	0.91	มาก	3
43. แต่งตั้งคณะกรรมการติดตามประเมินผล เกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทั้ง ภายในและภายนอกโรงเรียน	3.73	0.87	มาก	8

ตาราง 4.3 (ต่อ)

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	อันดับที่
44. จัดให้มีการแสดงผลงานของนักเรียน จากการจัดกิจกรรมการใช้แหล่งเรียนรู้	3.73	0.89	มาก	8
45. ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินผล การใช้แหล่งเรียนรู้	3.72	0.85	มาก	6
46. ประเมินผลร่วมกับบุคลากรในโรงเรียน ในการใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน	3.72	0.85	มาก	6
47. สำรวจความพึงพอใจของครูที่มีต่อการ พัฒนาแหล่งเรียนรู้	3.88	0.88	มาก	2
48. จัดประชุมครูเพื่อนำเสนอผลการ ประเมินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้	3.80	0.92	มาก	4
49. แจงให้ชุมชนทราบผลการประเมิน	3.89	0.96	มาก	1
50. นำผลการประเมินไปใช้ในการวางแผน เพื่อพัฒนาต่อไป	3.67	0.85	มาก	10
รวมเฉลี่ย	3.76	0.87	มาก	

จากตาราง 4.3 พบว่าผู้บริหารและครู มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌิมศึกษา เขต 32 โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.76$) และเมื่อจำแนกตามรายชื่อ ปรากฏดังนี้

ด้านการศึกษาค้นคว้าหาแหล่งเรียนรู้ใหม่ ๆ ($\bar{X} = 3.95$) รองลงมาสนับสนุนให้บุคลากรในโรงเรียนเข้าร่วมประชุมสัมมนา เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้จากภายนอก ($\bar{X} = 3.90$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ศึกษาดูงานแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ($\bar{X} = 3.72$)

ด้านการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาของแหล่งเรียนรู้โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.72$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ สำรวจปัญหาแหล่งเรียนรู้ภายใน ($\bar{X} = 3.84$) รองลงมาสำรวจ

แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน ($\bar{X} = 3.77$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ เก็บรวบรวมและทำรายการแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและนอกโรงเรียน ($\bar{X} = 3.59$)

ด้านการศึกษารูปแบบในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.73$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ มีระบบในการปฏิบัติในการใช้แหล่งเรียนรู้นอกโรงเรียน ($\bar{X} = 3.81$) รองลงมามีคณะกรรมการรับผิดชอบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้และให้ความสำคัญในการจัดห้องสมุดในโรงเรียน ($\bar{X} = 3.80$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ประชุมครูเพื่อร่วมกันกำหนดแนวทางในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.61$)

ด้านการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับแหล่งเรียนรู้โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.75$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนออกไปศึกษาค้นคว้า หากความรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ($\bar{X} = 3.86$) รองลงมาส่งเสริมและสนับสนุนการใช้แหล่งเรียนรู้ให้เอื้อประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนของครู ($\bar{X} = 3.85$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในการใช้สื่อในการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.57$)

ด้านการประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.77$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ แจ้งให้ชุมชนทราบผลการประเมิน ($\bar{X} = 3.89$) รองลงมาสำรวจความพึงพอใจของครูที่มีต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.88$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ นำผลการประเมินไปใช้ในการวางแผนเพื่อพัฒนาต่อไป ($\bar{X} = 3.67$)

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 จำแนกตามสถานภาพตำแหน่งและขนาด
สถานศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยรวมและรายด้าน

ตาราง 4.4 การเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ใน 5 ด้าน จำแนกตามสถานภาพ
ตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยรวมและรายด้าน

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้	สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม				t
	ผู้บริหาร (n=123)		ครู (n=338)		
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	
1. ด้านการศึกษาความรู้เกี่ยวกับการพัฒนา แหล่งเรียนรู้	3.92	0.43	3.78	0.48	2.84**
2. ด้านการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพ ปัจจุบัน ปัญหาของแหล่งเรียนรู้	3.75	0.45	3.71	0.49	0.81
3. ด้านการศึกษารูปแบบในการพัฒนาแหล่ง เรียนรู้	3.78	0.52	3.72	0.51	1.11
4. ด้านการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้อง กับแหล่งเรียนรู้	3.77	0.43	3.74	0.41	0.81
5. ด้านการประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้	3.86	0.46	3.74	0.48	2.29*
รวม	3.78	0.34	3.73	0.41	1.30

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 4.4 พบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา
และครู โดยรวม ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการศึกษาความรู้เกี่ยวกับการ
พัฒนาแหล่งเรียนรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และด้านการประเมินผลการใช้
แหล่งเรียนรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

ตาราง 4.5 แสดงค่าความแปรปรวนบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้
ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32
ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู โดยจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา
โดยรวมและรายด้าน

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้	ขนาดโรงเรียน						F
	ขนาดเล็ก		ขนาดกลาง		ขนาดใหญ่		
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	
1. ด้านการศึกษาความรู้เกี่ยวกับการ พัฒนาแหล่งเรียนรู้	3.89	0.49	3.85	0.46	3.75	0.47	3.26*
2. ด้านการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับ สภาพปัจจุบัน ปัญหาของแหล่ง เรียนรู้	3.69	0.52	3.73	0.48	3.73	0.46	0.26
3. ด้านการศึกษารูปแบบในการพัฒนา แหล่งเรียนรู้	3.78	0.53	3.74	0.52	3.70	0.49	0.98
4. ด้านการจัดการเรียนการสอนให้ สอดคล้องกับแหล่งเรียนรู้	3.74	0.38	3.75	0.42	3.75	0.43	0.01
5. ด้านการประเมินผลการใช้แหล่ง เรียนรู้	3.84	0.46	3.78	0.49	3.73	0.48	1.75
รวมเฉลี่ย	3.77	0.37	3.75	0.40	3.72	0.39	0.56

* มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01

จากตาราง 4.5 แสดงว่าบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้
ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ตามความคิดเห็น
ของผู้บริหารสถานศึกษาและครู โดยจำแนกตามขนาดของสถานศึกษามีบทบาทในการพัฒนาแหล่ง
เรียนรู้โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันยกเว้นด้านการศึกษาความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาแหล่ง
เรียนรู้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 เมื่อพบว่า มีความแตกต่างกันของค่าเฉลี่ย
เป็นรายคู่ จึงทำการทดสอบผลต่างค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีการของเซฟเฟ่ ดังตาราง 4.6

ตาราง 4.6 เปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ด้านการศึกษาความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้จำแนกตามขนาดโรงเรียนเป็นรายคู่

ขนาดโรงเรียน	\bar{X}	บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้		
		โรงเรียนขนาดเล็ก	โรงเรียนขนาดกลาง	โรงเรียนขนาดใหญ่
		3.89	3.85	3.75
โรงเรียนขนาดเล็ก	3.89	-	0.04	0.14*
โรงเรียนขนาดกลาง	3.85		-	0.09
โรงเรียนขนาดใหญ่	3.75			-

* มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05

จากตาราง 4.6 เมื่อทดสอบเป็นรายคู่ พบว่า ผู้บริหารและครู โรงเรียนขนาดเล็กกับขนาดใหญ่ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ด้านการศึกษาความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคู่ อื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้บริหารและครูในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32

ตาราง 4.7 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้บริหารและครูในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ด้านการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

ข้อเสนอแนะด้านการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้	จำนวน	ร้อยละ
1. ควรสนับสนุนให้มีการศึกษาแหล่งเรียนรู้ใหม่ๆ อย่างต่อเนื่อง	13	46.42
2. ควรสนับสนุนให้มีการรวบรวมข้อมูล เอกสารที่เกี่ยวข้องกับแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน	3	10.71
3. ควรมีการจัดประชุม อบรม สัมมนา เกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน	8	28.57
4. ควรจัดให้มีการศึกษาดูงานแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน	4	14.28
รวม	28	100.00

จากตาราง 4.7 พบว่าความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้บริหารและครูในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ด้านการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ที่มีจำนวนมากที่สุด คือ ควรสนับสนุนให้มีการศึกษาแหล่งเรียนรู้ใหม่ๆ ร้อยละ 46.42 รองลงมา คือ ควรมีการจัดประชุม อบรม สัมมนาเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ร้อยละ 28.57 ควรจัดให้มีการศึกษาดูงานแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ร้อยละ 14.28 และควรสนับสนุนให้มีการรวบรวมข้อมูล เอกสารที่เกี่ยวข้องกับแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ร้อยละ 10.71 ตามลำดับ

ตาราง 4.8 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้บริหารและครูในการพัฒนา
แหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
เขต 32 ด้านการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาของแหล่งเรียนรู้

ข้อเสนอแนะด้านการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพ ปัจจุบัน ปัญหาของแหล่งเรียนรู้	จำนวน	ร้อยละ
1. ควรมีการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการดำเนินการ การส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา	12	46.15
2. ควรมีการศึกษาจัดประชุมชี้แจงให้ครูผู้สอนเห็น ความสำคัญและคุณค่าของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น ไปใช้ ในการจัดการเรียนการสอนอย่างคุ้มค่า	7	26.92
3. มีการระดมกำลังด้านทรัพยากรภายในสถานศึกษาและ ชุมชนเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้และจัดทำจัดหาสื่อที่มีอยู่มา ประยุกต์ เป็นสื่อการเรียนรู้	4	15.38
4. ควรมีการกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ และเป้าหมายใน การส่งเสริมการใช้ แหล่งเรียนรู้	3	11.54
รวม	26	100.00

จากตาราง 4.8 พบว่าความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้บริหารและครูในการพัฒนา
แหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32
ด้านการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาของแหล่งเรียนรู้ ที่มีจำนวนมากที่สุด คือ
ควรมีการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการดำเนินการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ของ
สถานศึกษา ร้อยละ 46.15 รองลงมา คือ ควรมีการศึกษาจัดประชุมชี้แจงให้ครูผู้สอนเห็น
ความสำคัญและคุณค่าของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างคุ้มค่า
ร้อยละ 26.92 และมีการระดมกำลังด้านทรัพยากรภายในสถานศึกษาและชุมชนเพื่อพัฒนาแหล่ง
เรียนรู้และจัดทำจัดหาสื่อที่มีอยู่มาประยุกต์ เป็นสื่อการเรียนรู้ ร้อยละ 15.38 ตามลำดับ

ตาราง 4.9 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้บริหารและครูในการพัฒนา
แหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
เขต 32 ด้านการศึกษารูปแบบในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

ข้อเสนอแนะด้านการศึกษารูปแบบในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้	จำนวน	ร้อยละ
1. ควรมีการวางระบบในการใช้แหล่งเรียนรู้ภายนอกโรงเรียน	12	41.37
2. ควรมีคณะกรรมการรับผิดชอบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้	8	27.58
3. ควรสนับสนุนให้มีการจัดห้องสมุดโรงเรียน	5	17.24
4. ควรประชุมครูเพื่อร่วมกันกำหนดแนวทางในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้	4	13.79
รวม	29	100.00

จากตาราง 4.9 พบว่าความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้บริหารและครูในการพัฒนา
แหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32
ด้านการศึกษารูปแบบในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ที่มีจำนวนมากที่สุด คือ ควรมีการวางระบบในการ
ใช้แหล่งเรียนรู้ภายนอก ร้อยละ 41.37 รองลงมา คือ ควรมีคณะกรรมการรับผิดชอบการพัฒนา
แหล่งเรียนรู้ ร้อยละ 27.58 ควรสนับสนุนให้มีการจัดห้องสมุดโรงเรียน ร้อยละ 17.24 และควร
ประชุมครูเพื่อร่วมกันกำหนดแนวทางในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ร้อยละ 13.79 ตามลำดับ

ตาราง 4.10 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้บริหารและครูในการพัฒนา
แหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
เขต 32 ด้านการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับแหล่งเรียนรู้

ข้อเสนอแนะด้านการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับ แหล่งเรียนรู้	จำนวน	ร้อยละ
1. ควรมีการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ให้ครูจัดกิจกรรมการ เรียนการสอน โดยใช้แหล่งเรียนรู้ส่งเสริมให้นักเรียนเข้าใช้ โดยประชาสัมพันธ์ จัดนิทรรศการ จัดสัปดาห์แห่งการ เรียนรู้	15	55.56
2. ควรมีการดำเนินการปฏิบัติงานตามแนวทางการส่งเสริมการ ใช้แหล่งเรียนรู้ตามกำหนดเวลาในแผนปฏิบัติการ	7	25.93
3. ควรมีการจัดให้มีการใช้สื่อเทคโนโลยี และจัดกิจกรรมที่ หลากหลายรูปแบบ ส่งเสริมให้มีการทดลอง ปฏิบัติ กิจกรรมจริงตามแนวทางการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้	4	14.81
4. ควรมีการจัดการทรัพยากร กำหนดบทบาทหน้าที่ งบประมาณ อาคารสถานที่	1	3.70
รวม	27	100.00

จากตาราง 4.10 พบว่าความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้บริหารและครูในการพัฒนา
แหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ด้าน
การจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับแหล่งเรียนรู้ ที่มีจำนวนมากที่สุด คือ ควรมีการส่งเสริม
การใช้แหล่งเรียนรู้ให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยใช้แหล่งเรียนรู้ส่งเสริมให้นักเรียนเข้าใช้
โดยประชาสัมพันธ์ จัดนิทรรศการ จัดสัปดาห์แห่งการเรียนรู้ ร้อยละ 55.56 รองลงมา คือ ควรมี
การดำเนินการปฏิบัติงานตามแนวทางการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ตามกำหนดเวลาใน
แผนปฏิบัติการ ร้อยละ 25.93 และควรมีการจัดให้มีการใช้สื่อเทคโนโลยี และจัดกิจกรรมที่
หลากหลายรูปแบบ ส่งเสริมให้มีการทดลอง ปฏิบัติกิจกรรมจริงตามแนวทางการส่งเสริมการใช้
แหล่งเรียนรู้ ร้อยละ 14.81 ตามลำดับ

ตาราง 4.11 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้บริหารและครูในการพัฒนา
แหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
เขต 32 ด้านการประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้

ข้อเสนอแนะด้านการประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้	จำนวน	ร้อยละ
1. ควรกำหนดวัตถุประสงค์ เครื่องมือ และระยะเวลาในการติดตาม ประเมินผลตามแนวทางการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ของ สถานศึกษา	10	52.63
2. ควรประเมินผลร่วมกันระหว่างคณะทำงานผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง นักเรียน	5	26.32
3. ควรรายงานผลการปฏิบัติงานตามแนวทางการส่งเสริมการใช้แหล่ง เรียนรู้และนำผลการประเมินมาปรับปรุงเพื่อพัฒนางานการสนับสนุน การใช้แหล่งเรียนรู้ครั้งต่อไป	2	10.53
4. ควรนำผลที่ได้รับจากการประเมินมาวิเคราะห์และสรุป จัดทำรายงาน	2	10.53
รวม	19	100.00

จากตาราง 4.11 พบว่าความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้บริหารและครูในการพัฒนา
แหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32
ด้านการประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ ที่มีจำนวนมากที่สุด คือ ควรมีการส่งเสริมการใช้แหล่ง
เรียนรู้ให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยใช้แหล่งเรียนรู้ส่งเสริมให้นักเรียนเข้าใช้ โดย
ประชาสัมพันธ์ จัดนิทรรศการ จัดสัปดาห์แห่งการเรียนรู้ ร้อยละ 52.63 รองลงมา คือ ประเมินผล
ร่วมกันระหว่างคณะทำงานผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง นักเรียนร้อยละ 26.32 ควรรายงาน
ผลการปฏิบัติงานตามแนวทางการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้และนำผลการประเมินมาปรับปรุง
เพื่อพัฒนางานการสนับสนุนการใช้แหล่งเรียนรู้ครั้งต่อไปและควรนำผลที่ได้รับจากการประเมินมา
วิเคราะห์และสรุป จัดทำรายงาน ร้อยละ 10.53 ตามลำดับ

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สรุปได้ดังต่อไปนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู
2. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำแนกตามสถานภาพตำแหน่งและขนาดของสถานศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาและครู โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 จำนวน 66 โรงเรียน จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 179 คน ครู จำนวน 2,677 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 2,856 คน แบ่งประชากรออกเป็น 3 กลุ่ม ตามขนาดของโรงเรียน และแบ่งโรงเรียนเป็นกลุ่มโรงเรียน เรียกว่า สหวิทยาเขต ได้แก่ สหวิทยาเขตเมืองบุรีรัมย์ สหวิทยาเขตนางรอง สหวิทยาเขตประโคนชัย สหวิทยาเขตพุทไธสง สหวิทยาเขตลำปลายมาศ สหวิทยาเขตสตึก สหวิทยาเขตละหานทราย สหวิทยาเขตกระสัง และสหวิทยาเขตหนองกี่-หนองหงส์ จำนวน 9 สหวิทยาเขต

1.2 กลุ่มตัวอย่าง สุ่มจากประชากรผู้บริหารสถานศึกษาและครู โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซีและมอร์แกน ได้ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 123 คน และครู จำนวน 338 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น จำนวน 461 คน แล้วทำการสุ่มแบบหลายขั้นตอน ให้กระจายตามขนาดของโรงเรียนและสหวิทยาเขตตามสัดส่วนด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่ายโดยการจับฉลาก

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

หลังจากที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร บทความ รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อในการวิจัยแล้ว ทำการสร้างเครื่องมือเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ นำแบบสอบถามที่ได้เสนอที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความเรียบร้อย ถูกต้อง ครบคลุมประเด็น จึงปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของที่ปรึกษา เมื่อได้ร่างแบบสอบถามแล้ว นำเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้อง เหมาะสม ตรงสภาพและปัญหาเมื่อแก้ไขแบบสอบถามให้มีความสมบูรณ์แล้วได้ทดลองใช้กับผู้บริหารสถานศึกษาและครู ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามเป็นรายข้อ ทดสอบความแตกต่างโดยใช้สถิติ t-test ที่ระดับนัยสำคัญ .05 มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 1.796 – 7.482 นำแบบสอบถามไปหาความเชื่อมั่นทั้งฉบับ ปรากฏมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.9673

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยนำหนังสือราชการขออนุญาตเก็บข้อมูลจากมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เพื่อขอความอนุเคราะห์จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 นำหนังสือราชการอนุญาตให้เก็บรวบรวมข้อมูลจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ไปขอเก็บข้อมูลจากโรงเรียนในสังกัด และได้รับแบบสอบถามกลับคืน จำนวน 461 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้รับแบบสอบถามครบตามจำนวน จึงนำมาศึกษาสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง ด้วยการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ ศึกษาบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู วิเคราะห์ด้วยการหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู วิเคราะห์ด้วยค่า Independent Samples t-test กำหนดค่าสถิติที่ระดับนัยสำคัญที่ .05 เปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว เมื่อพบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยในแต่ละด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ ตามวิธีการของเซฟเฟ่ กำหนดค่าสถิติที่ระดับนัยสำคัญที่ .05 ข้อเสนอแนะที่เป็นคำถามปลายเปิด ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา โดยจัดคำตอบเข้าประเด็นเดียวกันแล้วแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ตามความคิดเห็นของครูและผู้บริหารสถานศึกษาสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู โดยรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกตามรายชื่อ ปรากฏดังนี้

1.1 ด้านการศึกษาความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ มีการศึกษาค้นคว้าหาแหล่งเรียนรู้ใหม่ ๆ รองลงมาสนับสนุนให้บุคลากรในโรงเรียนเข้าร่วมประชุมสัมมนา เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้จากภายนอก ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ศึกษาดูงานแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ

1.2 ด้านการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาของแหล่งเรียนรู้ โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ สำรวจปัญหาแหล่งเรียนรู้ภายใน รองลงมาสำรวจแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ เก็บรวบรวมและทำรายการแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและนอกโรงเรียน

1.3 ด้านการศึกษารูปแบบในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ มีระบบในการปฏิบัติในการใช้แหล่งเรียนรู้นอกโรงเรียน รองลงมามีคณะกรรมการรับผิดชอบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้และให้ความสำคัญในการจัดห้องสมุดในโรงเรียน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ประชุมครูเพื่อร่วมกันกำหนดแนวทางในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

1.4 ด้านการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับแหล่งเรียนรู้ โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนออกไปศึกษาค้นคว้า หาความรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน รองลงมาส่งเสริมและสนับสนุนการใช้แหล่งเรียนรู้ให้เอื้อประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนของครู ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในการใช้สื่อในการเรียนการสอน

1.5 ด้านการประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ แจ้งให้

ชุมชนทราบผลการประเมิน รองลงมาสำรวจความพึงพอใจของครูที่มีต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ นำผลการประเมิน ไปใช้ในการวางแผนเพื่อพัฒนาต่อไป

2. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครู โดยจำแนกตามสถานภาพตำแหน่งและขนาด โรงเรียน โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านการศึกษาค้นคว้าความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อทดสอบเป็นรายคู่ พบว่า ผู้บริหารและครู โรงเรียนขนาดเล็กกับขนาดใหญ่ มีความคิดเห็น ด้านการศึกษาค้นคว้าความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคู่ อื่นๆ ไม่แตกต่างกัน

3. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้บริหารและครูในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ด้านการศึกษาข้อมูล พื้นฐานเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาของแหล่งเรียนรู้ ที่มีจำนวนมากที่สุด คือ ควรมีการศึกษา สภาพปัญหาและความต้องการดำเนินงานส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาด้าน การจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับแหล่งเรียนรู้ ควรมีการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ให้ครู จัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยใช้แหล่งเรียนรู้ส่งเสริมให้นักเรียนเข้าใช้ โดยประชาสัมพันธ์ จัดนิทรรศการ จัดสัปดาห์แห่งการเรียนรู้ และด้านการประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ควรมี การส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยใช้แหล่งเรียนรู้ส่งเสริมให้ นักเรียนเข้าใช้ โดยประชาสัมพันธ์ จัดนิทรรศการ จัดสัปดาห์แห่งการเรียนรู้

อภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่าบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ตามความคิดเห็นของครูและผู้บริหารสถานศึกษามีประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้

1. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู โดยรวมและ รายด้านอยู่ในระดับมาก แสดงว่าทั้งผู้บริหารสถานศึกษาและครูต่างให้ความสำคัญในการพัฒนา แหล่งเรียนรู้ และเห็นว่าผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการกำหนดรูปแบบของการบริหารการศึกษาให้ มีประสิทธิภาพ กำหนดรูปแบบ กิจกรรมและสถานที่ที่เหมาะสมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาการเรียนรู้อย่างยิ่งขึ้น โดยอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรทั้งในและนอกสถานศึกษา รวมทั้งส่งเสริมให้ บุคลากรมีความรู้ความสามารถที่ปฏิบัติงานให้เกิดความสำเร็จ นำไปสู่การพัฒนาการศึกษาอย่าง

เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ วราพร มุ่งรักษาธรรม (2552 : 78) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการสื่อและแหล่งเรียนรู้ระดับปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครผลการวิจัย พบว่าผู้บริหาร โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครที่เป็น โรงเรียนขนาดใหญ่โดยภาพรวมมีการบริหารจัดการสื่อและแหล่งเรียนรู้ในระดับมากทุกด้าน และนริศร์ จีบจิตต์ (2545 : 71-74) ได้ทำการวิจัย การศึกษาการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนใน โรงเรียนสังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยาผลการวิจัยพบว่าในภาพรวมโรงเรียนแต่ละขนาดมีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนในด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่สะอาดเป็น ระเบียบปลอดภัยอยู่ในระดับมาก

2. เปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร สถานศึกษาและครู แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

2.1 จำแนกตามสถานภาพตำแหน่ง ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ต่างให้ความสำคัญ ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ เพราะจะทำให้ผู้เรียนมีการพัฒนาการเรียนรู้มากยิ่งขึ้นสอดคล้องกับ งานวิจัยของ สุริยา มนตรีภักดี (2550 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องบทบาทของผู้บริหาร สถานศึกษาในการพัฒนาบุคลากรตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของข้อบังคับคุรุสภา 2548 ใน สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรีเขต 1 ผลการวิจัยพบว่าบทบาทของผู้บริหาร สถานศึกษาในการพัฒนาบุคลากรตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของข้อบังคับคุรุสภา 2548 ใน สถานศึกษาเขตอำเภอเขาชัยย้อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรีเขต 1 ตามความคิดเห็น ของครูผู้ปฏิบัติการสอน โดยจำแนกตามตำแหน่งพบว่าบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการ พัฒนาบุคลากร ไม่แตกต่างกัน และอำพร จันทร์ดา (2549 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพและ ปัญหาการจัดแหล่งเรียนรู้ใน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่าตามสถานภาพตำแหน่งที่ต่างกันมีสภาพการจัดแหล่งเรียนรู้ใน โรงเรียน มัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 2 โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

2.2 จำแนกตามขนาด โรงเรียน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากผู้บริหารที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกันต่างมีบทบาทสำคัญในการพิจารณา เลือกแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ตามบริบทของสถานศึกษาตามความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และ ผู้เกี่ยวข้องต่าง ๆ ซึ่งรูปแบบการสร้างแหล่งเรียนจะมีความแตกต่างกันไปตามความจำเป็นข้างต้น ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัย ของ จเร จันทร์วัฒนเดชากุล (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการใน โรงเรียนประถมศึกษา พบว่า โดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง

ส่วนความคิดเห็นของผู้บริหารและครูที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียน พบว่า เมื่อจำแนกตามขนาดของโรงเรียนพบว่าการบริหารวิชาการ โรงเรียนประถมศึกษาโดยรวมไม่แตกต่างกัน สมาริ พินิจกิจ (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคในการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า การใช้แหล่งเรียนรู้โดยรวมและรายด้านตามขนาด โรงเรียน โดยรวมมีปัญหาอยู่ในระดับกลางทุกขนาด เมื่อพิจารณาถึงความต่างโดยรวมมีปัญหาอุปสรรคในการใช้ไม่แตกต่างกัน และอำพร จันท์ธา (2549 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการจัดแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ขนาดของโรงเรียนที่ต่างกันมีสภาพการจัดแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 2 โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

3. ผู้บริหารสถานศึกษาและครู โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 32 มีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ควรสนับสนุนให้มีการศึกษาแหล่งเรียนรู้ใหม่ ๆ สนับสนุนให้ส่งบุคลากรได้ร่วมประชุมสัมมนา ศึกษาดูงาน เพื่อให้บุคลากรมีความรู้ ความเข้าใจ เกิดความตระหนักในกิจกรรมการศึกษาแหล่งเรียนรู้ ซึ่งเกษมศรี วงษ์เกิด (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนการสอนในโรงเรียน ช้างชัยวิทยาคม กิ่งอำเภอหนองชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยสรุปผลการดำเนินงาน เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนการสอน โดยใช้กลยุทธ์การศึกษาดูงาน การแสวงหาความร่วมมือจากแหล่งภายนอกและการสร้างทีมงาน ได้ส่งผลให้กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า มีความเข้าใจ สามารถดำเนินการการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนการสอนได้ มีทักษะในการพัฒนาตามกระบวนการทำงานเป็นทีม เป็นผลให้นักเรียน ชุมชน พี่งพอใจ เห็นได้อย่างชัดเจน ตลอดจนได้รับความรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่ร่วมกันพัฒนาขึ้น สนใจค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ และเป็นที่ยินยอมของผู้ที่มาเยี่ยม อนึ่งการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการดำเนินการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา เพราะการศึกษาสภาพปัจจุบันที่เป็นจริงในสถานศึกษาของตนและการทราบความต้องการการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา ทำให้สามารถวางแผนศึกษาแหล่งเรียนรู้ กำหนดกิจกรรมได้อย่างเหมาะสม ดังที่ศิริพร ตรีวาทัญญู (2549 : บทคัดย่อ) ศึกษาความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อปัญหา การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานองคาย เขต 1 ผลการศึกษาพบว่าความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อปัญหาการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.40 ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ควรเน้นการศึกษาแหล่งเรียนรู้ภายนอกและกำหนดผู้รับผิดชอบ

การส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน โดยส่งเสริมให้นักเรียน เข้าใช้ทั้งแหล่งเรียนรู้ภายในและภายนอก ประชาสัมพันธ์ จัดนิทรรศการ จัดสัปดาห์แห่งการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับแผนฯ สายทอง (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ โรงเรียน นางรองพิทยาคม อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่าการดำเนินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ด้าน ห้องสมุดโรงเรียน โดยใช้กลยุทธ์การประชุมปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน และการนิเทศติดตาม ทำให้ได้ห้องสมุดที่มีแบบการบริหารจัดการที่ชัดเจน มีทรัพยากรสารสนเทศที่มีคุณภาพและเพียงพอในการศึกษาค้นคว้า การจัดกิจกรรมสอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนและให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพ ที่สำคัญการจัดการเรียนการสอนต้องสอดคล้องกับการใช้หลักสูตรให้การบริการใน โรงเรียนและชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และในการประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ ควรมีการ ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ ส่งเสริมให้นักเรียนเข้าใช้ โดย ประชาสัมพันธ์ จัดนิทรรศการ จัดสัปดาห์แห่งการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยและข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไปรายละเอียดดังนี้

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

ผลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ทำให้ทราบถึงบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูทั้ง 5 ด้านคือ

1.1 ด้านการศึกษาความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีความคิดว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุนให้มีการศึกษาแหล่งเรียนรู้ใหม่ ๆ จัดประชุม อบรม สัมมนา เกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน จัดให้มีการศึกษาดูงานแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนและควรสนับสนุนให้มีการรวบรวมข้อมูล เอกสารที่เกี่ยวข้องกับแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน เพื่อเปิดโอกาสให้ครูได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้มาปรับปรุงรูปแบบวิธีการจัดแหล่งเรียนรู้ให้มีคุณภาพมีความเหมาะสมตามบริบทของพื้นที่

1.2 ด้านการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีความคิดว่า บริหารควรมีการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการดำเนินงานส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา มีการศึกษาจัดประชุมชี้แจงให้ครูผู้สอนเห็นความสำคัญและคุณค่าของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างคุ้มค่า และมีการระดมกำลังด้านทรัพยากรภายในสถานศึกษาและชุมชนเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้และจัดทำ จัดหาสื่อที่มีอยู่มา ประยุกต์ เป็นสื่อการเรียนรู้อ

1.3 ด้านการศึกษารูปแบบในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู มีความคิดว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการวางระบบในการใช้แหล่งเรียนรู้ภายนอก ควรมี คณะกรรมการรับผิดชอบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ควรสนับสนุนให้มีการจัดห้องสมุดโรงเรียน และ ควรประชุมครูเพื่อร่วมกันกำหนดแนวทางในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ เพื่อรับฟังปัญหาและ เสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาร่วมกันเพื่อผลประโยชน์ของสถานศึกษา

1.4 ด้านการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับแหล่งเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู มีความคิดว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ควรมีการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ ให้ครูจัดกิจกรรม การเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ ส่งเสริมให้นักเรียนเข้าใช้ โดยประชาสัมพันธ์ จัดนิทรรศการ จัดสัปดาห์แห่งการเรียนรู้ ควรมีการดำเนินการปฏิบัติตามแนวทางการส่งเสริมการใช้แหล่ง เรียนรู้ตามกำหนดเวลาในแผนปฏิบัติการ และควรมีการจัดให้มีการใช้สื่อเทคโนโลยี และจัด กิจกรรมที่หลากหลายรูปแบบ ส่งเสริมให้มีการทดลอง ปฏิบัติกิจกรรมจริงตามแนวทางการส่งเสริม การใช้แหล่งเรียนรู้

1.5 ด้านการประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีความคิดว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ ให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยใช้แหล่งเรียนรู้ส่งเสริมให้นักเรียนเข้าใช้ โดยประชาสัมพันธ์ จัดนิทรรศการ จัดสัปดาห์แห่ง การเรียนรู้ ประเมินผลร่วมกันระหว่างคณะทำงานผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง นักเรียน ควรรายงานผลการปฏิบัติตามแนวทางการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้และนำผลการประเมินมา ปรับปรุงเพื่อพัฒนางาน การสนับสนุนการใช้แหล่งเรียนรู้ครั้งต่อไปและควรนำผลที่ได้รับจาก การประเมินมาวิเคราะห์และสรุป จัดทำรายงาน สามารถนำผลการประเมินไปใช้ในการวางแผนเพื่อ พัฒนาในโอกาสต่อไป

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อการวางแผนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัชฌมศึกษา เขต 32

2.2 ควรส่งเสริมการวิจัยเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการพัฒนาครู ในการส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ ของโรงเรียนต่าง ๆ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌมศึกษา เขต 32

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2545 ก). การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : กุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. (2545 ข) คู่มือพัฒนาสื่อการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. (2545 ค) คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- _____. (2545 ง) หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2545. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). แนวคำเนิมนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544.
พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.)
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ :
กรมสามัญศึกษา.
- กฤษณะ คำสุวรรณ. (2550). บทบาทของผู้บริหารในการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโรงเรียน
บูรณะศึกษา เขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร. ปริญญาโท กศ.ม.(การบริหารการศึกษา)
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กฤษณา ศรีเกียรติ. (2545). ความคิดเห็นของครูและนักเรียนต่อการใช้แหล่งเรียนรู้ในการจัดกิจกรรม
การเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอหนอง
แสง จังหวัดอุดรธานี. รายงานการค้นคว้าอิสระ กศ.ม.(การบริหารการศึกษา)
มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- กวีศรี วานิชกุล. (2543). "สถานเพาะชำ ไม้ผล". เอกสารเผยแพร่. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เกษมศรี วงษ์เกิด. (2548) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนการสอนในโรงเรียนมัธยม
วิทยาคม กิ่งอำเภอน้องชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา)
มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- เกียรติวิโรจน์ ชื่นเรณู. (2547). การใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อการพัฒนาการเรียนการสอนสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยีตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้. (2544). ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด. กรุงเทพฯ : บริษัทสยามสปอร์ตซินดิเคท จำกัด.
- จเร จันทร์วัฒนาเกษมกุล. (2548). การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดระนอง. วิทยานิพนธ์ ศ.ม. (การบริหารการศึกษา). สุราษฎร์ธานี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- ไฉน น้อยแสง. (2545). โครงการโรงเรียนสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมดีเด่น เฉลิมพระเกียรติ. กรุงเทพฯ. (อัคราเนา)
- ชาญชัย อาจินสมาจาร. (2542). การบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ : บริษัทพิมพ์ดีดจำกัด.
- ชูศักดิ์วิชญ์ แสนปัญญา. (2546). “ห้องสมุด : แหล่งเรียนรู้ที่ผู้บริหารไม่ควรลืมในการปฏิรูปการศึกษา”, วารสารวิชาการ. 6(9): 42-45.
- ฉรงค์ สายทอง. (2547). การพัฒนาแหล่งเรียนรู้โรงเรียนนางรองพิทยาคม อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์. การศึกษาค้นคว้าอิสระ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ดวงใจ วัฒนะ โน. (2545). เทคนิคการจัดกิจกรรมให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้. กรุงเทพฯ : โรงเรียนไทยรัฐวิทยา.
- ถาวร อารีศิลป์. (2545). คู่มือแหล่งเรียนรู้ เรื่องสถานที่และบุคคลสำคัญของชาติไทย. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- ธีระ รุญเจริญ. (2543). ผู้บริหารในยุคปฏิรูป. กรุงเทพฯ : ช่างฟ้า.
- นริศร์ จัปจิตต์. (2545). การศึกษาการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- เนาวรัตน์ ลิขิตวัฒนเศรษฐ. (2544). “แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนสร้างเพื่อเด็กมิได้สร้างเพื่อใคร”, วารสารวิชาการ. 4(12): 26-33.

- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). วิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- บุญธรรม ปานเพชร. (2546). การใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานประถมศึกษา จังหวัดสุรินทร์. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา).
สุรินทร์ : บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏสุรินทร์.
- ประสิทธิ์ สุวรรณรักษ์. (2542). ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์. บุรีรัมย์ : ฝ่ายเอกสารพิมพ์
สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์.
- ประเสริฐ เชษฐพันธ์. (2542). การบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ. (อัคราณา)
- ประอรศิริ ชวีวัฒน์. (2542). บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการส่งเสริมการเรียนการสอน
วิชาภาษาไทยในโรงเรียนมัธยมศึกษา. วิทยานิพนธ์ ศศม. (การบริหารการศึกษา) กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น.
- เปลี่ยน พากเพียร. (2545). บทบาทหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ตามความคิดเห็นของ
หัวหน้าส่วนราชการในระดับอำเภอและผู้บริหารโรงเรียน จังหวัดศรีสะเกษ.
วิทยานิพนธ์ ศศม. (การบริหารการศึกษา). ขอนแก่น : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- เปลื้อง ณ นคร. (2544). พจนานุกรม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด.
- ผ่องศรี ชัยศรีนุวัฒน์. (2545). จุดศึกษาแหล่งการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช.
- ผ่องศรี วาณิชสุวงศ์. (2546). เอกสารคำสอนระเบียบวิธีวิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ ครั้งที่ 4.
ปัตตานี : ฝ่ายเทคโนโลยีการศึกษา สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- พงษ์ศักดิ์ คีนาณ. (2544). "สวนพฤกษศาสตร์ในโรงเรียน แหล่งการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการปฏิรูป
การเรียนรู้", วารสารวิชาการ. 6 (มิถุนายน 2544) : 52-54.
- เขาวพา เดชะคุปต์. (2542). การบริหารและการนิเทศการศึกษาปฐมวัย. กรุงเทพฯ :
เจ้าพระยาการพิมพ์.
- โยธิน กล้ามราน. (2547). การพัฒนางานวิชาการด้านการจัดแหล่งเรียนรู้
โรงเรียนกุฎเวียนวิทย์ดุง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 1.
การศึกษาค้นคว้าอิสระ คศ.ม. (การบริหารการศึกษา). มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิต พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ :
นานมีบุ๊คส์พับลิคชันส์.

ระวีวรรณ ชินะตระกูล. (2540). การศึกษากระบวนการสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ :

ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์.

วรพูน จรัสชวณะเพท. (2547). การดำเนินงานเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียนวังมน

อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ. การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา).

มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

วัชร บวรณสิงห์. (2544). การบริหารหลักสูตร. กรุงเทพฯ ฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง

วัฒนาพร ระงับทุกข์. (2541). การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง.

กรุงเทพฯ ฯ : บริษัทต้นอ้อ 1999 จำกัด.

วราพร มุ่งรักษาธรรม. (2552). การบริหารจัดการสื่อและแหล่งเรียนรู้ระดับปฐมวัยในโรงเรียนสังกัด

กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ ฯ : บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

วิจิตร ศรีสอ้าน. (2542). หลักและระบบบริหารการศึกษา. นนทบุรี : มหาวิทยาลัย

สุโขทัยธรรมมาธิราช.

วิทยา บุญศรีนุ้ย. (2545). ความคิดเห็นต่อการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน

และชุมชนของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาอำเภอชัยบุรี.

วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา) กรุงเทพฯ ฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วุฒิไกร เลื่อนเป็น. (2547). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการส่งเสริมการจัดแหล่ง

การเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3.

วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา) กรุงเทพฯ ฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

แว่นใจ บุญอาษา. (2545). บทบาทของผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีต่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์. การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม.

(สาขาวิชาการประถมศึกษา). มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ศิริพร ดริยวาทัญญ. (2549). ความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อปัญหาการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน

มัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1. รายงานการค้นคว้า

อิสระ กรุงเทพฯ ฯ : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.

สงวน สุทธิเลิศอรุณ. (2523). การบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ ฯ : อักษรบัณฑิต.

สถาบันพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2548). มาตรฐานตำแหน่งวิทยฐานะข้าราชการครู

และบุคลากรทางการศึกษา. ม.ป.ท.

- สมเดช สีสง. (2543). คู่มือบริหารโรงเรียนประถมศึกษา. นครสวรรค์ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด
ริมปิงการพิมพ์.
- สมาน อัสวภูมิ. (2545). การบริหารการศึกษาสมัยใหม่ แนวคิดทฤษฎีและการปฏิบัติ.
อุบลราชธานี : สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.
- สมาธิ พินิจกิจ. (2547). การใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน
ประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). สุรินทร์ :
บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏสุรินทร์.
- สามารถ รอดสำราญ. (2546). การใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอน
ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม.
(การบริหารการศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2541 ก). กว่าจะถึงวันนี้สิ่งแวดล้อมดีแค่ไหน.
กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- . (2541 ข). แนวคิดและแนวปฏิบัติการบริหารห้องปฏิบัติ 3 ห้อง ห้องปฏิบัติการ
คอมพิวเตอร์ห้องปฏิบัติการทางภาษา ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ ของผู้บริหารโรงเรียน
ประถมศึกษา. กรุงเทพฯ ฯ : คุรุสภาลาดพร้าว.
- . (2545). รายงานการประเมินคุณภาพการเรียน. กรุงเทพฯ ฯ : คุรุสภาลาดพร้าว
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2547). การใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและชุมชน
กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2541). รายงานสภาวะการศึกษาไทย ปี 2540.
กรุงเทพฯ ฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ ฯ : บริษัทพริกหวานกราฟฟิคจำกัด.
- . (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. กระทรวงศึกษาธิการ.
สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
กระทรวงศึกษาธิการ (2540 ก) เอกสารเสริมความรู้ครูผู้สอนกลุ่มทักษะคณิตศาสตร์
โรงเรียนปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ ฯ : บริษัทคอมฟอร์ม จำกัด.
- . (2540 ข) เอกสารเสริมความรู้ครูผู้สอนกลุ่มทักษะคณิตศาสตร์โรงเรียนปฏิรูป
การศึกษา. กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

- ตำราญ พลยะเรศ. (2547). การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา โรงเรียนบ้านโป่ง
 ประชาพัฒน์ อำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด. การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม.
 (การบริหารการศึกษา). มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำลี เก่งทอง. (2544). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้กับคุณลักษณะ.
 การเป็นบุคคล แห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญ
 ศึกษา เขตการศึกษา 5. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา) ราชบุรี :
 บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง. อุดรธานี.
- สุริยา มนตรีภักดิ์. (2550). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาบุคลากรตามมาตรฐานการ
 ปฏิบัติงานของข้อบังคับคุรุสภา 2548 ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
 เพชรบุรี เขต1. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- สิริยุพา ศกุนตะเสถียร. (2548). การบริหารการใช้แหล่งเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติ
 การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา
 จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา) นครปฐม :
 บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- สุชา จันทน์เอม. (2544). จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ ฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- สุดาพร โรจนานุตร. (2545). แหล่งรู้ แหล่งเรียน. กรุงเทพฯ ฯ : ศาสนาการพิมพ์.
- สุมน อมรวิวัฒน์. (2544). กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ.
 กรุงเทพฯ ฯ : สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด.
- เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2539). การบริหารทรัพยากรทางการศึกษา. นนทบุรี :
 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ศิริกาญจน์ โกสุมภ์และคารณี คำวังนัง. (2545). แหล่งเรียนรู้ : เพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้และ
 หลักสูตรสถานศึกษา. กรุงเทพฯ ฯ : เมธิปส์.
- หน่วยศึกษานิเทศก์. (2544). มาตรฐานโรงเรียน. กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- อนัญชัย จำนวนนรินทร์รักษ์. (2547). การดำเนินงานเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน
 ชัยภูมิภักดีชุมพล อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ. การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม.
 (การบริหารการศึกษา). มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อรทัย มูลคำ และ สุวิทย์ มูลคำ. (2544). การบูรณาการหลักสูตรและการเรียนการสอนโดยเน้น
 ผู้เรียนเป็นสำคัญ. กรุงเทพฯ ฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์.

- อำนาจพร ทรัพย์คง. (2542). **บทบาทของคณะกรรมการโรงเรียนปฏิรูปประถมศึกษา ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในจังหวัดปราจีนบุรี**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร. อุดลำนานา.
- อำพร จันทร์ดา. (2549). **สภาพและปัญหาการจัดแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 2**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- อินทรา หิรัญสาย. (2546). **หลักการบริหารงานทั่วไป (ออนไลน์)**. แหล่งที่มา : <http://www.anamaimoph.go.th>
- Becerra, G.V. (1974). "Role Perceptions of Administrators and Community Representatives in Partial Decision Making." **Dissertation Abstracts International**. 14 (11) : 6887-A.
- Desautel, R. (1978). "Administrative Role Perception of North Dakotas Elementary School Principals as Related to Selected Dimension of administrative Function." **Dissertation Abstracts International**. 39 (4) : 42-44.
- Green, A.W. (1977). **Sociology**. New York : McGraw – Hill Book.
- Indriyanto, B. (1993). **The Relative Contribution of Home and Community Resources to Primary Student Achievement in Indonesia**. Retrieved 11 January 2014, from <http://proquest.umi.com/pqdweb/?did=745452221&sid=3&Fmt=2&clientId=71090&RQ=309&VName=PQD>.
- Levinson, D. (1971). "Role, Personality and Social Structure in the Organization Setting". **Selected Reading and Projects in Social Psychology**. New York : Rondon House.
- Lupton, P. (1996). **Facilitation the Integration of Information Technology into the Primary Curriculum: Part of the Teacher-Librarian's Role?**. Retrieved 11 January 2014, from <http://www.Eric.Ed.Gov/ERIC Search Result>.
- Mullins, J.A. (1999). **How Field Trips in Natural Areas Associated with Museums, Aeborta and Aquaria Impact the Educational Experiences of Teachers and Students**. Retrieved 11 January 2014, from <http://proquest.umi.com/pqdweb.?Did=732887461&sid=17&Fmt=2&clientId=71090 & RQT=309VName=PQD>.

Nieland, J.J. (1999, February). "Developing a School Wilderness Area into a Self-guided, Interpretive, Outdoor Learning Center." **Master Abstracts International**. 37(1) : 47.

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
Buriram Rajabhat University

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajabhat University

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajabhat University

ภาคผนวก ก
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้ประกอบด้วยเนื้อหา 3 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ มี 5 ด้าน คือ

1. ด้านการศึกษาความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้
2. ด้านการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาของแหล่งเรียนรู้
3. ด้านการศึกษารูปแบบในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้
4. ด้านการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับแหล่งเรียนรู้
5. ด้านการประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้

ตอนที่ 3 แบบสอบถามนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

2. แบบสอบถามนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา ดังนั้น จึงขอให้ท่านตอบแบบสอบถามตามสภาพที่เป็นจริง

นายโชคชัย หริกประโคน

นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าข้อความที่ตรงตามความเป็นจริง

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้บริหารสถานศึกษา

ครู

ขนาดโรงเรียนของท่าน

ขนาดเล็ก มีนักเรียนตั้งแต่ 1-499 คน

ขนาดกลาง มีนักเรียนตั้งแต่ 500-1,499 คน

ขนาดใหญ่ มีนักเรียนตั้งแต่ 1,500 คนขึ้นไป

ตอนที่ 2 บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ จำนวน 5 ด้าน คือ

คำชี้แจง โปรดพิจารณาแบบสอบถามของแต่ละข้อ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ในตารางให้ตรงกับ

ความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

5 หมายถึง มีความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้อยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง มีความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้อยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้อยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง มีความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้อยู่ในระดับน้อยที่สุด

หมายเหตุ

แหล่งเรียนรู้ หมายถึง แหล่งที่ให้ข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ สาระความรู้ และประสบการณ์ที่สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนใฝ่เรียน ใฝ่รู้ แสวงหาความรู้และเรียนรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัยอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

1. แหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน หมายถึง สถานที่แห่งใดแห่งหนึ่งในบริเวณสถานศึกษาที่นำมาใช้เป็นสื่อหลักในการเรียนรู้สามารถเรียนรู้เกี่ยวกับสถานที่นั้นหรือใช้ในการเรียนรู้เรื่องอื่น และหมุนเวียนกิจกรรมได้ตามความสนใจของผู้เรียน

2. แหล่งเรียนรู้ภายนอก หมายถึง สถานที่ที่นอกเหนือจากแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน เช่น สถานที่ทำงาน สถานที่ประกอบการ พิพิธภัณฑ์ สวนสาธารณะ เป็นต้น

ด้านที่ 1 การศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้	การปฏิบัติ				
	5	4	3	2	1
1. ศึกษาการพัฒนาแหล่งเรียนรู้จากหลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตร					
2. ศึกษาการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตาม Web Site ต่างๆ					
3. ศึกษาผลงานแหล่งเรียนรู้จากโรงเรียนต่างๆ					
4. ประชุมร่วมกับบุคลากรในเรื่องแหล่งเรียนรู้					
5. ศึกษาผลงานแหล่งเรียนรู้ต่างๆ					
6. สนับสนุนให้บุคลากรในโรงเรียนเข้าร่วมประชุมสัมมนา เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้จากภายนอก					
7. จัดประชุมสัมมนาภายในโรงเรียนเพื่อให้ระดมความคิดเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้					
8. มีการศึกษาค้นคว้าหาแหล่งเรียนรู้ใหม่ๆ					
9. มีการนำเสนอแหล่งเรียนรู้ในการประชุมครูอย่างสม่ำเสมอ					
10. มีการรวบรวมความรู้ ข้อมูล เอกสารเกี่ยวข้องกับแหล่งเรียนรู้ไว้อย่างเป็นระบบ					

ด้านที่ 2 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันปัญหาของแหล่งเรียนรู้

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้	การปฏิบัติ				
	5	4	3	2	1
11. สำรวจแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน					
12. สำรวจแหล่งเรียนรู้ภายนอกโรงเรียน					
13. สำรวจแหล่งเรียนรู้จากชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น					
14. สำรวจปัญหาแหล่งเรียนรู้ภายใน					
15. สำรวจปัญหาแหล่งเรียนรู้ภายนอก					
16. สำรวจปัญหาแหล่งเรียนรู้จากชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่น					
17. เก็บรวบรวมและทำรายการแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและ นอกโรงเรียน					
18. จัดลำดับความสำคัญของปัญหาแหล่งเรียนรู้					
19. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาแหล่งเรียนรู้					
20. ประสานร่วมมือกับชุมชนเพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ สภาพและปัญหาของแหล่งเรียนรู้					

ด้านที่ 3 การศึกษารูปแบบในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้	การปฏิบัติ				
	5	4	3	2	1
21. มีส่วนร่วมในการวางแผนเพื่อขอความร่วมมือจากชุมชน					
22. มีโครงการในการจัดรูปแบบแหล่งเรียนรู้					
23. ประชุมครูเพื่อร่วมกันกำหนดแนวทางในการพัฒนา แหล่งเรียนรู้					
24. สถานศึกษามีรูปแบบในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ชัดเจน					
25. มีคณะกรรมการรับผิดชอบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้					
26. ให้ความสำคัญในการจัดห้องสมุดในโรงเรียน					

ด้านที่ 3 (ต่อ)

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้	การปฏิบัติ				
	5	4	3	2	1
27. จัดให้มีห้องคอมพิวเตอร์เพื่อเป็นแหล่งค้นคว้าของนักเรียนอย่างพอเพียง					
28. มีระบบในการปฏิบัติในการใช้แหล่งเรียนรู้นอกโรงเรียน					
29. ส่งเสริมให้ครูมีความรู้และทักษะในการผลิตสื่อและนวัตกรรม					
30. ขอความร่วมมือให้บุคลากรในชุมชนเป็นวิทยากรให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชน					

ด้านที่ 4 การจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับแหล่งเรียนรู้

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้	การปฏิบัติ				
	5	4	3	2	1
31. แหล่งเรียนรู้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา					
32. มีนโยบายจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยการใช้แหล่งเรียนรู้อย่างหลากหลาย					
33. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับแหล่งเรียนรู้					
34. ส่งเสริมและสนับสนุนการใช้แหล่งเรียนรู้ให้เอื้อประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนของครู					
35. ส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนออกไปศึกษาค้นคว้าหาความรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน					
36. ให้ครูจัดทำแผนการเรียนให้สอดคล้องกับแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน					
37. ให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ					
38. มีการนิเทศการใช้แหล่งเรียนรู้ในการเรียนการสอน					

ด้านที่ 4 (ต่อ)

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้	การปฏิบัติ				
	5	4	3	2	1
39. ให้ครูพัฒนาสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง					
40. ให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในการใช้สื่อในการเรียนการสอน					

ด้านที่ 5 การประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้	การปฏิบัติ				
	5	4	3	2	1
41. การติดตามประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้					
42. สืบหาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการใช้แหล่งเรียนรู้					
43. แต่งตั้งคณะกรรมการติดตามประเมินผลเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน					
44. จัดให้มีการแสดงผลงานของนักเรียนจากการจัดกิจกรรมการใช้แหล่งเรียนรู้					
45. ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้					
46. ประเมินผลร่วมกับบุคลากรในโรงเรียนในการใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน					
47. สืบหาความพึงพอใจของครูที่มีต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้					
48. จัดประชุมครูเพื่อนำเสนอผลการประเมินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้					
49. แจ้งให้ชุมชนทราบผลการประเมิน					
50. นำผลการประเมินไปใช้ในการวางแผนเพื่อพัฒนาต่อไป					

ตอนที่ 3 ท่านมีความคิดเห็น ข้อเสนอแนะอื่นๆเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ อย่างไรบ้าง

ด้านการศึกษาความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้.....

ด้านการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาของแหล่งเรียนรู้.....

ด้านการศึกษารูปแบบในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้.....

ด้านการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับแหล่งเรียนรู้.....

ด้านการประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้.....

ขอขอบคุณทุกท่านที่กรุณาตอบแบบสอบถาม
ผู้วิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajabhat University

ภาคผนวก ข

คุณภาพของแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

ตาราง 12 ค่าอำนาจจำแนกแบบสอบถาม

ข้อที่	รายการ	ค่าอำนาจ จำแนก (t)
ข้อที่ 1	ศึกษาการพัฒนาแหล่งเรียนรู้จากหลักสูตรและ คู่มือการใช้หลักสูตร	2.642
ข้อที่ 2	ศึกษาการพัฒนาแหล่งแหล่งเรียนรู้ตาม Web Site ต่างๆ	4.903
ข้อที่ 3	ศึกษาคุณภาพแหล่งเรียนรู้จากโรงเรียนต่างๆ	3.388
ข้อที่ 4	ประชุมร่วมกับบุคลากรในเรื่องแหล่งเรียนรู้	3.025
ข้อที่ 5	ศึกษาคุณภาพแหล่งเรียนรู้ต่างๆ	2.626
ข้อที่ 6	สนับสนุนให้บุคลากรใน โรงเรียนเข้าร่วมประชุมสัมมนา เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้จากภายนอก	3.338
ข้อที่ 7	จัดประชุมสัมมนาภายใน โรงเรียนเพื่อให้ระดมความคิด เกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้	4.904
ข้อที่ 8	มีการศึกษาค้นคว้าหาแหล่งเรียนรู้ใหม่ๆ	1.865
ข้อที่ 9	มีการนำเสนอแหล่งเรียนรู้ในการประชุมครูอย่างสม่ำเสมอ	1.796
ข้อที่ 10	มีการรวบรวมความรู้ ข้อมูล เอกสารเกี่ยวข้องกับแหล่งเรียนรู้ไว้อย่างเป็นระบบ	4.297
ข้อที่ 11	สำรวจแหล่งเรียนรู้ใน โรงเรียน	7.482
ข้อที่ 12	สำรวจแหล่งเรียนรู้ภายนอกโรงเรียน	2.187
ข้อที่ 13	สำรวจแหล่งเรียนรู้จากชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น	1.987
ข้อที่ 14	สำรวจปัญหาแหล่งเรียนรู้ภายใน	2.879
ข้อที่ 15	สำรวจปัญหาแหล่งเรียนรู้ภายนอก	7.058
ข้อที่ 16	สำรวจปัญหาแหล่งเรียนรู้จากชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่น	4.598
ข้อที่ 17	เก็บรวบรวมและทำรายการแหล่งเรียนรู้ใน โรงเรียนและนอกโรงเรียน	2.778
ข้อที่ 18	จัดลำดับความสำคัญของปัญหาแหล่งเรียนรู้	1.978
ข้อที่ 19	ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาแหล่งเรียนรู้	5.284
ข้อที่ 20	ประสานร่วมมือกับชุมชนเพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาของแหล่งเรียนรู้	4.225
ข้อที่ 21	มีส่วนร่วมในการวางแผนเพื่อขอความร่วมมือจากชุมชน	3.248

ข้อที่	รายการ	ค่าอำนาจ จำแนก (t)
ข้อที่ 22	มีโครงการในการจัดรูปแบบแหล่งเรียนรู้	4.127
ข้อที่ 23	ประชุมครูเพื่อร่วมกันกำหนดแนวทางในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้	3.339
ข้อที่ 24	สถานศึกษามีรูปแบบในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้อย่างชัดเจน	4.158
ข้อที่ 25	มีคณะกรรมการรับผิดชอบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้	1.974
ข้อที่ 26	ให้ความสำคัญในการจัดห้องสมุดในโรงเรียน	2.857
ข้อที่ 27	จัดให้มีห้องคอมพิวเตอร์เพื่อเป็นแหล่งค้นคว้าของนักเรียน อย่างพอเพียง	2.478
ข้อที่ 28	มีระบบในการปฏิบัติในการใช้แหล่งเรียนรู้นอกโรงเรียน	3.359
ข้อที่ 29	ส่งเสริมให้ครูมีความรู้และทักษะในการผลิตสื่อและนวัตกรรม	3.587
ข้อที่ 30	ขอความร่วมมือให้บุคลากรในชุมชนเป็นวิทยากร ให้ความรู้เกี่ยวกับ แหล่งเรียนรู้ในชุมชน	4.268
ข้อที่ 31	แหล่งเรียนรู้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา	4.158
ข้อที่ 32	มีนโยบายจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยการใช้ แหล่งเรียนรู้ อย่างหลากหลาย	5.168
ข้อที่ 33	จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับแหล่งเรียนรู้	3.559
ข้อที่ 34	ส่งเสริมและสนับสนุนการใช้แหล่งเรียนรู้ให้เอื้อประโยชน์ ต่อการจัดการเรียนการสอนของครู	4.258
ข้อที่ 35	ส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนออกไปศึกษาค้นคว้า หาความรู้ทั้ง ภายในและภายนอกโรงเรียน	4.569
ข้อที่ 36	ให้ครูจัดทำแผนการเรียนให้สอดคล้องกับแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและ ภายนอกโรงเรียน	2.857
ข้อที่ 37	ให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	2.478
ข้อที่ 38	มีการนิเทศการใช้แหล่งเรียนรู้ในการเรียนการสอน	3.359
ข้อที่ 39	ให้ครูพัฒนาสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง	3.587
ข้อที่ 40	ให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในการใช้สื่อในการเรียนการสอน	4.268

ข้อที่	รายการ	ค่าอำนาจ จำแนก (t)
ข้อที่ 41	การติดตามประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้	4.158
ข้อที่ 42	สำรวจความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการใช้แหล่งเรียนรู้	5.168
ข้อที่ 43	แต่งตั้งคณะกรรมการติดตามประเมินผลเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่ง เรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน	3.388
ข้อที่ 44	จัดให้มีการแสดงผลงานของนักเรียนจากการจัดกิจกรรมการใช้แหล่ง เรียนรู้	4.903
ข้อที่ 45	ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้	2.642
ข้อที่ 46	ประเมินผลร่วมกับบุคลากรในโรงเรียนในการใช้แหล่งเรียนรู้ใน โรงเรียน	3.025
ข้อที่ 47	สำรวจความพึงพอใจของครูที่มีต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้	3.338
ข้อที่ 48	จัดประชุมครูเพื่อนำเสนอผลการประเมินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้	4.904
ข้อที่ 49	แจ้งให้ชุมชนทราบผลการประเมิน	1.796
ข้อที่ 50	นำผลการประเมินไปใช้ในการวางแผนเพื่อพัฒนา ต่อไป	4.297
ค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 1.796 - 7.482		

ตาราง 13 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

ข้อที่	รายการ	ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (C)
ข้อที่ 1	ศึกษาการพัฒนาแหล่งเรียนรู้จากหลักสูตรและ คู่มือการใช้หลักสูตร	0.9671
ข้อที่ 2	ศึกษาการพัฒนาแหล่งแหล่งเรียนรู้ตาม Web Site ต่างๆ	0.9664
ข้อที่ 3	ศึกษาดูงานแหล่งเรียนรู้จาก โรงเรียนต่างๆ	0.9664
ข้อที่ 4	ประชุมร่วมกับบุคลากร ในเรื่องแหล่งเรียนรู้	0.9667
ข้อที่ 5	ศึกษาดูงานแหล่งเรียนรู้ต่างๆ	0.9663
ข้อที่ 6	สนับสนุนให้บุคลากรใน โรงเรียนเข้าร่วมประชุมสัมมนา เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้จากภายนอก	0.9672
ข้อที่ 7	จัดประชุมสัมมนาภายใน โรงเรียนเพื่อให้ระดมความคิด เกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้	0.9667
ข้อที่ 8	มีการศึกษาค้นคว้าหาแหล่งเรียนรู้ใหม่ๆ	0.9673
ข้อที่ 9	มีการนำเสนอแหล่งเรียนรู้ในการประชุมครูอย่างสม่ำเสมอ	0.9668
ข้อที่ 10	มีการรวบรวมความรู้ ข้อมูล เอกสารเกี่ยวข้องกับแหล่งเรียนรู้ไว้อย่างเป็นระบบ	0.9662
ข้อที่ 11	สำรวจแหล่งเรียนรู้ใน โรงเรียน	0.9664
ข้อที่ 12	สำรวจแหล่งเรียนรู้ภายนอกโรงเรียน	0.9665
ข้อที่ 13	สำรวจแหล่งเรียนรู้จากชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น	0.9667
ข้อที่ 14	สำรวจปัญหาแหล่งเรียนรู้ภายใน	0.9666
ข้อที่ 15	สำรวจปัญหาแหล่งเรียนรู้ภายนอก	0.9666
ข้อที่ 16	สำรวจปัญหาแหล่งเรียนรู้จากชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่น	0.9666
ข้อที่ 17	เก็บรวบรวมและทำรายการแหล่งเรียนรู้ใน โรงเรียนและนอกโรงเรียน	0.9663
ข้อที่ 18	จัดลำดับความสำคัญของปัญหาแหล่งเรียนรู้	0.9663
ข้อที่ 19	ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาแหล่งเรียนรู้	0.9662

ข้อที่	รายการ	ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (α)
ข้อที่ 20	ประสานร่วมมือกับชุมชนเพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาของแหล่งเรียนรู้	0.9671
ข้อที่ 21	มีส่วนร่วมในการวางแผนเพื่อขอความร่วมมือจากชุมชน	0.9668
ข้อที่ 22	มีโครงการในการจัดรูปแบบแหล่งเรียนรู้	0.9667
ข้อที่ 23	ประชุมครูเพื่อร่วมกันกำหนดแนวทางในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้	0.9663
ข้อที่ 24	สถานศึกษามีรูปแบบในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้อย่างชัดเจน	0.9665
ข้อที่ 25	มีคณะกรรมการรับผิดชอบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้	0.9666
ข้อที่ 26	ให้ความสำคัญในการจัดห้องสมุดในโรงเรียน	0.9669
ข้อที่ 27	จัดให้มีห้องคอมพิวเตอร์เพื่อเป็นแหล่งค้นคว้าของนักเรียนอย่างพอเพียง	0.9668
ข้อที่ 28	มีระบบในการปฏิบัติในการใช้แหล่งเรียนรู้นอกโรงเรียน	0.9665
ข้อที่ 29	ส่งเสริมให้ครูมีความรู้และทักษะในการผลิตสื่อและนวัตกรรม	0.9663
ข้อที่ 30	ขอความร่วมมือให้บุคลากรในชุมชนเป็นวิทยากร ให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชน	0.9666
ข้อที่ 31	แหล่งเรียนรู้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา	0.9664
ข้อที่ 32	มีนโยบายจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยการใช้แหล่งเรียนรู้อย่างหลากหลาย	0.9663
ข้อที่ 33	จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับแหล่งเรียนรู้	0.9672
ข้อที่ 34	ส่งเสริมและสนับสนุนการใช้แหล่งเรียนรู้ให้เอื้อประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนของครู	0.9663
ข้อที่ 35	ส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนออกไปศึกษาค้นคว้า หาคำความรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน	0.9664
ข้อที่ 36	ให้ครูจัดทำแผนการเรียนให้สอดคล้องกับแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน	0.9665

ข้อที่	รายการ	ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (α)
ข้อที่ 37	ให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	0.9663
ข้อที่ 38	มีการนิเทศการใช้แหล่งเรียนรู้ในการเรียนการสอน	0.9668
ข้อที่ 39	ให้ครูพัฒนาสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง	0.9663
ข้อที่ 40	ให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในการใช้สื่อในการเรียนการสอน	0.9664
ข้อที่ 41	การติดตามประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้	0.9667
ข้อที่ 42	สำรวจความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการใช้แหล่งเรียนรู้	0.9663
ข้อที่ 43	แต่งตั้งคณะกรรมการติดตามประเมินผลเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน	0.9672
ข้อที่ 44	จัดให้มีการแสดงผลงานของนักเรียนจากการจัดกิจกรรมการใช้แหล่งเรียนรู้	0.9667
ข้อที่ 45	ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้	0.9673
ข้อที่ 46	ประเมินผลร่วมกับบุคลากรในโรงเรียนในการใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน	0.9668
ข้อที่ 47	สำรวจความพึงพอใจของครูที่มีต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้	0.9661
ข้อที่ 48	จัดประชุมครูเพื่อนำเสนอผลการประเมินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้	0.9664
ข้อที่ 49	แจ้งให้ชุมชนทราบผลการประเมิน	0.9665
ข้อที่ 50	นำผลการประเมิน ไปใช้ในการวางแผนเพื่อพัฒนาต่อไป	0.9667
ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม 0.9673		

Reliability

***** Method 1 (space saver) will be used for this analysis *****

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

	Item-total Statistics			
	Scale	Scale	Corrected	Alpha
	Mean	Variance	Item-	
	if Item	if Item	Total	
Deleted	Deleted	Correlation	Deleted	
A1	195.0667	636.4092	.4503	.9671
A2	194.4333	628.6678	.6652	.9664
A3	195.0000	624.4828	.6513	.9664
A4	194.8333	626.4885	.5812	.9667
A5	195.0667	621.9264	.6762	.9663
A6	195.1000	639.6103	.4206	.9672
A7	194.8333	627.4540	.5841	.9667
A8	194.5333	638.1885	.4023	.9673
A9	194.8333	626.8333	.5740	.9668
A10	194.4333	627.5644	.7371	.9662
A11	194.4000	631.1448	.6698	.9664
A12	194.2333	633.4954	.6463	.9665
A13	194.2667	635.0299	.5625	.9667
A14	194.2000	633.8207	.6306	.9666
A15	194.2667	633.0299	.6193	.9666
A16	194.7667	631.8402	.6207	.9666
A17	194.4667	629.6368	.6965	.9663
A18	194.4000	628.8000	.6894	.9663
A19	194.3667	626.1023	.7073	.9662
A20	194.3333	634.7126	.4624	.9671
A21	194.2000	633.8207	.5488	.9668

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Item-total Statistics

	Scale	Scale	Corrected	
	Mean	Variance	Item-	Alpha
	if Item	if Item	Total	if Item
	Deleted	Deleted	Correlation	Deleted
A22	194.2000	634.5103	.5665	.9667
A23	194.7333	621.7195	.6806	.9663
A24	194.4667	630.7402	.6248	.9665
A25	194.3000	633.8724	.6033	.9666
A26	194.4333	636.1851	.5032	.9669
A27	194.5667	633.2885	.5345	.9668
A28	194.6667	626.3678	.6278	.9665
A29	194.6667	627.6782	.6967	.9663
A30	194.7333	629.3747	.5926	.9666
A31	194.7667	625.9092	.6634	.9664
A32	195.0667	621.9264	.6762	.9663
A33	194.7333	641.6506	.3934	.9672
A34	195.0667	621.9264	.6762	.9663
A35	194.7667	627.4264	.6601	.9664
A36	194.5000	627.5000	.6185	.9665
A37	194.9667	625.6885	.6884	.9663
A38	194.3667	633.4126	.5567	.9668
A39	194.8667	627.7747	.6942	.9663
A40	195.0000	624.4828	.6513	.9664
A41	194.8333	626.4885	.5812	.9667
A42	195.0667	621.9264	.6762	.9663
A43	195.1000	639.6103	.4206	.9672
A44	194.8000	627.1310	.5741	.9667

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Item-total Statistics

	Scale	Scale	Corrected	
	Mean	Variance	Item-	Alpha
	if Item	if Item	Total	if Item
	Deleted	Deleted	Correlation	Deleted
A45	194.5333	638.1885	.4023	.9673
A46	194.8000	626.5103	.5651	.9668
A47	194.4667	627.5678	.7542	.9661
A48	194.4000	631.1448	.6698	.9664
A49	194.2333	633.4954	.6463	.9665
A50	194.2667	635.0299	.5625	.9667

Reliability Coefficients

N of Cases = 30.0 N of Items = 50

Alpha = .9673

ภาคผนวก ค

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajabhat University

ที่ ศธ ๐๕๔๕.๑๑/๖๕๐

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ถนนจรัส อำเภอเมืองบุรีรัมย์
จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน นายอภิชา เสาวรส

ด้วย นายโชคชัย หริกประโคน นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๒” โดยมี รองศาสตราจารย์มาลิณี จุโฑปะมา เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ พิจารณาแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ในเรื่องนี้อย่างดียิ่ง จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบเครื่องมือในการทำวิจัยและศึกษาข้อมูลครั้งนี้ เพื่อให้ผู้ทำการวิจัยจะได้ดำเนินการในขั้นตอน ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเทียบ ละอองทอง)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สำนักงานคณบดี

โทร ๐ ๔๕๖๑ ๑๒๒๑ ต่อ ๓๘๐๖

โทรสาร ๐ ๔๕๖๑ ๒๘๕๘

มือถือ ๐๘ ๖๕๖๘ ๑๖๕๖

ที่ ศธ ๐๕๔๕.๑๑/ว๕๐

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ถนนจิระ อำเภอเมืองบุรีรัมย์
จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน นายจันทร เทียงศักดิ์

ด้วย นายโชคชัย หริกประโคน นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๒” โดยมี รองศาสตราจารย์มาลีณี จุโฑปะมา เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ พิจารณาแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ในเรื่องนี้อย่างดียิ่ง จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบเครื่องมือในการทำการวิจัยและศึกษาข้อมูลครั้งนี้ เพื่อให้ผู้ทำการวิจัยจะได้ดำเนินการในขั้นตอน ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเทียบ ละอองทอง)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สำนักงานคณบดี

โทร ๐ ๔๕๖๑ ๓๒๒๑ ต่อ ๓๘๐๖

โทรสาร ๐ ๔๕๖๑ ๒๘๕๘

มือถือ ๐๘ ๖๕๖๘ ๑๖๕๖

ที่ ศธ ๐๕.๔๕.๑๗/๖๕๐

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ถนนจิระ อำเภอเมืองบุรีรัมย์
จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน นายอนันตกรณ์ สอนศิลป์พงษ์

ด้วย นายโชคชัย หริกประโคน นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๒” โดยมี รองศาสตราจารย์มาลีณี จูโตปะมา เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ พิจารณาแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ในเรื่องนี้อย่างดียิ่ง จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบเครื่องมือในการทำวิจัยและศึกษาข้อมูลครั้งนี้ เพื่อให้ผู้ทำการวิจัยจะได้ดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเทียบ ละอองทอง)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สำนักงานคณบดี

โทร ๐ ๔๕๖๓ ๑๒๒๓ ต่อ ๓๘๐๖

โทรสาร ๐ ๔๕๖๓ ๒๘๕๘

มือถือ ๐๘ ๖๕๖๘ ๑๖๕๖

ที่ ศธ ๐๕๔๕.๑๑/๖๑

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ถนนจิระ อำเภอเมืองบุรีรัมย์
จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ทดลองเครื่องมือการวิจัย

เรียน

ด้วย นายโชคชัย หริกประโคน นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๒” โดยมี รองศาสตราจารย์มาลีนี จุฑาปะมา เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ในการนี้ นักศึกษามีความประสงค์ในการทดลองใช้เครื่องมือในการวิจัยที่จะใช้กลุ่มตัวอย่างจริงเพื่อหา ประสิทธิภาพของเครื่องมือในการวิจัย

ดังนั้นจึงขออนุญาตให้ นายโชคชัย หริกประโคน ใช้เครื่องมือในการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่าง สำหรับกำหนดการทำงานผู้ทำภาควิจัยจะประสานในรายละเอียดอีกครั้ง มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเทียบ ละอองทอง)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สำนักงานคณบดี

โทร ๐ ๔๔๖๑ ๑๒๒๑ ต่อ ๓๘๐๖

โทรสาร ๐ ๔๔๖๑ ๒๘๕๘

มือถือ ๐๘ ๒๔๖๘ ๑๖๕๖

ที่ ศธ ๐๕๔๕.๑๓/๖๑

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ถนนจิระ อำเภอเมืองบุรีรัมย์
จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ทดลองเครื่องมือการวิจัย

เรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๓๒

ด้วย นายโชคชัย หริกประโคน นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๒” โดยมี รองศาสตราจารย์มาลิณี จุโฑปะมา เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ในการนี้นักศึกษามีความประสงค์ในการทดลองใช้เครื่องมือในการวิจัยที่จะใช้กลุ่มตัวอย่างจริงเพื่อหาประสิทธิภาพของเครื่องมือในการวิจัย

ดังนั้นจึงขออนุญาตให้ นายโชคชัย หริกประโคน ใช้เครื่องมือในการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่าง สำหรับกำหนดการทำงานผู้ทำการวิจัยจะประสานในรายละเอียดอีกครั้ง มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเทียบ สะอองทอง)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สำนักงานคณบดี

โทร ๐ ๔๕๖๑ ๑๒๒๓ ตั๋ว ๓๘๐๖

โทรสาร ๐ ๔๕๖๑ ๒๘๕๘

มือถือ ๐๘ ๖๔๖๘ ๑๖๕๖

ที่ ศธ ๐๕๔๕.๑๑(๑)/๗๐

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ถนนจิระ อำเภอเมืองบุรีรัมย์
จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถาม

เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๒

ด้วย นายโชคชัย หริกประโคน นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๒" โดยมี รองศาสตราจารย์มาลินี จุโฑปะมา เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ โดยการนี้ นักศึกษามีความประสงค์เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการแจกแบบสอบถามผู้เกี่ยวข้องในการศึกษาวิจัย ดังกล่าว จึงขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นักศึกษาเข้าเก็บข้อมูลในหน่วยงานของท่านด้วย

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านและ
ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเทียบ ละอองทอง)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สำนักงานคณบดี

โทร ๐ ๔๕๖๑ ๑๒๒๑ ต่อ ๓๘๐๖

โทรสาร ๐ ๔๕๖๑ ๒๘๕๘

มือถือ ๐๘ ๖๕๖๘ ๑๖๕๖

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นายโชคชัย หริกประโคน
วันเดือนปีเกิด	26 มกราคม 2506
สถานที่เกิด	44 หมู่ 4 ถนนภักดีดำรง อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ รหัสไปรษณีย์ 31140
ที่อยู่ปัจจุบัน	44 หมู่ 4 ถนนภักดีดำรง อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ รหัสไปรษณีย์ 31140
ตำแหน่ง	ครู วิทยฐานะ ครูชำนาญการพิเศษ
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนเมืองตลุงพิทยาสรรพ์ อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2513-2519	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-7 โรงเรียนบ้านประโคนชัย (อำนวยการราษฎร์วิทยาคาร) อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์
พ.ศ. 2520-2524	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-5 โรงเรียนประโคนชัยพิทยาคม อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์
พ.ศ. 2525-2526	ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง (ป.ศ.สูง) สาขาวิชาภาษาอังกฤษ วิทยาลัยครูบุรีรัมย์ (มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์) จังหวัดบุรีรัมย์
พ.ศ. 2528-2530	ศึกษาศาสตรบัณฑิต (ศษ.บ.) สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช จังหวัดนนทบุรี
พ.ศ. 2551	ประกาศนียบัตรบัณฑิต (ป.บัณฑิต) สาขาการบริหารการศึกษา จากมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์
พ.ศ. 2557	ครุศาสตรมหาบัณฑิต (ค.ม.) สาขาการบริหารการศึกษา จากมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์